

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Edward Otsa

JAGAMISMAJANDUSES OSALEJATE VAHELISED ÕIGUSSUHTED

Magistritöö

Juhendaja:
Dr iur Karin Sein

Kaasjuhendaja:
Mag iur Sander Kärson

Tartu
2017

Sisukord

SISSEJUHATUS	4
1. Jagamismajandus kui majandusvorm	10
1.1.Veebiplatvorm kui jagamismajanduse peamine turustuskanal	10
1.2.E-kaubanduse direktiivi kohaldamine jagamismajanduses olevatele veebiplatvormidele	14
2. Jagamismajanduse osaliste vahel tekkivad õigussuhted	22
2.1.Kolmnurksuhte tekkimine ning olemus.....	22
2.2.Platvormipidaja poolt sõlmitavate lepingute vastavus maaklerilepingule	24
2.2.1. Platvormipidaja ja teenuseosutaja vaheline õigussuhe	24
2.2.2. Platvormipidaja ja teenusesaaja vaheline õigussuhe.....	32
2.3. Platvormi kasutajate omavaheline õigussuhe	35
2.4.Kolmnurksuhtele kohalduvad reeglid <i>discussion draft</i>-i regulatsiooni kohaselt ...	37
3. Platvormipidaja õigused ja kohustused ning vastutus kohustuste rikkumise korral	40
3.1.Platvormipidaja õigused seoses tasu saamisega	40
3.2.Platvormipidaja kohustused seoses lepinguelse teabe esitamisega.....	41
3.2.1. Lepingueelsed läbirääkimised.....	41
3.2.2. Sidevahendi abil sõlmitud leping.....	44
3.2.3. Arvutivõrgu abil sõlmitud leping.....	46
3.3.Platvormipidaja lepingust tulenevad üldised kohustused.....	48
3.4. Platvormipidaja vastutus	49
3.4.1. Seadusjärgne vastutus ja selle piirangud kasutustingimuste kohaselt	49
3.4.2. Kasutustingimuste järgsete vastutuse piirangute kehtivus.....	53
KOKKUVÕTE	61
Relationships between the users of the sharing economy.....	65
LÜHENDID	71
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	72
KASUTATUD KIRJANDUS JA PERIOODIKAVÄLJAANDED	72
KASUTATUD NORMATIIVAKTID	74

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA	74
EUROOPA KOHUS JA EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHUS.....	74
RIIGIKOHUS	74
RINGKONNAKOHUS.....	75
MUUD ALLIKAD	75

SISSEJUHATUS

*“Peamine oht, millega riigid ning üksikisikud kokku puutuvad, on õiguse suutmatuse tehnoloogia arenguga sammu pidada.”*¹

Olgugi, et Eneken Tikk-i ning Ants Nõmperi teoses viidatud lause ilmus kümme aastat tagasi, on käesolevas magistritöös see väga asjakohane märkus.

Aastal 2017 ei saa enam pidada veebiplatvorme värskeks innovatsiooniks. Suhtlusplatvorm Facebook² või e-kaubandusega tegelev veebiplatvorm eBay³ on juba üle kümne aasta olnud laialdases kasutuses. Olenemata sellest on veebiplatvormide õiguslik regulatsioon alles hiljutine kõneaine – alles 2016. aasta juunis avaldas Euroopa Komisjon teatise,⁴ kuidas veebiplatvorme reguleerida seoses maksustamise, tarbija- ning sotsiaalkaitsega. Taoline hiline reaktsioon veebiplatvormide reguleerimisele on tingitud jagamismajanduse (kui majandussektori) üha kiirenevast arengust ning sellega kaasnevatest uutest õigussuhetest.⁵ Jagamismajanduse käive Eestis oli 2016. a üle 40 miljoni euro.⁶ Jagamismajanduses osalevate ettevõtete ülemaailmne käive ületab nüüdseks miljardeid dollareid ning see näitab ka edasisi kasvu märke.⁷

¹ Nõmper, A., Tikk, E. Informatsioon ja õigus. Juura, 2007, lk 25, p 47.

² Facebook. Kättesaadav Internetis: <https://www.facebook.com> (30.04.2017).

³ eBay Inc. Kättesaadav Internetis: <http://www.ebay.com> (30.04.2017).

⁴ Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. Veebiplatvormid ja digitaalne ühtne turg Euroopa võimalused ja probleemid. COM (2016) 288 final. Brüssel, 25.05.2016. Kättesaadav Internetis: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/ET/1-2016-288-ET-F1-1.PDF> (30.04.2017).

⁵ Audiitorfirma “PriceWaterhouseCoopers” järgi opereerib sõidujagamise platvorm Uber 2015. aasta seisuga enam kui 250 linnas. Vt PWC, The Sharing Economy, lk 14. Kättesaadav Internetis: <https://www.pwc.com/us/en/technology/publications/assets/pwc-consumer-intelligence-series-the-sharing-economy.pdf> (30.04.2017).

⁶ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Uuring: jagamismajanduse käive Eestis oli mullu üle 40 miljoni euro. Kättesaadav Internetis: <https://www.mkm.ee/et/uudised/uuring-jagamismajanduse-kaive-eestis-oli-mullu-üle-40-miljoni-euro> (12.04.2017).

⁷ PriceWaterhouseCoopers. Outlook for the Sharing Economy in the UK 2016. Kättesaadav Internetis: <http://www.pwc.co.uk/issues/megatrends/collisions/sharingeconomy/outlook-for-the-sharing-economy-in-the-uk-2016.html> (30.04.2017).

Veebiplatvormide roll oma kasutajate suhtes on muutunud drastiliselt. Varasemalt oli veebiplatvormide rolliks olla pigem vaid passiivne teadetetahvel⁸, kus neil puudus kontroll oma kasutajate edastatud teabe üle. Uue ärimudeli ehk jagamismajanduse puhul loovad ettevõtted veebiplatvormi, kus kohtuvad teenuseosutajad potentsiaalsete teenuse saajatega, ning nende vahelise tehingu pealt tasutakse veebiplatvormidele, kui nõ võimaluse eest kasutada veebiplatvormi poolt hallatavat infrastruktuuri.⁹ Samal ajal on veebiplatvormide roll muutunud järjest aktiivsemaks, kui pelgalt teadetetahvlina käitumine. Kasutajatele pakutakse hulganisti muid lisandväärtusi, mis võivad mõjutada veebiplatvormide kasutajate käitumist ning nende otsuseid. Teenused, mida läbi platvormide pakutakse, ulatuvad majutuse jagamisest (Airbnb¹⁰) kuni sõidu jagamiseni (Uber¹¹). Jagamismajanduse puhul eksisteerib lisaks platvormile ja teenusesaajale ka teenusepakkuja, kes läbi platvormi pakub spetsiifilist teenust. Taolise kolmnurksuhte¹² puhul on platvormid asunud reeglina ennast määratlema kui vahendajat (ingl *intermediary*),¹³ kes ei ole osapooleks kasutajate vahel veebiplatvormi kaudu sõlmitavas lepingus.¹⁴ Taoline määratlus jätab autori hinnangul kasutaja ilma kaitsest, mis vastavalt seadusele peaks kasutajale kohalduma. Nimelt võiks autori hinnangul olla veebiplatvormi kasutajal nõue platvormipidaja vastu võimalikust lepingurikkumisest kasutajate omavahelises õigussuhtes. Põhjus, miks veebiplatvorm ennast pelgalt kui vahendajana määratleb, on lihtsasti mõistetav – vahendaja rollis väldib ta võimalikku lepingulist vastutust, öeldes, et mis iganes probleeme võib teenusesaaja ning pakkuja vahel esineda, tuleb see neil omavahel ära lahendada.

⁸ Õiguslalases kirjanduses viidatakse tihtipeale veebiplatvormidele kui teadetetahvlile (inglise keeles *bulleting board*) vt: Dyal-Chand, R. Regulating Sharing: The Sharing Economy as an Alternative Capitalist System, 90 Tulane Law Review.,2015, lk 254 või (inglise keeles *message board*) vt: Katz, V. Regulating the Sharing Economy, Berkeley Technology Law Journal, 2015, lk 1072..

⁹ Crespo, Y. Uber v. Regulation: "Ride-Sharing" Creates a Legal Gray Area. University of Miami Business Law Review, 2015, lk 81.

¹⁰ Airbnb. Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com> (30.04.2017).

¹¹ Uber. Kättesaadav Internetis: <https://www.uber.com/en-EE/> (30.04.2017).

¹² Busch, C., Schulte-Nölke, H., Wiewiórowska-Domagalska, A., Zoll, F. The Rise of the Platform Economy: A New Challenge for EU Consumer Law? Journal of European Consumer and Market Law. 1/2016, lk 3-4.

¹³ Mitmetes õiguslalastes kirjandustes viidatakse platvormidele kui vahendajatele (inglise keeles *intermediary*). Vt: Edelman, B., Geradin, D. Efficiencies and Regulatory Shortcuts: How Should We Regulate Companies like Airbnb and Uber? Stanford Technology Law Review 19, no. 2 (2016).

¹⁴ Autor etteruttavalt toob välja, et tegemist on lepinguosana kasutustingimustes (inglise keeles *Terms of Service*) väljatoodud nõudena, mille aktsepteerimist nõuab pea iga platvorm oma kasutajalt. Tüüptingimuste kehtivust analüüsib autor süvitsi töö alapeatükis (3.4.1).

Platvormipidaja, määratledes ennast vahendaja rolli, vastutaks sarnaselt varasemate nõ passiivse teadetatavli mudelil tegutsevatele platvormidele Euroopa Liidu tasemel vaid platvormi vastutust reguleeriva Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi 2000/31/EÜ elektroonilise kaubanduse kohta (edaspidi ka kui e-kaubanduse direktiiv) 4. jao alusel, mis sätestab “Vahendajast teenuseosutajate vastutuse”.¹⁵ Veebiplatvormide poolt lepingute sõlmimisel potentsiaalsete teenuseosutajate ning saajate vahel ei jäeta ruumi lepingu tingimustes läbirääkimisteks, on vaid kaks varianti: kas kasutaja nõustub ja saab platvormi kasutada või ei nõustu ning ei saa platvormi kasutada. Seega reeglina on veebiplatvormide ja nende kasutajate vaheliste lepingute näol tegemist tüüptingimustega lepingutega võlaõigusseaduse § 35 mõttes.¹⁶

Käesoleva magistritöö eesmärk on analüüsida jagamismajanduses olevate platvormide ja nende kasutajate õigussuhteid. Selle eesmärgi täitmiseks on tarvis vastata küsimustele: kas ja kui on, siis milline lepinguline suhe on platvormipidaja oma kasutajatega? Millised on poolte õigused ja kohustused? Kas teenusesaaja astub ainult teenuseosutajaga lepingulisse suhtesse või ka platvormipidaja endaga? Mis on lepingu(te) liik? Millises ulatuses on kehtiva õiguse alusel kaitstud platvorme kasutavate isikute õigused tulenevalt lepingust veebiplatvormiga ja/või seadusest? Kas ja kui, siis miks jagamismajanduses olevad veebiplatvormid on väljunud e-kaubanduse direktiivi kohaldamisalast? Kas platvormipidaja võib vastutada võimaliku kahju tekkimise osas, mis tekib teenusesaajale või teenuseosutajale nende omavahelisest lepingust? Need on elulised küsimused, mis võiksid tekkida platvormi kasutajal.

Töö eesmärgi täitmiseks uurib autor kuidas eristada, kvalifitseerida ja sisustada jagamismajanduse veebiplatvorme Eesti Vabariigi õiguse alusel, ning analüüsib, mis roll on veebiplatvormi pidaja ning platvormi kasutajate vahel sõlmitud leping Eesti eraõiguse süsteemis. Samuti võrdleb autor võrdleb Hispaania, Prantsusmaa ning Hollandi eraõigusest tulenevaid platvormipidaja kohustusi Eesti eraõigusega.

Olenemata asjaolust, et veebiplatvormid on potentsiaalselt kujundamas Eesti õigusmaastikku, pole senini ühegi teadustöö raames autorile teadaolevalt põhjalikult tegeletud

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv [2000/31/EÜ](#) infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (edaspidi ka kui e-kaubanduse direktiiv). - ELT L 178 , 17/07/2000 Lk 0001 - 0016.

¹⁶ Võlaõigusseadus. - RT I, 31.12.2016, 7.

jagamismajanduses osalevate veebiplatvormide ja nende kasutajate vaheliste õigussuhete uurimisega eraõiguslikust vaatenurgast. Küll aga on veebiplatvormide tüüpidest käsitletud näiteks pilveplatvormi õiguslikku suhet tema kasutajatega¹⁷ ning tüüptingimuste kehtivust pilveteenuse osutamisel.¹⁸

Selleks, et luua selge arusaam, kes on kes jagamismajanduses olevas kolmnurksuhtes, seletab autor lahti järgnevad töös kasutatavad mõisted: **platvormipidaja** ehk õigussubjekt, kes opereerib veebiplatvormi; **teenuseosutaja** ehk õigussubjekt, kes on platvormi kasutajaks registreerinud ning pakub teenust platvormi kaudu; **teenusesaaja** ehk õigussubjekt, kes on platvormi kasutajaks registreerinud ning soovib teenust platvormi kaudu. Teenuseosutajat ja -saajat ühiselt nimetatakse kui **kasutaja**. Olgugi, et veebiplatvormide kaudu toimub ka varade müük, keskendub autor platvormipidaja vastutuse valguses siinkohal vaid teenuste osutamisele. Nimelt e-kaubanduse veebiplatvormide vahel tekkivate õigussuhete analüüs, kus toimub platvormi kasutajate vahelised võõrandamislepingud, erineb autori hinnangul ulatuslikult teenuse osutamisest veebiplatvormi kaudu ning käesoleva töö maht ei võimaldaks mõlemad valdkonda süvitsi analüüsida.

Lepinguliste suhete kvalifitseerimiseks ning platvormipidaja vastutuse ulatuse tuvastamiseks, on magistritöö jaotatud kolmeks peatükiks. Esimene peatükk on sissejuhatava tähendusega. Arvestades jagamismajanduses osalevate platvormide järjest aktiivsemat iseloomu, peab autor vajalikuks selgitada jagamismajanduse olemust ning toimimisviisi. Samuti toob autor välja seisukohad, miks jagamismajanduses olevad platvormid autori hinnangul ei allu enam e-kaubanduse direktiivi poolt sätestatud vastutust välistavatele normidele.

Töö teises peatükis kvalifitseerib autor võimalikud õigussuhted platvormipidaja ja tema kasutajate vahel, analüüsides, millised on platvormipidaja kohustused oma kasutajate ees. Õigussuhte kvalifitseerimise lihtsustamiseks toob autor näiteid platvormipidaja õigussuhetest oma kasutajatega Airbnb ja Uberi näitel. Samuti võrdleb autor õigusteadlaste ettepanekule

¹⁷ Tuul, K. Pilveteenuse osutamisel tekkiva õigussuhte kvalifitseerimine eesti õiguses. Magistritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond 2014, Tartu, Kättesaadav Internetis: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/42957/tuul_kristel.pdf (30.04.2017).

¹⁸ Tolk, K. Vastutust välistavate ja piiravate tüüptingimuste kehtivus pilveteenuse osutamisel sõlmitavates lepingutes. Magistritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond 2014, Tartu, Kättesaadav Internetis: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/42666/tolk_kerli.pdf (30.04.2017).

luua nõ “platvormi direktiiv” eelnõu.¹⁹ Platvormi direktiivi mõte oleks reguleerida jagamismajanduses olevate veebiplatvormide õigusküsimusi vastutuse osas, mida õigusteadlaste silmis hetkel kehtiva seadusandlsuega ei olda võimeline tegema. Autor toob töös välja ka lühidalt, kuidas on platvormipidaja ja kasutajate õigussuhet kvalifitseeritud teistes Euroopa Liidu riikides ning kuidas need kvalifitseeringud sarnanevad autori järeldustega Eestis siseriiklikul tasandil.

Töö kolmandas peatükis keskendub autor küsimusele, et kas ning milliseid muid seadusest ja lepingust tulenevaid kohustusi võib platvormipidajal oma kasutajate suhtes esineda. Olulisim on kindlasti tüüptingimuste kehtivuse analüüs, kuivõrd platvormid ise välistavad igasuguse vastutuse mis tahes lepinguliste ja lepinguväliste nõuete eest. Lisaks analüüsib autor ka lepingueelse teabe andmise kohustust ning arvutivõrgu ja sidevahendi abil sõlmitud lepingutest tulenevaid võimalikke kohustusi platvormipidaja vastu, ennekõike teavitamiskohustusi platvormi kasutaja ees..

Magistritöö kirjutamisel on uuritud platvormipidaja õigussuhteid, kohustusi ja vastutust oma kasutajatega Eesti õiguse kohaselt. Autor võrdleb õigussuhteid ka Euroopa liidu direktiivide valguses. Käesoleva magistritöö põhiallikateks on Euroopa Liidu direktiivid ja neid vastavalt implementeerivad õigusaktid Eestis.

Magistritöö teisesteks allikateks, mis toetavad kolmnurksuhtes olevate lepingute analüüsimist, on Euroopa ülikoolide teadustööd jagamismajanduse olemuse, kohustuste ning vastutuse küsimuses. Autor on viidanud üksikutele Ameerika Ühendriikide ülikoolide teadustöödele, mis selgitavad jagamismajanduse funktsioone ning arengut.

Võttes arvesse asjaolu, et jagamismajanduses osalevate platvormide õiguslik reguleerimine on värskest aktuaalne, on veebiplatvormide õiguslikke küsimusi käsitlev eestikeelne õiguskirjandus autorile teadaolevalt puudulik, mistõttu on töö koostamisel kasutatud peamiselt välisriikide õiguskirjandust.

Autor kasutab magistritöös analüütilis-võrdlevat uurismetodit. Magistritöö koostamisel on analüüsitud olemasolevat kohtupraktikat, Euroopa Komisjoni ja Euroopa õigusteadlaste poolt

¹⁹ EuCML Research group on the Law of Digital Services. Discussion Draft of a Directive on Online Intermediary Platforms. Journal of European Consumer and Market Law (edaspidi ka *Discussion Draft*). 4/2016, lk 164

pakutavaid lahendusi ja võrreldud erinevate jurisdiktsioonide regulatsioone eesmärgiga saada teada, kuidas kvalifitseeritakse jagamismajanduses osalevate platvormide ja nende kasutajate vahelised õigussuhted, millised on poolte kohustused ja kuidas on reguleeritud vastutus.

Platvormipidaja kohustuste ja vastutuse küsimuses toob autor välja, millistel viisidel võib platvormipidaja kohustuste kohaldamine tarbija ees olla eraldi imperatiivne. Käesolevas magistritöös ei käsitle autor veebiplatvormide kasutajate teenitud tulu maksustamist, olenemata asjaolust, et maksustamise küsimus on Euroopa tasandil väga relevantne. Samuti ei uurita Uberi või muu kokkuleppeveo allumist töölepingu seadusele olgugi, et ka töölepingulise suhte küsimus on näiteks Ameerika Ühendriikides suurt poleemikat tekitanud küsimus. Olenemata asjaolust, et jagamismajandus hõlmab endas mitmeid ärimudeleid, siis käesolev magistritöö piirdub eelkõige majutus- ja transpordisektoriga.

Käesolevat tööd kõige enam iseloomustavad märksõnad on: tüüptingimused, maaklerid, infoõigus, lepingulised teenused.

1. Jagamismajandus kui majandusvorm

1.1. Veebiplatvorm kui jagamismajanduse peamine turustuskanal

Jagamismajanduse (ingl *sharing economy*²⁰) all võib mõista majandustegevuse toimimist läbi internetis levivate veebiplatvormide.²¹

Jagamismajandus on muutmas klassikalise tarbimise toimimisviisi ja selle tähendust.²² Taolist muutust seletab vähenenud soov või suutlikkus olla ressursside omanikuks, ning selle asendamine ajutise laenamise või kasutamisega, kus ressurss (nt vaba elamu, tarbeese või autosõidu jagamine) on antud ajutisse kasutusse. Üldjuhul tehakse seda läbi veebiplatvormi. Näiteks selle asemel, et teha suur finantsiline väljaminek ning osta auto, kasutab isik Uberi läbi teenust, kus Uberi juht ehk teenuseosutaja viib isiku tema soovitud sihtkohta. Eesti Vabariigi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt tellitud ning Technopolis Group Eesti OÜ ja Ernst & Young Baltic Asi poolt läbi viidud uuringu kohaselt on jagamismajanduse defineerimisel olulisim, et teenuseosutaja ja saaja vahel toimuks alakasutatud kaupade, teenuste või ressursside ajutine ligipääs, omandiõigust muutmata, läbi vahendavate platvormide.²³ Autor rõhutab, et teenuseosutaja näol on tegemist üldjuhul uue turule sisenejaga, kes Uberi näitel oma vabast ajast sõidutab inimesi ning teenib selle pealt tulu.

Jagamise kui majandusvaldkonna mudelile on selle kiire arengu tõttu olemasolevate allikate pinnalt pea võimatu leida ühest definitsiooni, kuna allika asjakohasus ajas aegub väga kiiresti. Põhjus, miks autori hinnangul on keeruline reguleerida platvormi õiguslikku staatust, peitub

²⁰ Oxford English Dictionary järgi on "*Sharing Economy*": "An economic system in which assets or services are shared between private individuals, either free or for a fee, typically by means of the Internet," mis tõlkes võiks olla: majanduskeskkond, kus ressursse või teenuseid jagatakse kas tasuta või tasu eest eraisikute vahel, üldiselt läbi internerim ning näitena on toodud: "*thanks to the sharing economy you can easily rent out your car, your apartment, your bike, even your wifi network when you don't need it*". Kättesaadav Internetis: <https://www.oxforddictionaries.com> (20.04.2017).

²¹ Investopedia: Sharing Economy. Kättesaadav Internetis: <http://www.investopedia.com/terms/s/sharing-economy.asp> (30.04.2017).

²² Ranchordás, S., Gedeon, Z., Zurek, K. Home-Sharing in the Digital Economy: The Cases of Brussels, Stockholm, and Budapest. Impulse Paper prepared for the European Commission, DG GROW, lk 4.

²³ Eljas-Taal, K., Rõa, K., Lauren, A., Vallistu, J., Müürisepp, K. Jagamismajanduse põhimõtete rakendamine Eesti majandus- ja õigusruumis, 2016, lk 4 Kättesaadav Internetis: <https://www.mkm.ee/sites/default/files/lopparuanne.pdf> (30.04.2017).

tema rolli mitmeti mõistetavuses ning ühese definitsiooni ebaõnnestunud otsingul. Jagamismajanduse ühise definitsiooni puudumine võib olla ka tingitud asjaolust, et jagatakse ressursse, millel puudub ühine nimetaja.²⁴ Jagamismajanduse termini lahti mõtestamine vajab magistritöö autori arvates pisut laiemat käsitlemist, mistõttu peab töö autor vajalikuks tuua välja mõned jagamismajandust iseloomustavad mõisted, mille ühisosaks ongi keskkonna loomine, milles toimub toote või teenuse jagamine kui majanduskeskkond. Jagamismajandust iseloomustab võrgustik kasutajate vahel, kus läbi vahetu suhtluse pakutakse ajutiseks kasutuseks teenuseid²⁵, samuti nimetatud kui ühistarbimine²⁶. Samuti iseloomustab jagamismajandust tulu teenimine alakasutatud ressursi kaudu läbi jagamise, vahetamise või müügi.²⁷ Vahest kõige piltlikumaks iseloomustamiseks peab autor mõiste “isikumajandus”²⁸ või “isikult isikule”²⁹ välja toomist, kus läbi platvormipidaja poolt pakutava infrastruktuuri jagatakse asju vaid lõppkasutajate vahel. Samuti on defineeritud (*peer-to-peer*) mõistet kui võrgustikku, milles kaks või enam võrdset subjekti teevad koostööd vahetult läbi interneti.³⁰ Kusjuures oluline on ka asjaolu, et tegemist ei ole kutseliselt vastavat ressursi jagavate inimestega.

Eeltoodud termineid on vahest keeruline eristada, kuna sisuliselt on need kõik jagamismajanduse kirjelduse osa, mida ühendab kokkuvõttes jagamine, finantsiline kokkuhoid ning koostöö. Põhjus, miks autor kasutab käesolevas töös just jagamismajanduse või (ingl sharing economy) mõistet, tuleneb Arun Sundararajan selgitusest teoses “*The Sharing Economy. The end of employment and the rise of crowd-based capitalism.*” A. Sundarajan asub seisukohale, et *sharing economy* hõlmab endas suurimal hulgal kasutajaid ning see mõiste hõlmab kõige rohkem jagamismajanduse nüansse.³¹ Jagamismajandusele

²⁴ Murphy, M. Cities as the Original Sharing Platform: Regulation of the New “Sharing” Economy. Journal of Business & Technology Law 127, 2016, lk 128.

²⁵ Cauffman, C. The Commission’s European Agenda for the Collaborative Economy – (Too) Platform and Service Provider Friendly? Maastricht European Private Law Institute Working Paper No. 2016/07, lk 4.

²⁶ Ranchordás, S., Gedeon, Z., Zurek, K., lk 18.

²⁷ Katz, V., lk 1073.

²⁸ Botsman, R. The Shared Economy Lacks a Shared Definition, 2013. Kättesaadav Internetis: <https://www.fastcompany.com/3022028/the-> (30.04.2017).

²⁹ Aloni, E. Pluralizing the sharing economy. Washington Law Review, 2016, lk 1412.

³⁰ Schoder, D., Fischbach, K., Schmitt, C. Core Concepts in Peer-to-Peer Networking. Idea Group Inc: 2005, lk 78.

³¹ Sundararajan, Arun. The sharing economy: the end of employment and the rise of crowd-based capitalism. The MIT Press, Cambridge, 2016, lk 27.

tihtipeale viidatakse ka kui platvormimajandus. Mõistele “platvormimajandus” (ingl *platform economy*) on viidanud mitmed uuringud, mh ka JP Morgan Chase instituudi analüüs jagamismajandusest³² ning The Wall Street Journal³³.

Eeltoodud mõiste *peer-to-peer* ehk isikult isikule (edaspidi ka kui *P2P*) on ka vaadeldav kui platvormimajanduse eraldiseisev ärimudel, kusjuures teisteks oleks vastavalt innovatiivsust propageeriva organisatsiooni NESTA³⁴ järgi:

- B2B, (*business-to-business* ehk äritl ärite);
- B2C (*business-to-consumer* ehk äritl tarbijale);
- C2B (*consumer-to-business* ehk tarbijalt ärite).³⁵

Eeltoodud ärimudelitel puhul ei näe töö autor kolmnurksuht, vaid kaksiksuht, kus tarbija ja ettevõtte suhtlevad omavahel ning puudub teenuseosutaja läbi veebiplatvormi, kus üks käituks teenuseosutaja ja teine –saaja rollist lähtuvalt. Kuivõrd eeltoodud mudelid ei ole jagamismajanduse osaks kolmnurksuhte valguses, ei käsitleta neid ärimudeleid edasi.

Jagamismajandus kui ärimudel ringleb ümber vaba ressursi. Ilma ressursi või teenuseta ei oleks midagi jagada või müüa. Läbi veebiplatvormi on võimalik otsingu tulemusel leida endale sobilik ressurss³⁶, mida pakub ressursi omanik.

Otsimine ning sirvimine mängib jagamismajanduses oleva platvormi aktiivsuse hindamise aspektist üliolulist rolli. On ilmselge, et infoajastu tõttu on veebiplatvormid lihtsustanud vabade ressursside pakkumise võimaluse. Mugav pakkumise võimaldamine mõistatavalt ka suurendab pakkumiste hulka. Veebiplatvorm saab mugandada otsinguid, kategoriseerides

³² JPMorgan Chase and Co. Paychecks, Paydays, and the Online Platform Economy. A report from the JPMorgan Chase Institute, 2016. Kättesaadav Internetis: <https://www.jpmorganchase.com/corporate/institute/report-paychecks-paydays-and-the-online-platform-economy.htm> (30.04.2017).

³³ Wladawsky-Berger, I. The Rise of the Platform Economy. The Wall Street Journal, 2016. Kättesaadav Internetis: <https://blogs.wsj.com/cio/2016/02/12/the-rise-of-the-platform-economy/> (30.04.2017).

³⁴ National Endowment for Science, Technology and the Arts, edaspidi ka kui NESTA.

³⁵ Stokes, K., Clarence, E., Anderson, L., Rinne, A. Making Sense Of The UK Collaborative Economy. NESTA, 2014, lk 12. Kättesaadav Internetis: http://www.nesta.org.uk/sites/default/files/making_sense_of_the_uk_collaborative_economy_14.pdf (30.04.2017).

³⁶ Näiteks osta.ee puhul saab valida kategooria valikus kas ehteid, arvuteid vms. Kättesaadav Internetis: <https://osta-ee.postimees.ee> (30.04.2017).

teenuseosutajaid nagu nt Uberi juhti³⁷.

Olulise osa jagamismajanduse kontseptsioonist moodustab see, et selles osalejaid saab hinnata või arvustada. Näiteks Uberi kasutamisel saab Uberi reisija hinnata oma sõidukogemust, sh Uberi juhi käitumist, ajast kinni pidamist ning ohutut liiklemist.³⁸ Samuti Airbnb kaudu teenuseosutaja poolt pakutavat majutust kasutades saab majutusteenuse kasutaja lisaks kirjalikule arvustusele anda ka viie-palli-süsteemi järgi hinnangu, hinnates mh ka majutuse puhtust ja kommunikatsiooni majutusteenuse osutajaga.³⁹ Üldiselt võib asuda seisukohale, et veebipõhised lihtsasti kättesaadavad ning kontrollitavad arvustuse ning reitingusüsteemid on soodustanud usalduse teket jagamismajanduses. Autor on ka seisukohal, et taoline reitingusüsteem on hädavajalik, kuna teenusesaajatel puudub võimalus iseseisvalt hinnata teenuse klaviteeti lepingueelselt. Kasutuseta ressursi jagamine teistega läbi arenenud digiajastu võimaluste ning seda just veebiplatvormide näol internetis nutitelefonis või veebiportaali kaudu vähendab ajakulu.⁴⁰

Kokkuvõtvalt seisab jagamismajandus neljal põhilisel kandval sambal: kasutuseta ressurss, otsimisprotsess, usaldus ning vahendamine platvormi kaudu.⁴¹ Eelmainitud nelja kandva samba vahel vormib välja käesoleva magistritöö teises peatükis analüüsitud kolmnurksuhe: ressursi omand kuulub ühele subjektile, keda saab nimetada ka teenuseosutaja; ressursi soovija on teine subjekt, kes tegeleb otsimisega ning leidnud sobiliku ressursi, toimub teenuseosutaja ning saaja vahel kontakt läbi usalduse ning; kontakt teenuseosutaja ning saaja vahel toimub läbi veebiplatvormi keskkonna, kus veebiplatvorm on kui vahendaja.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt tellitud lõpparuande kohaselt on Eesti Vabariigis käibe poolest top 10 jagamismajanduse platvormidest 9 finants-, majutuse- või transpordi- valdkonnast ning top 3-st 2 on majutusvaldkonnast.⁴² Ainult GoWorkaBit Estonia⁴³ on isiku- ja äriteenuste valdkonnast.⁴⁴ Sellest lähtuvalt keskendub käesolev

³⁷ Läbi Uberi saad valida endale lähima Uberi juhi, et ta jõuaks sinuni võimalikult kiiresti.

³⁸ Uber Technologies Inc. How to be a 5 star driver-partner. Kättesaadav Internetis: <https://www.uber.com/en-ZA/drive/resources/five-star-driver/> (30.04.2017).

³⁹ Airbnb, Inc. How do star ratings work? Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/help/article/1257/how-do-star-ratings-work> (30.04.2017).

⁴⁰ Katz, V. lk 1070.

⁴¹ Ranchordás, S., Gedeon, Z., Zurek, K., lk 4.

⁴² Eljas-Taal, K., Rõa, K., Lauren, A., Vallistu, J., Müürisepp, K., lk 21-22

⁴³ GoWorkABit. Kättesaadav Internetis: <https://goworkabit.com/?lang=et> (30.04.2017).

⁴⁴ Eljas-Taal, K., Rõa, K., Lauren, A., Vallistu, J., Müürisepp, K., lk 21-22.

magistritöö majutus- ning transpordi valdkondade lepingulise kvalifikatsiooni analüüsile ning lepingulistele kohustustele ja vastutuse piiramisele.

1.2. E-kaubanduse direktiivi kohaldamine jagamismajanduses olevatele veebiplatvormidele

Magistritöö autor on seisukohal, et jagamismajanduses olevaid veebiplatvorme saab eristada tulenevalt nende aktiivsusest. Taoline eristamine on autori seisukohalt vajalik, kuna veebiplatvormide arengu käigus on nende aktiivsus tõusnud pelgalt teadetetahvlist aktiivseks teenuseosutajaks. Platvormipidaja aktiivsus on oluline kohalduva regulatsiooni seisukohast lähtuvalt ehk millist seadust kohaldada, reguleerides veebiplatvorme. Platvormipidaja aktiivsuse tuvastamine omab olulist tähendust allumisel olemasolevatele hetkel kehtivatele Euroopa Liidu õigusaktidele ning selles tulenevalt ka vastutuse ulatuses.

Sissejuhatavalt väljendub veebiplatvormi aktiivsus tema rolli aktiivsuses tema kasutajate vahel.⁴⁵ Veebiplatvorm ei ole enam pelgalt passiivne osapool, kuhu postitada teateid, vaid aktiivselt kujundab pooltevahelisi suhteid ja/või nende valikuid.⁴⁶ Selles tulenevalt ei saa enam kvalifitseerida platvormi kui pelgalt passiivset vahendajat, kes ei oma mingit mõju postitatud informatsiooni muutmises või modifitseerimises. Jagamismajanduse olevate platvormide ning teiste veebiteenuste eristamisel ei ole tuumik selle teenuse valdkond või mida see teenus endast kujutab. Eristamisel on võtmeküsimuseks selle teenust pakkuva platvormi kontrolli hulk, mis tal on oma kasutajate üle ning kuidas ta andmeid töötleb eesmärgiga tagada teenuse kõrget kvaliteetset taset. Veebiplatvormide aktiivsuse elemendile on viidanud mitmed õigusteadlased ning kohtupraktika. Olgugi, et veebiplatvormide rolli tuvastamisel ei ole kasutatud termineid aktiivne või passiivne, on sellegipoolest küsitud selle olemuse kohta.

Jagamismajanduse platvormide kontroll oma kasutajate üle tänapäeval väljendub üldiselt:

⁴⁵ Crespo, Y , lk 81.

⁴⁶ Sõidujagamisplatvorm Uber tegeleb Ameerika Ühendriikide tasandil ka oma teenuse lobitöö tegemisega, eesmärgiga saavutada soodsam positsioon Uberi reguleerimise küsimuses. Vt: Zanona, M. Uber tripled its lobbying efforts in 2016. The Hill, 2017. Kättesaadav Internetis: <http://thehill.com/policy/transportation/315678-uber-triples-its-lobbying-efforts-in-2016> (30.04.2017).

- informatsiooni redigeerimises ning korrigeerimises, mida kasutajad avaldavad enda ressursi või pakutava teenuse kohta.⁴⁷ Airbnb aktiivsus informatsiooni edastamise valguses seisneb mh ka selles, et ta annab juhtnööre ning nõu, kuidas hõlpsasti turustada oma elamupinda, et see oleks potentsiaalsele teenusesaajale atraktiivne ning muljetavaldav.⁴⁸ Sellega asub Airbnb aktiivselt abistama tehingu sõlmimisele kaasa;⁴⁹
- teenusetasu kinnipidamine platvormi poolt. Taoline abistamine on konkreetset seotud Airbnb tuluga, kuna Airbnb võtab tasu iga majutuse jagamise pealt. Sellega väljuvad platvormipidajad pelgalt teadetetahvli rollist ja sellest tulenevalt ka passiivsuse rollist isegi;
- elementaarsed kvaliteedi nõuded teenuseosutajatele. Nt, et saada Uberi juhiks, peab kasutajaks registreerides edastama andmed oma juhilubade kohta, sõiduki kohta ning teatud tingimustel on sõiduki esmane registreerimine reguleeritud.⁵⁰ Sellega mõistetavalt maandavad platvormipidajad võimalike vaidluste tekke tõenäosust, mis viitab ka aktiivsusele;
- varustades ennast elektroonilise võimalusega teostada makseid, et võtta tasu iga vahenduse eest. Tegemist on selge teenustasu võtmisega, mis näitab ära, et pakkudes teenust, on tegemist aktiivse platvormiga.⁵¹

Veebiplatvormid on varasemalt käitunud *peer-to-peer* tehingutes passiivsemalt. Seda on varasemalt reguleerinud elektroonilise kaubanduse direktiiv, mille kohaldumisala on mõeldud ennekõike veebiplatvormidele, kes edastavad talletavad või salvestavad informatsiooni, mida selle kasutajad on postitanud. Passiivse veebiplatvormi näiteks oleks platvorm *Craigslist*⁵², mis võimaldab vastava asukoha järgi leida erinevaid kategoriseeritud teenuseid, mida teised

⁴⁷ Prassl, J., Risak, M. Uber, Taskrabbit, and Co.: Platforms as employers? Rethinking the legal analysis of crowdwork. Comparative Labour Law and Policy Journal. 2016, Arvutivõrgus saadaval: http://www.labourlawresearch.net/sites/default/files/papers/15FEB%20Prassl_Risak%20Crowdwork%20Employer%20post%20review%20copy.pdf (29.04.2017).

⁴⁸ Airbnb. Attract more guests: 10 simple tips from home staging expert Meridith Baer. Kättesaadav Internetis: <http://blog.airbnb.com/attract-guests-10-simple-tips-home-staging-expert-meridith-baer/> (30.04.2017).

⁴⁹ Koolhoven, R., Neppelenbroek, E. D. C., Santamaría Echeverría, O. E., Verdi Th.P.L. Impulse paper on specific liability issues raised by the collaborative economy in the accommodation sector: Paris - Amsterdam - Barcelona. University of Groningen, Faculty of Law, 2016, lk 3-7.)

⁵⁰ Uber Vehicle Requirements For 2017. Kättesaadav Internetis: <https://rideshareapps.com/uber-vehicle-requirements-for-2016/> (30.04.2017).

⁵¹ Katz, V, lk 6.

⁵² Craigslist. Kättesaadav Internetis: <https://www.craigslist.org/about/sites> (30.04.2017).

kasutajad pakuvad, kus platvormipidaja ei võta tasu tehingute pealt ega kontrolli kasutajate teenust iseloomustava informatsiooni sisu või autentsust.

E-kaubanduse direktiiv artikkel 12 ja seda Eestis implementeeriv infoühiskonna teenuse seadus välistab veebiplatvormi vastutuse, kui toimub “Pelk edastamine”. Nimelt artikkel 12 järgi ei vastuta edastava teabe eest tingimusel, et teenuseosutaja: a) ei algata edastust; b) ei vali edastuse saajat ning; c) ei vali ega muuda edastuses sisalduvat teavet. Artikkel 12 eesmärk on reguleerida veebiplatvormi, kelle roll on vaid võimaldada sisevõrgu kaudu teenusesaaja poolt pakutavat teavet.

Viimaste aastate vältel on veebiplatvormid käitunud aktiivsemalt ning enam ei saa veebiplatvormide tegevust iseloomustada e-kaubanduse direktiivi artikkel 12 pealkirjaga “pelk edastamine”. Platvormid nagu Airbnb ning Uber sorteerivad informatsiooni, nõudes kasutajatelt konkreetseid isiklikke andmeid ning andes juhiseid, millist infot andes võiks teenuseosutaja olla tulusam. Samuti võtavad Uber ja Airbnb tasu ning ka avaldavad kasutajate poolt edastatud informatsiooni üle kogu interneti. Toodud näidete pinnal edastab veebiplatvorm jätkuvalt kasutajate loodud teavet, kuid veebiplatvormi roll ei ole enam pelgalt edastada, talletada või avaldada materjali kasutaja nimel, vaid pigem täidab veebiplatvormi aktiivset rolli, abistades kasutajat oma eesmärgi täitmisel, arvestades, millist teenust veebiplatvormi kaudu osutatakse.⁵³

E-kaubanduse direktiiv reguleerib muuhulgas vahendajate vastutust ning tegevusjuhendeid.⁵⁴ Need teenuseosutajad on vastutusest välistatud artikkel 12-15 loetelu tingimustel ning omavad väheseid kohustusi tingimusel, et nad jäävad passiivseks. Teiseks, artikkel 13 puudutab teenuseosutajast vahendajaid, kes salvestab teavet vahemällu. Nimelt toob artikkel 13 loetelu, millal ei vastuta infoühiskonna teenust pakkuva platvormi, mis seisneb teenusesaaja poolt pakutava teabe edastamises sisevõrgu kaudu kui selle teenuse ainus eesmärk on teabe tõhusam edastamine teistele teenusesaajatele nende taotluse alusel.

Vahemällu salvestavate vahendajate vastutuse küsimus ei ole käesolevas töös keskse tähtsusega, mistõttu ei analüüsita edasiselt antud punkti. Kolmandaks, Artikkel 14 sätestab, et

⁵³ Sloot, B. Welcome to the Jungle: The Liability of Internet Intermediaries for Privacy Violations in Europe, 2016, Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-6-3-2015/4318> (19.03.2017).

⁵⁴ E-kaubanduse direktiiv, preambuli p 65.

infoühiskonna teenuse osutamisel ei vastutata talletatava teabe eest tingimusel, et: a) teenuseosutajal ei ole tegelikku teavet ebaseadusliku tegevuse või teabe kohta ja kahjutasunõuete osas ei tea ta fakte või asjaolusid, millest ilmneb ebaseaduslik tegevus või teave, või; b) sellisest asjaoludest teadlikuks saades kõrvaldab teenuseosutaja kiiresti teabe või tõkestab juurdepääsu sellele. Lisaks, Artikkel 15 sätestab üldise jälgimiskohustuse puudumise, kus liikmesriigid ei kehtesta artiklites 12, 13 ja 14 käsitletud teenuste osutajatele üldist kohustust jälgida teavet, mida nad edastavad või talletavad, ega üldist kohustust otsida ebaseaduslikku tegevust näitavaid fakte ja asjaolusid.

Üllataval kombel ei reguleeri elektroonilise kaubanduse direktiiv jagamismajanduse valdkonnas tegutsevaid platvorme. Olgugi, et direktiiv võeti vastu 2000. aastal, ning teksti ettevalmistamine võis aset leida 90ndate lõpus, siis direktiivi lõppsätetes olev Artikkel 21 sätestab aga, et vajaduse korral esitab Euroopa Komisjon ettepaneku kohandada vastavalt infoühiskonna teenuste alal toimunud õiguse, tehnika ja majanduse arengule, mh ka tarbijakaitset ja siseturu nõuetekohast toimimist. Samal ajal otsustas Euroopa Kohus kohtuasjas *Google vs Louis Vuitton*⁵⁵, et Google'i reklaamiteenus, mis on kui reklaamplakat ja on otsingumootorit kasutades kasutajale nähtaval kohal, võib minna Artikkel 14 kohaldumisaslasse. Nimelt leidis kohus, et infoühiskonna teenuseosutaja vastutus e-kaubanduse direktiivi kohaselt on piiratud vaid siis, kui selle teenuse osutaja täidab neutraalset rolli nii, et tema roll on olla üksnes tehniline, automaatne ja passiivne, kui räägitakse teadmiste puudumisele talletava teabe kohta ja selle üle kontrolli puudumisest.⁵⁶

Jagamismajanduses oleva veebiplatvormi mõisttet võiks otsida infoühiskonna teenuse määratluse, sätestab infoühiskonna teenuse seadus (edaspidi ka kui InfoTS).⁵⁷ Mainitud seaduse mõistes on vastavalt InfoTS lg 2 p-le 1 järgi infoühiskonna teenuseks teenus, mida osutatakse majandus- või kutsetegevuse raames teenuse kasutaja otsesel taotlusel ja mille puhul andmeid töödeldakse, säilitatakse ja edastatakse digitaalkujul andmete töötlemiseks ja säilitamiseks mõeldud elektrooniliste vahendite abil, kusjuures osapooled ei viibi üheaegselt samas kohas. Lisaks sätestab InfoTS § 2 p 1, et infoühiskonna teenus peab olema täielikult üle kantud, edastatud ja vastu võetud elektrooniliste sidevahendite abil. E-kaubanduse direktiivi preambuli p 18 kohaselt kuuluvad infoühiskonna teenuste hulka teenused, mis seisnevad teabe edastamises sidevõrgu kaudu, sidevõrgule juurdepääsu pakkumises või teenusesaaja antud

⁵⁵ EKo 23.10.2010, liidetud kohtuasjad C-236/08 kuni C-238/08, *Google France SARL, Google Inc.* jt, p 120.

⁵⁶ E-kaubanduse direktiiv, preambuli p 65.

⁵⁷ Infoühiskonna teenuse seadus, edaspidi ka InfoTS. - RT I, 12.07.2014, 48.

teabe talletamises. Ka lähtudes InfoTS sätete rakendualast, on autori sõnul küsitav, kas InfoTS kohaldamisala hõlmab endas tänapäeval olevaid aktiivseid veebiplatvorme, mis puudutab platvormipidaja vastutuse piirangut InfoTS-s § 8-11.

Autor asub seisukohale, et Euroopa Kohus on jaatavalt vastanud juba kohtuasjas *L'Oreal vs Ebay*, kus vaieldi kasutajate poolt ebaõigete teavete postitamisest tuleneva tekkinud kahju vastutuse üle. Kohus asus seisukohale, et interneti veebipoe pidaja, kes pakub müügikeskkonda oma serveril, määrab ise oma veebiplatvormi kasutamise kasutajatingimused, küsib tasu selle teenuse eest ning pakub üldist informatsiooni oma kasutajatele, ei saa asuda seisukohale, et tal puudub vastutus elektroonilise kaubanduse direktiivi artiklite 12-15 alusel.⁵⁸ Kohus ütles kokkuvõtvalt ka, et eBay roll kliendist müüja ja potentsiaalse ostja vahelises suhtes ei saa olla neutraalne, vaid ta tegutseb kui aktiivne platvorm, mille tulemusel on tal teave nende pakkumistega seotud andmete kohta või ta omab kontrolli andmete üle. Taolisel juhul ei saa platvormipidaja tugineda teabe talletaja vastutuse piirangule.⁵⁹

Itaalia kohus, direktiivi tõlgendades on samuti viidanud asjaolule, et e-kaubanduse direktiivi kohaldumine ei hõlma endas enam kõiki veebiplatvormi valdkondi. Ka viitas kohus oma otsuses platvormi rolli “aktiivsusele” ning tõi välja küsitavuse, et kui platvorm ise ei piira enda rolli puhtalt edastaja rollis kasutajate vahel, kuid pakub lisaks ka muid teenuseid nagu reklaami ning müügiedendust, siis kas on siiski tegemist “passiivse” platvormiga.⁶⁰ Nimelt tõi kohus välja platvormide nagu IOL ning Yahoo! Tegevusi, milleks mh oli ka: informatsiooni töötlus ning reklaamiplakatite teenuse. Mainitud tegevuste taustal asus kohus seisukohale, et IOL ning Yahoo! Käituvad kui aktiivsed *hosting*⁶¹ platvormid ning nad ei või tugineda enam vastutuse piirangule, mida sätestatakse e-kaubanduse direktiivist.⁶²

⁵⁸ EKo 12.07.2011, C-324/09, *L'Oréal* jt, p 115.

⁵⁹ EKo 12.07.2011, C-324/09, *L'Oréal* jt, p 116; 122-124.

⁶⁰ Bonadio, E., Santo, M. Court of Milan holds video sharing platforms liable for copyright infringement. Journal of Intellectual Property Law & Practice, 2012 Kättesaadav Internetis: <http://openaccess.city.ac.uk/3710/1/The%20Milan%20Court%20Condemns%20Video%20Sharing%20Platforms%20for%20Copyright%20Infringement.pdf> (30.04.2017).

⁶¹ Hosting platform on platvorm, millega kasutajad saavad üles laadida oma kodulehe interneti, mida haldavad hosting platvormide serverid. Vt lisa: What is web Hosting?. Arvutivõrgus kättesaadaval: <https://www.website.com/beginnerguides/webhosting/6/1/what-is-web-hosting?.ws> (20.04.2017)

⁶² Bonadio, E jt lk 3.

Autor järeldab eeltoodud kohtulahendite pinnalt, et e-kaubanduse direktiivis oleva vastutuse piirang laieneb üksnes platvormipidajatele, kes ei sekku teenuse kasutaja tegevusse ega tema postitatud teabesse ehk käituvad passiivselt. Jagamismajanduse olevate platvormide pinnalt sellist käitumist autor ei näe. E-kaubanduse direktiivi ning InfoTS ülejäänud sätted autori hinnangul kohalduvad jagamismajanduses olevatele platvormipidajatele.

Õigusteadlased on hetkel seisukohal, et kehtiv õiguskord Euroopa Liidu tasandil on peamiselt suunatud kahepoolsete tehingute reguleerimiseks ning ei ole võimeline pakkuma adekvaatset lahendust jagamismajanduses areneva veebiplatvormidest tulenevatele kolmnurksuhtele, kus on lisaks teenuseosutaja ja saajale ka veebiplatvorm ise kui lepinguline pool.⁶³

Üheks lahenduseks aktiivsuse kohaldamise probleemile on aga pakutud. EuCML⁶⁴ on väljastanud 2016. aastal ettepaneku (edaspidi ka kui *Discussion draft*), kus on rõhutatud jagamismajanduse kiirenevalt arenevate veebiplatvormide tõttu esile kerkivate õiguslike küsimustele, millest lähtuvalt pakkunud välja uue Euroopa Liidu õigusakti esimese versiooni, mis reguleeriks aktiivsemate veebiplatvormide vastutust.⁶⁵ Lisaks, tuues juurde asjaolud et mitmed Euroopa Liidu liikmesriigid on võtnud eesmärgiks reguleerida jagamismajandusest arenevaid veebiplatvorme. Nimelt Prantsuse senat on 2016 aasta mais võtnud eelnõusse seadusemuudatuse, et reguleerida veebiplatvorme.⁶⁶ Samuti on Itaalia parlament võtnud eesmärgiks anda juhiseid reguleerimaks veebiplatvormide õiguslikke küsimusi.⁶⁷

Etteruttavalt toob autor välja õigusteadlaste poolt välja pakutud *Discussion draft*-i, mis oleks lahendus küsimustele, mis puudutab jagamismajanduses olevate veebiplatvormide vastutust, millist platvormi lugeda aktiivseks ning millises ulatuses võiks aktiivne platvorm vastutada lepingu rikkumise eest.⁶⁸ *Discussion Draft* artikkel 18, mille eesmärk on reguleerida veebiplatvormi vastutusest tulenevaid küsimusi, mida õigusteadlaste hinnangul e-kaubanduse direktiiv hetkel efektiivselt ei reguleeri, mis sätestab platvormipidaja lepingulist vastutust mittekohase täitmise puhul teenusepakkujast tingitud.⁶⁹ *Discussion draft* toob loetelu, milline

⁶³ Busch, C., Schulte-Nölke, H., Wiewiórowska-Domagalska, A., Zoll, F. , lk 3.

⁶⁴ *Journal of European Consumer and Market Law*

⁶⁵ *Discussion Draft*-is välja toodud vastutuse küsimust analüüsitakse süvitsi käesoleva töö peatükis (3.4.1.).

⁶⁶ *Discussion Draft* (vt viide 20), lk 164.

⁶⁷ *Ibid*, lk 164.

⁶⁸ *Ibid*, lk 165.

⁶⁹ *Discussion Draft* (vt viide 20), Article 18: Liability of the platform operator for non-performance of suppliers.

võiks olla aktiivne veebiplatvorm. Samuti, mis peavad olema täidetud, et platvormipidaja vastutaks solidaarselt teenuseosutajaga teenuseosutaja- ja saaja lepinguses suhtes. Olgugi, et vastutuse küsimust analüüsitakse käesoleva töö kolmandas peatükis, siis peab autor vajalikuks välja tooma *discussion draft*-is oleva loetelu. Need on:

1. tarnija ja kliendi⁷⁰ vaheline leping on ainuõiguslikult sõlmitud platvormi poolt pakutud keskkonnas;
2. platvormipidajal on õigus hoida kliendi poolt kliendi ja tarnija vahelises lepingus tehtud makseid;
3. tarnija ja kliendi vahelise lepingu tingimused määrab platvormipidaja;
4. tasu, mida klient maksab, määrab platvormipidaja;
5. platvormipidaja tagab ühtse spetsialistide kuvandi teenusepakkujate suhtes või võimaluse tegutseda platvormipidaja kaubamärgi all;
6. turustamisel keskendutakse platvormipidajale, mitte tarnijale;
7. (valikuline) platvormipidaja lubab kontrollida tarnija teguviisi.⁷¹

Discussion draft-is väljatoodud loetelu domineerivaks nüansiks jääb platvormipidaja kontroll oma kasutajate üle, kus kontrollitakse, kuidas toimuvad maksed platvormipidaja kasutajate vahel, kujutakse konkreetne kuvand teenuseosutajast ning kogu tegevus platvormi vahendusel toimub platvormipidaja poolt hallatavas keskkonnas ning platvormipidaja nõ reeglite järgi.

Analüüsist järeldub, et veebiplatvormide aktiivsus või passiivsus ei taandu sellele, millist teenust ta pakub või mis motiiviga kasutajad sellel platvormil on, vaid pigem on küsimus, mil määral omab platvorm kontrolli ja mõju toimuvate tehingute üle, mis leiavad aset selle kasutajate vahel. Eeltoodud seisukohale on jõudnud ka V Katz.⁷² Samuti on autor seisukohal, et e-kaubanduse direktiivi 4. jaos üleüldiselt ei arvesta uuemate veebiplatvormide veebiplatvormide aktiivset osalemist leppingu sõlmimise protessis või selle mõjutamisel ning nende roll vahendajast on arenenud millegi aktiivsema poole, kus nad on haaranud suurema kontrolli selle kasutajate tegevuse üle. E-kaubanduse direktiivi järgi ei ole veebiplatvormide aktiivsus eristatav. Direktiivi rakendusalla ei jää tänapäeval olevate jagamismajanduse platvormid, kuivõrd nende roll oma kasutajate poolt positatavate kontrollis on oluliselt

⁷⁰ Kui käesolevas magistritöös nimetatakse läbivalt jagamismajanduses olevate platvormipidajate kasutajaid teenuseosutaja ja –saaja, siis *Discussion Draft*-is on nimetatud need vastavalt tarbija (inglise keeles *supplier*) ning klient (inglise keeles *customer*).

⁷¹ *Discussion Draft* (vt viide 20), lk 168 (Artikkel 18 p 2).

⁷² Katz, V, lk 6.

suurem, kui varasemalt. See tekitab nõ hall-ala, millega võivad tänapäevased jagamismajanduses olevad veebiplatvormid välistada oma lepingust tulenevaid vastutust.

2. Jagamismajanduse osaliste vahel tekkivad õigussuhted

See, millised on poolte õigused ja kohustused jagamismajandusele tüüpilise suhte puhul, sõltub sellest, kuidas kvalifitseerida poolte vahel tekkivad lepingulised suhted. Käesolev peatükk keskendub veebiplatvormi kaudu sõlmitud lepingu kvalifitseerimisele ning tekkinud õigussuhte paljususe analüüsile. Autor tutvustab sissejuhatuseks ka kolmnurksuhte tekkimise protsessi arvestades, et varasemalt on platvormides käsitletud vaid kahepoolseid suhteid.

Veebiplatvormi ja tema kasutajate õigussuhte analüüsi vajadus võib esmapilgul tunduda ebavajalik. Veebiplatvormide kasutustingimustes on kirjas, millisesse lepingulisesse suhtesse kasutaja astub ning millist teenust veebiplatvorm ei paku. See, kas kõik platvormipidaja toodud kasutustingimused saavad lepingu osaks ning on kehtivad, käsitletakse töö (3.4.2.) peatükis. Autor tutvustab poolte õigused ja kohustused.

Töö autor toob kolmnurksuhte selgitamise näitena kaks populaarset jagamismajanduse veebiplatvormi: Airbnb ning Uber. Airbnb puhul on tegu platvormiga, mille abil enda eluruumi ajutiselt kasutada andev paneb kuulutuse üles, reklaamides oma pinda raha eest ning majutuse soovija saab sirvida soovitud linnas soovitud tingimustega majutust.⁷³ Uber, sarnaselt Airbnb-le on platvorm, mille abiga saab isik registreerida ennast transporditeenuse pakkujaks ning reisija saab sirvida vastavalt oma soovidele ning saadaval olevate tingimustele leida juht.⁷⁴ Mõlema platvormi puhul aga sõlmitakse leping oma kasutajatega ning platvormi poolt pakutava teenuste eest makstakse tasu.

2.1. Kolmnurksuhte tekkimine ning olemus

Jagamismajanduse peamiseks turustusvahendiks olev veebiplatvorm üldiselt hõlmab endas kolme liiki subjekte: i) teenuseosutajad, kes pakuvad teenust; ii) teenusesaajad, kes kasutavad pakutud teenuseid; ja iii) platvormipidajatest vahendajad, kes viivad veebiplatvormi abil kokku teenuseosutajad ning saajad.⁷⁵ Teenuse osutajate kui ka saajate näol võib olla nii tarbija

⁷³ Airbnb. Local destinations for a global community. Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/how-it-works> (30.04.2017).

⁷⁴ So, What is Uber? Kättesaadav Internetis: <http://uberestimate.com/about-uber/> (30.04.2017).

⁷⁵ Euroopa Komisjoni teatis, lk 3.

VÕS § 1 lg 5 alusel, kui ka ettevõtja VÕS § 1 lg 6 alusel.

Eeltoodud kolmnurksuhte tekkimine võib tekitada poolte lepingu sisu osas küsimusi. Nimelt standardse veebiplatvormi ärimudeli, kui ka isegi jagamismajanduses olevate ärimudelite järgi, mis ei ole *peer-to-peer* mudelid, on tegemist platvormi ja tema kasutajaga, on tehingu poolteks kaks õigussubjekti, kus esinevad poolte kohutused. Kolmnurksuhtes oleva ärimudeli järgi liitub õigussuhtesse ka teenuseosutaja, kes osutab teenust platvormi võimaldava keskkonna näol. Tekkinud olukorras ei osuta platvormipidaja enam reklaamitavat teenust, vaid aitab leida oma kasutajatel leida üksteist, et pakkuda vastavat teenust. Reklaamitavat teenust hakkab pakkuma nüüd veebiplatvormi kasutajatest, kes on huvitatud teenimast lisa raha. Platvormipidaja teine kasutaja, kes oleks teenusesaaja, hakkab otsima platvormi kaudu soovitud teenust, otsides kokkuvõttes kontakti teenuseosutajaga.

Õigusteadlased on seisukohal, et liikmesriikides ja Euroopa Liidus kehtiv regulatsioon ei ole enam adekvaatne arvestades veebiplatvormide dünaamilisusest tekkinud kolmnurksuhteid. Tarbija lepinguid käsitlev õigus keskendub peaaesjalikult kahepoolsete lepingulistele suhetele teenuseosutaja ning teenusesaaja vahel. Kui teenuseosutaja ning saaja sõlmivad lepingu koostöös või läbi veebiplatvormi nagu Uber või Airbnb, siis veebiplatvorm ei ole lepingupool teenuse osutamise lepingus. Küll aga on taolises kolmnurksuhtes siiski lepingulised suhted nii veebiplatvormi ja teenuseosutaja kui ka saaja vahel. Küsitav on, kas taoline lepinguline kolmnurksuhe langeb hetkel kehtiva, või isegi tulevase Euroopa Liidu tarbijaõiguse direktiivide raamidesse.⁷⁶ Kui teenuseosutaja ei ole ettevõtja, vaid tarbija, siis Euroopa Liidu tarbija lepinguõigus ei rakendu taolisele lepingulisele suhtele, kus mõlemad pooled on või võivad olla tarbijad. Selle tulemusel, olenemata, et potentsiaalsed lepingud on sõlmitud professionaalses veebiplatvormi keskkonnas, pääsevad veebiplatvormid kehtiva õiguse kohaldamisalast.⁷⁷ Võimalik, et Euroopa Liidu tarbijakaitse poliitika ning tarbija õiguste reguleerimine on jätnud tähelepanuta Digitaalse Ühtse Turu⁷⁸ mõjukaima arengu. Tänapäeval ei ole Euroopa Liidu õigusakte, mis reguleeriks tekkivatele õiguslikele probleemidele veebiplatvormide valdkonnas jagamismajanduses. Euroopa õigusteadlased on seisukohal, et

⁷⁶ Wendehorst, C. Platform Intermediary Services and Duties under the E-Commerce Directive and the Consumer Rights Directive. Journal of European Consumer and Market Law, 2016/5, lk 4.

⁷⁷ *Ibid*, lk 5.

⁷⁸ Euroopa Liidu teemalised teabelehed. Kõikjale ulatuv digitaalne ühtne turg. Kättesaadav Internetis: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/et/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.9.4.html (30.04.2017).

veebiplatvormide kolmnurksuhete reguleerimised on jäetud liikmesriikide endi reguleerida. See, kas liikmesriigid on võimelised pakkuma tarbijatele piisavat kaitset, on ebaselge.⁷⁹

2.2. Platvormipidaja poolt sõlmitavate lepingute vastavus maaklerilepingule

2.2.1. Platvormipidaja ja teenuseosutaja vaheline õigussuhe

Pea kõikidel juhtudel toimivad jagamismajanduse veebiplatvormid läbi interneti kodulehtede või mobiilirakenduste. Veebiplatvormide kasutajad saavad asuda kontakti ning õigussuhtesse, registreerides ennast kasutajaks soovitavas veebiplatvormis. Platvormipidajad pakuvad võimaluse teenuseosutajal kohtuda läbi platvormi infrastruktuuri teenusesaajaga.⁸⁰ Kasutajaks registreerides tuleb anda enda isikuandmed. Airbnb puhul tuleb sisestada oma nimi, e-maili aadress ning sünniaeg.⁸¹ Kasutajaks registreerides tuleb teenuseosutajal lisaks nõustuda veebiplatvormi poolt nõutavate lepinguosadega kasutustingimuste näol. Airbnb puhul kasutajaks registreerides peab nõustuma terve hulga tüüptingimustega, sh kasutustingimustega (ingl *Terms of Service*), mittediskrimineerimiseeskirjaga (ingl *Nondiscrimination Policy*), maksetingimustega (ingl *Payments Terms of Service*), privaatsussätetega (ingl *Privacy Policy*), külastaja hüvitamissätetega (ingl *Guest Refund Policy*), ning majutusteenuse osutaja garantiitingimustega (ingl *Host Guarantee Terms*).⁸² Autor peab vajalikuks mainida, et olenemata, kas Airbnb kasutajaks registreerides soovitakse leida majutust või pakkuda majutust, peab Airbnb kasutaja aksepteerima kõik eelmainitud lepinguosad. Uberi puhul on kasutajaks registreerimine keerulisem, kuna tuleb mh anda informatsiooni oma sõiduki kohta, ning andma oma isikukoodi.⁸³ Siinkohal ei lasku autor süvitsi eelmainitud lepinguosade sisusse või muudesse tingimustesse, kuna esiteks nende tingimustega mitte nõustudes ei saa üldse rääkida mingisugusest õigussuhtest, ning nende

⁷⁹ Busch, C., Schulte-Nölke, H., Wiewiórowska-Domagalska, A., Zoll, F., lk 4 .

⁸⁰ Uber ettevõttena ise ei tegele kokkuleppeveoga vaid läbi Uberi platvormi leiab Uberi juht endale kliendi, kes soovib liikuda punktist A punkti B.

⁸¹ Airbnb kodulehel on üleval paremas nurgas kirjas “*Sign Up*”. Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com>.

⁸² *Ibid.*

⁸³ Uber. Kättesaadav Internetis: https://www.uber.com/a/join/?var=v3rh&exp=70117_t3 (30.04.2017).

lepinguosade tüüptingimuste lepingu osaks saamisel analüüsib autor platvormipidaja kohustuse ja vastutuse küsimuses töö kolmandas peatükis.

Teenuse osutamine Airbnb näol oleks võimaldada teenuseosutajal või võõrustaja (ingl *Host*)⁸⁴ oma eluruumi ajutiselt anda külalisele (ingl *guest*)⁸⁵ kasutada, pakkudes selleks platvormi kaudu veebikeskkonda. Et tehing võõrustaja ning külalise vahel saaks aset leida, tuleb võõrustajal tasuda Airbnb-le tasu (ingl *Host fee*)⁸⁶, pakkuda eluruumi ajutist kasutust külalisele, ning Airbnb kohustus võõrustaja ehk teenuseosutaja ees on pakkuda võimalust, et potentsiaalne külaline ehk teenusesaaja avaldab pakkumise. Nimelt Airbnb võtab võõrustaja tasu, mis on 3 % teenuse osutaja poolt teenust tarbiva isiku poolt makstavast tasust⁸⁷.⁸⁸ Oma tasu tasaarvestab ehk vähendab enda tasu võrra edastavat tasu Airbnb automaatselt majutustasust maha ning ülejäänu kannab võõrustaja valitud kontole.⁸⁹

Analoogselt Airbnb-ga, on Uberi ja Uberi juhi omavahelised kohustused ühelt poolt tasu maksmine ning teiselt poolt veebiplatvormi keskkonna võimaldamine. Uberi tasu määr on Airbnb omast keerukam, kuna võtab arvesse mh ka seda, kus linnas või riigis sõidetakse ning kui sagedasti vastav Uberi juht teenust osutab.⁹⁰ Uber kui platvormipidaja kohustus on võimaldada Uberi juhil oma teenust pakkuda läbi töötava platvormi ehk pakkuda teenuseosutajale teenust, et teenuseosutaja saaks teha ennast teenusesaajale nähtavaks läbi Uberi poolt pakutava platvormi infrastruktuuri.⁹¹

⁸⁴ Kui isik soovib pakkuda majutust, on ta märkinud ennast kui võõrustaja (inglise keeles *host*). Vt Airbnb, Terms of Service: "*Host*" "*means a Member who creates a Listing via the Site, Application and Services.*" Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/terms> (30.04.2017).

⁸⁵ *Ibid*, "*Guest*" *means a Member who requests from a Host a Booking of a Listing via the Site, Application or Services, or a Member who stays at an Accommodation and is not the Host for the associated Listing.*

⁸⁶ *Ibid*, "*Host Fees*" *means the fee that Airbnb charges a Host for the use of the Services, which is calculated as a percentage of the applicable Accommodation Fees.*

⁸⁷ *Ibid*, "*Accommodation Fees*" *means the amounts that are due and payable by a Guest in exchange for that Guest's stay in an Accommodation.*

⁸⁸ Folger, J. The Pros and Cons of Using Airbnb. Investopedia, 2016. Kättesaadav Internetis: <http://www.investopedia.com/articles/personal-finance/032814/pros-and-cons-using-airbnb.asp> (30.04.2017).

⁸⁹ When am i charged for a reservation. Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/help/article/92/when-am-i-charged-for-a-reservation> (12.04.2017).

⁹⁰ How much does Uber Cost? Uber fare estimator. Kättesaadav Internetis: <http://www.ridesharingdriver.com/how-much-does-uber-cost-uber-fare-estimator/> (23.04.2017)

⁹¹ Light, S Precautionary federalism and the sharing economy, University of Pennsylvania, 2015, lk 355.

Olles võtnud kokku, kuidas toimub platvormipidaja ja teenuseosutaja vaheline kontakt, on autor jõudnud kokkuvõtvale järeldusele poolte kohustuste osas. Platvormipidaja kohustus on vahendada oma kasutajate omavahelist lepingut, ehk antud alapeatüki mõistes siis pakkuda teenust, mis seisneb veebiplatvormi keskkonna võimaldamises, et teenuseosutaja saaks teha nähtavaks oma pakutava teenuse, ehk teisisõnu on teenus suunatud kuulutuse avaldamisele. Teenuseosutaja kohustus on tasuda selle platvormipidaja pakutava teenuse eest.

VÕS § 658 lg 1 järgi on käsunditäitjaks maakler, kelle põhikohustuseks on vahendada käsundisandjale lepingu sõlmimist kolmanda isikuga või osutada sellisele võimalusele.⁹² VÕS-i kommentaaride järgi eristatakse maaklerilepingu puhul vahendamist ning osutamist, kus:

- **Vahendamine** tähendab lepingu sõlmimiseks käsundiandja ja kolmanda isiku kokkuviiimist, samuti lepingu sõlmimiseks vajalike ettevalmistuste tegemist, nagu näiteks lepingu projekti ettevalmistamist, eelläbirääkimiste pidamise korraldamist, vajalike dokumentide ja informatsiooni hankimist jms;⁹³
- **Osutamine** lepingu sõlmimise võimalusele tähendab üksnes võimaluse äranäitamist käsundiandjale lepingu sõlmimiseks.⁹⁴

Olenemata eelmainitud eristamisest, ei oma vahendamise või osutamise mõisteline eristamine eriti suurt tähtsust, kuna alati määratakse maaklerilepingus konkreetsed kohustused, mida maakler täitma peab. Vahendamisele on omane maakleri aktiivne tegevus, osutamise puhul see ei pruugi see nii olla. Autori hinnangul on vahendamine kui tegevus selgelt liiga aktiivne, mis võib viidata pigem jagamismajanduse ärimudelile, mis ei ole P2P mudel. Maakleril käsundisaajana ei ole esindusõigust, ta ei sõlmi käsundiandja nimel lepinguid, vaid aitab nende sõlmimisele kaasa, lepingu sõlmib käsundiandja ise.⁹⁵

Käesoleval juhul on autor seisukohal, et platvormipidaja kohustusi saab võrdsustada võimaluse ära näitamisenä ehk maaklerilepingu valguses lepingu sõlmimise võimaluse osundamisena. Platvorm pakub võimaluse, näidates ära, et registreerides kasutajaks platvormi poolt pakutavas keskkonnas, on teenuseosutajal platvormipidaja vahendusel võimalik sõlmida

⁹² Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M. Võlaõigusseadus III. Komm vlj. Tallinn: Juura 2009. VÕS § 658, p 3.1.

⁹³ *Ibid.*

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ *Ibid.*

leping kolmanda isikuga (antud juhul siis Uberi puhul pakutakse sõiduteenust teenusesaajaga ning Airbnb puhul majutuse teenusesaajaga). Oluline on ka, et nende platvormipidajate ja teenuseosutajate lepingust tulenev kohustus avaldada informatsioon on omane maakleri kohustusele soodustada lepingu sõlmimist ehk osundada võimalust lepingu sõlmimisele.

Autor peab küsitavaks, kuivõrd aktiivne peab platvorm olema, et teda käsitleda maaklerina VÕS § 658 lg 1 alusel, kuivõrd aktiivsus on oluline maaklerilepingu tunnus maakleri kohustuste osas. Kas teenuseosutajale veebiplatvormi võimaldamine on piisav aktiivsus, et saaks asuda ühesele seisukohale, et platvormipidaja tegevust saab pidada maaklerilepinguks ehk et kas platvormipidaja on vahendanud lepingu sõlmimist? Riigikohus on asunud seisukohale, et: *“Maakleri kohustuseks võib VÕS § 658 lg 1 järgi olla nii kolmanda isikuga lepingu sõlmimine kui ka üksnes lepingu sõlmimise võimalusele viitamine. Seega võivad maakleri kohustused ka seaduse järgi piirduda üksnes sellega, et ta viitab käsundiandjale võimalusele vastava objekti suhtes leping sõlmida.”*⁹⁶ Lähtudes eelmainitud lahendist, loeb autor platvormipidaja aktiivsust platvormi keskkonna pakkumisel piisavaks, et lugeda tema kohustust analoogseks maaklerilepingust tuleneva VÕS §-i 658 järgseks kohustuseks, kuivõrd on kohus seisukohal, et ka isegi võimalusele viitamine on piisab, et lugeda seda maakleri kohustuseks. Maaklerilepingu oluliseks tunnuseks on ka käsundiandja lepingu sõlmimine kolmanda isikuga, ehk antud juhul teenuseosutaja ja teenuse saaja omavahelise lepingu sõlmimine. Platvormi kasutajate omavaheline leping on see õigussuhe, mida maakler üleüldse vahendada või osutada. Teenuseosutaja ja teenusesaaja omavahelise lepingu sõlmimise detailne selgitab autor alapeatükis (2.3.).

Järgnevalt analüüsib autor, kas teenuseosutaja puhul tasu maksmise kohustus platvormipidajale on analoogne maaklerilepingus oleva maakleritasuga VÕS § 658 lg 1 mõistes. VÕS-i kommentaaride järgi ei anta lisainformatsiooni käsundiandja kui poole kohustusest, kui vaid maksta tasu (maakleritasu).⁹⁷ VÕS § 664 sätestab maakleritasu maksmise kohustuse sisu. Nimelt sama sätte lõike 1 järgi on maakleril õigus maakleritasule alates tema vahendamise või osutamise tulemusena lepingu sõlmimisest. Käsundiandja kohustus maksta maakleritasu on maaklerilepingu olemuslikuks tunnuseks. Kui

⁹⁶ RKTko 13.11.2013, nr 3-2-1-123-13, p 18.

⁹⁷ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., VÕS § 658, p 3.1.

maaklerileping on sõlmitud, kuid maakleritasu osas ei ole kokku lepitud, on maakleril ikkagi seadusest tulenev õigus tasu saada.⁹⁸

Samuti täpsustab tasu maksmist VÕS § 627. Nimelt vaatamata sellele, kui ka käsunduslepingus ei ole tasu lepitud kokku, tuleb seda siiski maksta, kui käsundi täitmist võib mõistlikult eeldada üksnes tasu eest. Eelkõige võib seda eeldada, kui käsundisaaja täitis käsundi oma majandus- või kutsetegevuses.⁹⁹ Kuivõrd nii Airbnb kui ka Uberi näitel võtab platvorm oma tasu ära teenuseosutaja ja teenusesaaja omavahelisest tehingust, siis asub autor järeldusele, et tegemist on tasulise tehinguga ja platvormipidaja kohustused on omased maakleri kohustustele. Samuti on Uberi ja Airbnb näol tegemist majandus- või kutsetegevus tegutseva õigussubjektiga.

Problemaatiline võib teisalt olla asjaolu, et platvormipidaja võtab teenusesaaja poolt makstud tasu enda valdusesse, st nii Airbnb kui ka Uberi puhul maksab teenusesaaja otse platvormile ning platvormipidaja kannab, nagu eelnevalt ka mainitud, tasu ise teenuseosutaja valitud kontole. Antud olukorras on tegemist olulise lahknemisega tavapärasest maaklerilepingust. VÕS § 659 järgi ei või maakler ise vastu võtta tema poolt vahendatud või osutatud lepingust tulenevate kohustuste täitmist, välja arvatud siis, kui ta on selleks eraldi volitatud¹⁰⁰.¹⁰¹ VÕS-i kommentaari järgi lõpeb maakleri roll, kui käsundiandja on jõudnud lepingu sõlmimiseni. Juhul, kui käsundiandja eraldi õigustab või kohustab maaklerit võtma vastu makseid, on tegemist eraldi käsunduslepinguga, mis allub käsunduslepingu üldsele regulatsioonile.¹⁰² Sellisel juhul võib asuda seisukohale, et tegemist võiks olla segalepinguga VÕS § 1 lg 2 alusel, kus platvormipidaja ja teenusesaaja näol oleks tuvastatav mitme lepinguliisi tunnused. Lepingus sisalduva mitme eesmärgi saavutamiseks tuleb sama sätte lõike 2 järgi kohaldada nende lepinguliikide kohta seaduses sätestatud üheaegselt, kuna nende kohaldamine koos ei ole vastuolus lepingu olemusega.¹⁰³ Kuivõrd nii Airbnb kui ka Uberi kasutustingimustes on märgitud, et platvormipidaja võtab tasu vastu ning kannab teenuseosutaja kontole, ning antud

⁹⁸ *Ibid*, § 664, p 3.1.

⁹⁹ *Ibid*, § 627, p 3.2.

¹⁰⁰ *Ibid*, VÕS § 659 kommentaar ütleb ka, et sõnal “volitus” ei ole kommenteeritavas paragrahvis esindusõiguse tähendust, nagu see on määratletud Tsiviilseadustiku üldosa seaduse. - RT I, 12.03.2015, 106 § 117 lõikes 2.

¹⁰¹ *Ibid*, § 659, p 1.

¹⁰² *Ibid*.

¹⁰³ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. Võlaõigusseadus I. Komm vlj. Tallinn: Juura 2016. VÕS § 1, p 4.1.3.

tingimustega on teenuseosutaja kohustatud nõustuma, siis vastavalt VÕS §-le 659 sõlmib teenuseosutaja tasu maksmise osas eraldi käsunduslepingu platvormipidajaga.

Analoogset maaklerilepingu sätte on välja toodud ka Euroopa lepinguõiguse ühe tugiraamistiku eelnõus¹⁰⁴ (*Draft Common Frame of Reference*). Article IV.D.-1:101 (1) (c) mille järgi “*peab isik astuma samme, mis viivad lepingu sõlmimiseni või võimaldavad lepingu sõlmida käsundiandja ja kolmanda isiku vahel, samuti muude õiguslikku tähendust omavate toimingute tegemist, mis mõjutavad käsundianda õiguslikku positsiooni kolmanda isiku suhtes.*”¹⁰⁵

Dr. R. Koolhoven jt on oma artiklis teadvustanud muret jagamismajanduses olevate platvormide nappi regulatiivsust ning adresseerinud mh tarbija ja ettevõtja kui õigussubjekti õiguste eristamist veebiplatvormi ees, e-kaubanduse direktiivi kohaldumist jagamismajanduses olevatele veebiplatvormidele ning nendes tekkivate kolmnurksuhte sisu võrdlevalt järgnevate riikide majutust pakkuva veebiplatvormi kolmnurksuhte: Prantsusmaa, Hispaania ja Holland.¹⁰⁶

Prantsusmaa eraõiguse järgi käitub majutusteenuse platvorm (käesolevas artiklis on näitena võetud Airbnb) kui platvormipidaja majutusteenuse osutaja vahelises lepingus kui agendina¹⁰⁷, kes vahendab lepinguid. Et käituda kui agent, peab omama ka vastavat litsentsi, kuid mis ei ole vajalik, kui agendilepinguga vahendatakse majutusteenust, mis kestab järjest alla 90 päeva tingimusel, et majutusteenuse pakkumine ei ole subjekti põhiline äritegevus.¹⁰⁸ Holland eraõiguse järgi käitub majutusteenuse platvorm platvormipidaja ja majutusteenuse osutaja vahelises lepingus agendina, kus näitena võetud Airbnb käitub kui majutusteenuse osutaja ning saaja vahelise lepingu korraldajana. Agendi mõiste on võetud vastavuses (DCFR)¹⁰⁹ väljatoodud agendi poolt ootava lepingu mõistele, ehk: ““tulevane leping” on see leping, mille osas on agendile (esindajale) antud õigus ning juhised selle sõlmimiseks, läbirääkimiseks või võimaldamiseks. Iga viide tulevasele lepingule hõlmab endas ka viidet

¹⁰⁴ C von Bar, Clive, E., Schulte-Nölke, H. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (edaspidi ka kui DCFR). European Law Publishers GmbH, Munich, 2009.

¹⁰⁵ *Ibid*, lk 332.

¹⁰⁶ Koolhoven, R., Neppelenbroek, E. D. C., Santamaría Echeverría, O. E., Verdi Th.P.L., lk 3-4.

¹⁰⁷ Nimetatud kui “*agent immobilier*”. *Ibid*, lk 40-41.

¹⁰⁸ *Ibid*, lk 38.

¹⁰⁹ C von Bar, Clive, E., Schulte-Nölke, H., lk 68 .

mis tahes õiguslikku tähenust omavale toimingule, mille suhtes on agendile (esindajale) antud õigus selle sõlmimiseks, läbirääkimiseks või võimaldamiseks.”.¹¹⁰ Hispaania eraõiguse järgi käitub majutusteenuse platvorm lepingus majutusteenuse osutajaga kui agent¹¹¹, kuid seal ollakse kahtluse all majutusteenuse pakkuja poolse tasu maksmise motiivis. Nimelt on vaidluse all, kas tasu maksmine käib maaklerilepingu kohaselt, kus majutusteenuse osutaja tasub maaklerile, et viimane aitaks vahendada potentsiaalset lepingut majutusteenuse saajaga, või tasub majutusteenuse pakkuja platvormile, et vaid reklaamida oma ressursi nõ teadetetahvil.¹¹² DCFR järgi on “agent” väga üldise definitsiooniga ning annab ruumi tõlgendada “agenti” sarnaselt Eestis kehtivale maaklerilepingule, kuid samuti ka agendilepingule. Maaklerilepingu järeldusele on jõudnud ka Dr Irene Kull. Tartu Ülikooli Eraõiguse professor dr. Irene Kull on EuCML artiklis “*The Adequacy of Existing Estonian Laws for the Platform Economy*”¹¹³ järeldanud, et platvormipidaja lepinguline suhe oma kastutajatega ei ole tõenäoliselt klassikaline maaklerilepinguline suhe, kuid peab võimalikuks, et siseriiklikult võidakse lugeda platvormipidaja tegevust maakleri tegevuseks VÕS järgi.

Eelnevast lähtuvalt asub autor järgnevatele seisukohtadele. Airbnb ning Uberi näitel on pooltel järgnevad kohustused. Platvormipidaja kohustuses on võimaldada teenuseosutajal kasutada platvormi keskkonda, et viimane saaks oma soovitatavat teenust pakkuda potentsiaalsele teenusesaajale läbi platvormi. Teenuseosutaja kohustuseks on aga maksta platvormipidajale tasu, mis on mõlemi platvormi näite puhul protsentuaalses või muus seoses saadud rahalise tuluga. Välja toodud kohustusi saab autori hinnangul samastada maaklerilepingu kohustustega. Samuti järeldeb autor, et platvormipidaja ning teenuseosutaja vahelist lepingut tuleb lugeda maaklerilepinguks VÕS § 658 lg 1 ning DCFR art IV.D-1:101 c alusel. Sarnaselt toodud mudelseadusele, on platvormipidaja ja teenuseosutajal maaklerilepingust eraldi sõlmitud käsundusleping, kus teenuseosutaja teenitud tulu mida tasub teenusesaaja, laekub läbi platvormipidaja VÕS § 659 alusel.

¹¹⁰ *Ibid*, Article IV.D.-1:102 under c).

¹¹¹ *Ibid*, lk 68. *The ‘prospective contract’ is the contract the agent is authorised and instructed to conclude, negotiate or facilitate, and any reference to the prospective contract includes a reference to any other juridical act which the agent is authorised and instructed to do, negotiate or facilitate.*

¹¹² *Ibid*, lk 95.

¹¹³ Kull, I. The Adequacy of Existing Estonian Laws for the Platform Economy. *Journal of European Consumer and Market Law*, 2016/1, lk 56.

Olgugi, et käesolevas alapeatükis välja toodud näidete pinnalt ei ole stsenaariumit, kus teenuseosutaja ei tasu platvormipidajale, soovib autor rõhutada järgmist. Olenemata, kas platvormipidaja võtab teenuse eest tasu või ei, kohaldatakse mõlemal juhul siiski käsunduslepingu sätteid. Käesoleva töö ühe eesmärgi ehk vastutuse tuvastamise valguses ei ole määravat tähtsust, kas teenuseosutaja on kohustatud tasuma platvormipidajale või mitte.

Autor peab vajalikuks ka kontrollida, kas platvormipidaja ja teenuseosutaja vahel võiks esineda agendileping. Agendilepingust eristab maaklerilepingut eelkõige see, et agent tegutseb püsivalt käsundiandja huvides, maakler vahendab tehinguid ühekordselt, ta ei ole võrreldes agendiga nii iseseisev. Agendil võib olla esindusõigus või mitte, maakleril aga käsundiandja suhtes esindusõigust ei ole. Agent on küll iseseisev ettevõtja, kuid tegutsedes püsivalt käsundiandja (kasutaja) heaks ning olles seotud lojaalsuskohustuse ja sellest tulenevate tegutsemispiirangutega, sarnaneb agent töötajaga.¹¹⁴ Erinevalt maaklerilepingust, on agendilepingu kohustuseks käsundiandja nimel ja huvides lepingute püsiv vahendamine või sõlmimine.¹¹⁵ Agendileping erineb maaklerilepingust selle poolest, et maakleril ei ole üldiselt õigust käsundiandjat esindada ega tema nimel ja volitusel tegutseda.¹¹⁶ Platvormipidajale ei saa vähemalt Airbnb ega Uberi näitel omistada esindaja rolli TsÜS § 115 mõistes.

Autor rõhutab, et teenuseosutaja tegevused Airbnb suhtes piirduvad vaid kodulehekülje kasutamise ning tasu maksmisega.¹¹⁷ Autor rõhutab, et teenuseosutajal puudub võimalus Uberi ja Airbnb näitel leida endale teenusesaajat. Teenuseosutajal puudub vastav funktsioon rakenduses. Teenuseosutaja saab ennast vaid nähtavaks teha. Airbnb puhul näeks nähtavaks tegemine välja kaardil oleva majutuse pakkumisena. Uberi puhul samuti kaardil olev ikoon, millele teenusesaaja võib teha ettepaneku luua õigussuhe. Juhul, kui teenusesaaja ei tee ettepanekut teenuseosutajale õigussuhe luua, pole teenuseosutajal võimalik pakkuda teenust mitte mingil võimalusel. Sellest tulenevalt ei saa kvalifitseerida platvormipidaja ja teenuseosutaja vahelist suhet esindussuhtet ega sellest tulenevalt ka agendisuhet.

¹¹⁴ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., lk 119.

¹¹⁵ *Ibid.*

¹¹⁶ *Ibid.*, lk 120.

¹¹⁷ Kui klient leiab sobiva majutuse, tasub klient nii majutustasu kui ka teenustasu Airbnb-le. Juhul, kui majutusteenuse pakkuja ei nõustu kliendi oferdiga ning keeldub tehingu sõlmimisest, kannab Airbnb kogu potentsiaalse majutusteenuse kasutaja tasutud summa tagasi tema kontole, kust ta tegi esialgse ülekande. Vt: Airbnb: Terms of service: 9. Bookings and Financial Terms.

2.2.2. Platvormipidaja ja teenusesaaja vaheline õigussuhe

Platvormipidaja kontakt teenusesaajaga on printsiibis analoogne eelmises alapeatükis väljatoodud viisil.¹¹⁸ Nagu ka teenuseosutaja puhul, astub teenusesaaja kontakti platvormipidajaga samuti läbi internetis asuva kodulehe või läbi mobiili rakenduse. Teenusesaajal, olles analoogselt teenuseosutajaga ennast platvormi kasutajaks registreerinud, on võimalik hakata kasutama platvormi kaudu pakutavat teenust.

Teenuse saaja valib läbi platvormi endale sobiliku teenuse ning maksab selle eest tasu platvormipidajale. Platvormipidaja võimaldab teenusesaajal kasutada platvormi keskkonda ning hõlbustab viimasel leida sobilik teenuseosutaja vastavalt oma eelistatud tingimustele. Konkreetse lepingu kvalifitseerimiseks tuleb leida Airbnb näitel platvormipidaja ning teenusesaaja kohustused üksteise ees. Platvormipidaja ei suhtle otse teenusesaajaga, otsides aktiivselt talle klienti või kasutajat, vaid ta pelgalt annab kasutajale võimaluse leida otsingumootori abil sobilik majutus Järgnevalt analüüsib autor, millised on teenusesaaja ning Airbnb kohustused. Seejärel keskendub autor võimalusele kohaldada konkreetse lepingu sätteid teenusesaajaga.

Teenusesaaja kohustused Airbnb ees on tasuda teenustasu (ingl *Guest fee*)¹¹⁹, mida Airbnb nõuab kasutajalt teenuse eest, mis on 6-12% majutustasust. *Guest fee* arvutatakse majutustasust maha. Kui teenusesaaja leiab endale sobiva majutuse, tasub ta teenuseosutaja poolt nõutud majutustasu ning sellest momendist arvutab Airbnb oma protsendi ning võtab selle summa oma valdusesse¹²⁰. Teenusetasu protsent on pöördvõrdelises seoses majutustasuga, ehk mida suurem majutustasu, seda väiksem on teenusesaaja teenustasu.¹²¹ Arvestades asjaolu, et Airbnb eesmärk on võimaldada teenusesaajal leida majutust, siis olles leidnud sobiva majutuse on teenusesaaja automaatselt ka tasunud *Guest fee*. Airbnb kohustus on pakkuda töötavat teenust veebiplatvormi keskkona näol, et klient leiaks sobiva majutuse koos majutusteenuse pakkujaga.

¹¹⁸ Vt eelmist alapunkti

¹¹⁹ *Ibid.* Airbnb: Terms of Service. 1. Key terms. “*Guest fee*”.

¹²⁰ Airbnb võtab enda valdusesse kogu summa, kuid *guest fee*-st järelejäänud tasu maksab Airbnb teenuseosutajale. Vt eelmist alapunkti (2.2.1.).

¹²¹ Airbnb. What are guest service fees? Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/help/article/104/what-are-guest-service-fees> (12.03.2017.)

Uberi reisijal on analoogselt Airbnb-le kohustus tasuda Uberi platvormipidajale tellimistasu (ingl *Booking fee*), mis lisatakse igale sõidutasule.¹²² Uberi enda kohustus on võimaldada teenusesaajal veebikeskkonna infrastruktuuri, et viimane leiaks ülesse reisijaveoteenust pakkuvad isikud ning nende kohta vajaliku info. Autor järeldab, et platvormipidaja ja teenusesaaja vahel on tegemist üldises mõistes teenuse osutamise lepinguga VÕS valguses.

Olles platvormipidaja ning teenuseosutaja lepingulise suhte analüüsi kvalifitseerinud, toob autor välja vaid võimalikud erisused, mis võivad esineda platvormipidaja ja teenusesaaja suhtlusel, võrreldes platvormipidaja ja teenuseosutaja suhtlusega. Teenusesaaja motiiv suhtluses platvormipidajaga, on leida endale sobilik teenus ning teha pakkumine teenuseosutajale ehk astuda kontakti teenuseosutajaga. Autor rõhutab taas, et vähemalt Uberi ning Airbnb näitel saab suhtlus teenusesaaja ning teenuseosutaja vahel alata ainult teenuse saaja initsiatiivil. Teenusesaaja, olles leidnud endale sobiliku teenuse, tasub lisaks teenuse eest teenuseosutajaga ka teatud summa platvormipidajale. Teenusesaaja kohustused piirduvad tasu maksmisega platvormipidajale. Teenusesaaja kohustusi võiks samastada maakleritasu maksmisena VÕS § 658 lg 1 ning VÕS § 664 lg 1 alusel.

Lepingut kvalifitseerides antud alapeatükis jääb käsundisaaja VÕS § 658 tähenduses samaks subjektiks: platvormipidaja jääb maakleriks. Olenemata, kas tegemist on teisel lepingupoolel teenusesaaja või teenuseosutajaga, on platvormipidaja kohustus sama - pakkuda veebikeskkonda, vahendades lepingut teenusesaaja ning teenuseosutaja vahel. Kokkuvõtvalt on autor seisukohal, et platvormipidaja kohustust tuleks samastada kolmanda isikuga lepingu sõlmimise võimalusele osutamiseks VÕS § 658 lg 1 valguses ehk platvormipidaja ja teenusesaaja vahelist lepingut tuleks käsitleda kui maaklerilepingut.

Airbnb ning majutusteenuse saaja vahelist lepingut Prantsuse eraõiguses kvalifitseeritakse Dr. R. Koolhoven jt teadustöö järgi samuti kui agendilepingut¹²³. Nimelt nähakse majutusteenuse otsijat kui teenuseosutamise lepingus teenusesaajat ning Airbnb-d kui teenuseosutajat, kes on kohustatud aitama leida teenusesaajal kohta, kus majutada.¹²⁴ Hollandis lähtutakse analoogselt platvormipidaja ja teenusesaaja vahel ka agendi mõiste puhul DCFR poolt välja

¹²² Uber. I was charged a booking fee. Kättesaadav Internetis: <https://help.uber.com/h/2949c48a-dc4c-4c2b-a389-2e2f5be5b0c6> (30.04.2017).

¹²³ Koolhoven, R., Neppelenbroek, E. D. C., Santamaría Echeverría, O. E., Verdi Th.P.L. Definitioon on toodud viites 104.

¹²⁴ *Ibid*, lk 41-42.

toodud mõistest.¹²⁵ Hollandi eraõiguse järgi on agent lepingulises suhtes mõlemi (so majutusteenuse osutaja ning majutusteenuse saaja). Platvormi ja majutusteenuse saaja vahelist lepingut käsitletakse Hispaania eraõiguse järgi samuti agendilepinguna. Platvorm ei oma esindusõigust kummagi poole suhtes, kuid vahendab teisele isikule lepingu sõlmimist ehk antud juhul majutusteenuse osutajale lepingu sõlmimist majutusteenuse saajaga.¹²⁶ Platvormipidaja lepingulist suhet oma kasutajatega tuvastatakse analoogselt DCFR-s välja toodud agendilepinguga.¹²⁷

Problemaatiline võib aga olla platvormipidaja lepinguline suhe Airbnb puhul teenusesaajaga tema tasu maksmise küsimuses. Nagu ka varasemalt töös välja toodud, kui külaline soovib majutust, tasub majutustasu juba platvormipidajale olenemata sellest, kas võõrustaja või teenuseosutaja on nõustunud pakkumisega. Juhul, kui võõrustaja keeldub pakkumisest, kannab Airbnb majutustasu tagasi teenusesaajale.¹²⁸ Kuivõrd maaklerilepingu tasu maksmise kohustus tekib alles siis, kui ta on edukalt vahendanud lepingu käsundiandjaga¹²⁹, siis käesoleval juhul saab selle hetkest, mil teenusesaaja esitas soovi leida konkreetset majutust ning tasunud majutustasu broneerides majutuse, siis asub autor järeldusele, et lepingulist suhet ei ole tekkinud maakleriga enne, kui võõrustaja või teenuseosutaja ei ole heaks kiitnud. Taoline situatsioon teisalt on kasutustingimustes välja toodud ning autor ei pea antud situatsiooni problemaatiliseks. Nimelt on Airbnb kasutustingimustes kirjas, et kui broneering kas võetakse tagasi, aegub või sellest keeldutakse teenuseosutaja poolt, siis Airbnb kannab selle summa tagasi teenusesaajale.¹³⁰ Seni, kuni see toimub Airbnb rakenduses automaatselt, ei näe autor antud situatsioonis õiguslikku probleemi.

¹²⁵ *Ibid*, lk 71.

¹²⁶ *Ibid*, lk 86.

¹²⁷ C von Bar, Clive, E., Schulte-Nölke, H., lk 67

¹²⁸ Airbnb: What is pre-approval? Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/help/article/838/what-is-a-pre-approval> (29.03.2017).

¹²⁹ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., VÕS § 658, p 3.1.

¹³⁰ Airbnb. What are guest service fees? Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/help/article/104/what-are-guest-service-fees> (30.04.2017).

2.3. Platvormi kasutajate omavaheline õigussuhe

Käesolevas magistritöös ei käsitleta töö hilisemas faasis (so kolmandas peatükis) veebiplatvormi kasutajate omavaheliste suhete kohustusi ega lepingulist või lepinguvälist vastutust üksteise suhtes, kuivõrd on töö üks eesmärk platvormipidaja vastutuse ulatuse tuvastamine tema kasutajate ees, mitte kasutajate kohustused üksteise suhtes. Töö hüpoteesi tõestamise eesmärgi täitmise aspektist ei oma tähtsust, millist tüüpi lepingulise suhtega on teenusesaaja ja -osutaja vahel *per se*, küll aga on oluline, et poolte vahel esineks lepinguline suhe. Nimelt platvormipidaja vastutuse osas on oluline, et esineks lepinguline suhe kasutajate vahel, kuna muidu ei oleks maaklerilepingut võimalik tuvastada platvormipidaja ja tema kasutajate vahel, kui ei esine vahendatud või osutatud lepingut platvormipidaja poolt.

Olenemata asjaolust, et teenusesaaja ja teenuseosutaja vahelise lepingu kõikide elementaarsete tingimuste läbirääkimist ei pruugi esineda, kuivõrd seda teeb platvorm ise,¹³¹ on autor seisukohal, et poolte vahel esineb siiski lepinguline suhe. Teenusesaaja ja teenuseosutaja omavaheline kontakt tuleneb sellest, kui teenusesaaja kui platvormi kasutaja soovib kasutada platvormi poolt võimaldades pakutavat teenust ning teenuseosutaja huvi on seda teenust pakkuda, et teenida tulu. Taoline kontakt leiab aset, kui teenusesaaja leiab endale sobiva teenuse sobivatel tingimustel ning vajutades teenuseosutajat märkivale ikoonile, ilmub teenuseosutajal teade teenuse soovist. Teenuseosutajal tekib sellest hetkest võimalus keelduda pakkumisest või võtta see vastu. Juhul, kui võtab vastu, on ta kohustatud osutama teenuse teenusesaajale ning teenusesaajal on kohustus tasuda selle teenuse eest. Airbnb näitel on teenusesaaja kohustus tasuda majutustasu ning teenuse osutaja kohustus pakkuda majutust. Uberi puhul teenuse saaja kohustus on tasuda sõidutasu ning teenuseosutaja kohustus on vedada teenusesaaja soovitud asukohta.

Teenusesaaja ja osutaja vahelisi kohustusi hinnates on autor seisukohal, et tegemist võiks olla kahe isiku vahelise tahteavalduse kaudu saavutatud kokkulepe, mille eesmärk on õigussuhete tekitamine VÕS § 8 lg 1 alusel.¹³² Teenusesaaja poolt teenuse ikooni vajutust, mida pakub rakenduse järgi konkreetne teenuse osutaja, võiks lugeda oferdiks VÕS § 9 lg 1 alusel.

¹³¹ Näiteks Uberi kasutamise puhul ei ole võimalik ei uberi juhil ega ka sõitu soovival isikul läbi rääkida teenuse hinnas. Selle määrab Uber ise. Vt lähemalt Uberi veebilehel olevat tasukalkulaatorit: <https://www.uber.com/en-EE/fare-estimate/> (30.04.2017).

¹³² Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K, VÕS § 8, p 4.1.

Teenuseosutaja, võttes vastu pakkumise, mis ilmneb rakendusel, annab nõustumuse teoga sama sätte lõike 2 alusel. Samuti tuleb jaatada poolte huvi astuda õigussuhtesse, kuivõrd teenusesaaja huvi on platvormi kaudu teatud teenust saada ning teenuseosutaja huvi teenida tulu, osutades konkreetset teenust. Mõlema poolte huvisid arvestades on autor seisukohal, et tegemist on lepingulise suhtega VÕS § 8 lg 1 alusel, kus lepingupooled on võtnud kohustused olenemata asjaolust, et tasu maksmine käib läbi platvormipidaja.

Võlaõiguseaduse kommenteeritud väljaandes, mis puudutab paragrahve 1-207, on uuendatud versioonis viidatud ka internetiplatvormi vahendusel lepingu sõlmimisele. VÕS-i kommentaaride järgi sõlmitakse “platvormi vahendusel” müügileping või teenuse osutamise leping müüja või teenuse osutaja ja kliendi vahel”.¹³³ Kommentaaride järgi ei kahelda teenuseosutaja ja teenusesaaja vahelise õigussuhte eksistentsis. Teisalt on kommentaar väga napisõnaline ning ei ole viidatud ühelegi kohtulahendile ega ka muule õigusaktile.

Prantsuse eraõiguses käsitletakse majutusteenuse osutaja ning saaja vahelist lepingut kui üürilepingut. Artiklis tuuakse välja, et Prantsuse seaduse järgi on üürilepinguga¹³⁴ kohustatud üks lepingupool kohustatud pakkuma asja kastutust teisele lepingu poolele teatud aja jooksul ning teine pool on kohustatud tasuma selle eest.¹³⁵ Hollandi eraõiguse järgi on leping, mida agent vahendab, käesoleval juhul üürileping.¹³⁶ Küll aga võib antud üürilepingu, kuid võib sõltuda olenevalt üüri pikkusest ning üüritava pinna kasutamise eesmärgist.¹³⁷ Hispaania eraõiguse järgi kvalifitseeritakse teenusesaaja ja teenuseosutaja vahelist lepingut üürilepinguna.¹³⁸

Autor kokkuvõtvalt rõhutab, et see soovitud teenus, miks on just valitud konkreetne platvorm, ei ole platvormipidaja poolt pakutav teenus. Kehtiv õigus ja kasutuslepingu sätted ei anna ka selliseks tõlgendamiseks alust. Autor on seisukohal, et Uberi puhul võiks olla tegu reisijaveolepinguga VÕS § 824 lg 1 alusel, kus teenuseosutaja (Uberi juht) on vedaja ning

¹³³ *Ibid*, § 9, p 4.6.4.

¹³⁴ Koolhoven, R., Neppelenbroek, E. D. C., Santamaría Echeverría, O. E., Verdi Th.P.L., lk 42, vt “*lease of things*”.

¹³⁵ *Ibid*, “*The lease of things is a contract by which one party binds himself to provide the enjoyment of a thing to the other for a certain time, in return for a certain price that this other party obliges himself to pay the former*”.

¹³⁶ *Ibid*: lk 68-70.

¹³⁷ *Ibid*, lk 23-24.

¹³⁸ *Ibid*, lk 98.

teenusesaaja (Uberi juht) on reisija. Airbnb puhul võiks olla tegu üürilepinguga VÕS § 271 alusel, kus teenuseosutaja on üürileandja ning teenusesaaja on üürnik.

2.4. Kolmnurksuhte kohalduvad reeglid *discussion draft*-i regulatsiooni kohaselt

Õigusteadlaste poolt väljastatud *Discussion draft*-is on lisaks aktiivsete veebiplatvormide karakteristika loetelule analüüsitud õigussubjekte ning lepingulist vastutust, kus teenuseosutaja pakub teenust või müüb muid ressursse tasu eest. *Discussion draft*-i kohaldub artikkel 1.1 järgi lepingutele, kus pakutakse teenuseid, digitaalset infosisu või võõrandatakse ning mis sõlmitakse veebiplatvormi abiga. Discussion draft, nagu töö alapeatükis (1.2.) välja toodud, pakub lahendust veebiplatvormide vastutuse küsimuses, mis hetkel kehtivas e-kaubanduse direktiivis ei ole ära kaetud. Välja on jäetud sotsiaalmeedia platvormid.¹³⁹

Discussion draft on defineerinud veebiplatvormidest tekkinud kolmnurksuhte subjekte ning nende vahelisi lepinguid Artiklis 2¹⁴⁰. Antud definitsioonide loetelus ei anta viidet konkreetsele lepingutüübile, kuid selgitatakse poolte kohustusi kõigi kolme lepingu sees. Nimelt platvormipidaja ja teenuseosutaja lepingu sisuks oleks platvormi teenuse pakkumine teenuseosutajale; platvormipidaja ja teenusesaaja lepingu sisuks oleks platvormi teenuse pakkumine teenuse saajale. Teenusesaaja ja osutaja omavahelist lepingut

Kui käesolevas töös on kolmnurksuhtes viidatud platvormi kasutajaid kui teenuseosutaja ja saaja, siis *Discussion draft*-is viidatakse siis vastavalt tarnijale¹⁴¹ ja kliendile¹⁴². Kuivõrd *Discussion draft*-i Artikkel 2 ei ütle, mis tüüpi lepinguga on tegemist, siis käesoleva magistr töö autor on seisukohal, et *Discussion draft*-i järgi ei ole välistatud maaklerilepingu

¹³⁹ *Discussion Draft*, lk 165.

¹⁴⁰ *Ibid*, lk 166. Antud subjektid on käsitletud viidatud dokumendi alapunktis B, artiklites 1 ja 2.

¹⁴¹ *Ibid*, Tarnija on artikkel 2 (h) järgi isik, kes tegutseb väljaspool ärilist eesmärki. (Inglise keeles: 'consumer' means any natural person who, in contracts covered by this Directive, is acting for purposes which are outside his trade, business, craft or profession.)

¹⁴² *Ibid*, Klient on artikkel 2 (c) järgi isik, kes kasutab veebiplatvormi, et saada tooteid, teenust või digitaalset infosisu. (Inglise keeles: 'customer' means any natural or legal person who uses an online intermediary platform for obtaining goods, services or digital content.)

regulatsiooni kohaldamise ettepaneku tähenduses. Nimelt Discussion drafti peatükk IV “*platvormipidaja kohustused tarnija ees*”¹⁴³ Artikkel 13 (e) sätestab platvormipidaja kohustust teenuseosutajat teavitada, kui platvormipidaja valib ise potentsiaalseid teenusesaajaid. Antud säte viitab analoogiliselt VÕS § 658 järgi samuti maaklerilepingule, kus maakler ise aktiivselt otsib teenusepakkuja (maaklerilepingu mõistes siis käsundiandjale) kolmanda isikuga lepingu sõlmimise võimalust. Mis puudutab platvormipidaja lepingulist suhet teenusesaajaga, siis Discussion draft-i peatükk III “*platvormipidaja kohustus kliendi ees*”¹⁴⁴ viitab vaid asjaolule, et platvormipidaja peab informeerima teenusesaajat, et enne teenusepakkuja ja saaja vahelise lepingu sõlmimist, et ta astub lepingulisse suhtesse teenuseosutajaga ning mitte lepingulisse suhtesse platvormipidajaga.¹⁴⁵ Discussion drafti artikkel 11.1 otseselt ei viita, millisesse lepingulisse suhtesse astub platvormipidaja teenusesaajaga. Discussion drafti Artikkel 16 ning 18 sätestab platvormipidaja vastutuse tingimusi teenusesaaja ees.¹⁴⁶

Kokkuvõtvalt asub autor järeldusele, et kolmnurksuhtes Eesti õiguse järgi võiks platvormipidaja käituda kui maakler maaklerilepingus VÕS § 658 järgi nii teenuseosutaja kui ka teenusesaaja vahelises lepingus. Discussion draft ei anna suurt kindlust juurde, kuna pigem viitab teavitamiskohustustele VÕS § 14 valguses. Küll aga ei kahelda Discussion draft-is lepingulise suhte olemasolu osas. Platvormipidaja ei saa autor hinnangul käituda agendina VÕS § 670 lg 1 või peab seda väga ebatõenäoliseks, kuna platvormipidajal ei ole võimalust ise sõlmida ega ka leida teenuseosutajale teenusesaajaid. Vastupidisel juhul ta küll pakub võimalust teenusesaajale rakenduse kaudu leida teenuseosutajat, kuid puudub esindusõigus sellegipoolest.

Toodud näidetest Prantsusmaa, Hispaania ja Hollandi eraõiguslikust regulatsioonist näeb autor sarnaseid järeldusi. Põhiline sarnasus toodud riikide näitel on kolmnurksuhtes osalejate kohustused ning huvid üksteise suhtes. Erinevuse osas on iga riigi enda sisriikliku õiguse eripärast konkreetsete lepingute tingimustes ning kohaldamises kolmnurksuhtes, mis on ka mõistetav. Olgugi, et eelmainitud riigid ei ole identsel meelel lepingulises aspektis, on kõik

¹⁴³ Ibid, “Chapter IV: Duties of the platform operator towards the supplier”, lk 5.

¹⁴⁴ Ibid, “Chapter III: Duties of the platform operator towards the customer”, lk 5.

¹⁴⁵ Ibid, Artikkel 11 p 1, lk 5.

¹⁴⁶ Platvormipidaja vastutusest üldiselt oma kasutaja ees konkreetsemalt vt peatükk (3.4.1.). Discussion draft-i redigeeritud versiooni väljastamine on Discussion draft-i VI peatüki kohaselt planeeritud 2017. aastal.

kolm riiki analoogselt autorile analüüsinud platvormipidaja lepingulisi kohustusi nii teenusesaaja kui ka teenusepakkuja ees.

3. Platvormipidaja õigused ja kohustused ning vastutus kohustuste rikkumise korral

Olles tuvastanud platvormipidaja ja tema kasutajate vahelise lepingulise õigussuhte, asub autor siinkohal analüüsima, milliseid muid kohustusi võiks platvormipidajal olla tulenevalt seadusest ja lepingust. Autor toob välja spetsiifilised kohustused ja samuti ka õigused, mis tulenevad lepingu võlmimise vormist kui ka üldised spetsiifilised kohustused, mis platvormipidajal kolmnurksuhtest tulenevalt on. Autor uurib lisaks platvormipidaja õigust kinni pidada teenuse tasu, mida platvormipidaja eraldi antud käsundi alusel edastama peaks, samuti kohustust vältida huvide konflikti ning hinnata õigesti teenuseid. Peatükk võetakse kokku platvormipidaja vastutuse ulatuse analüüsiga, käsitledes ka tüüptingimuste saamiset lepingu osaks ning nende kehtivust.

3.1. Platvormipidaja õigused seoses tasu saamisega

Kuivõrd platvormipidaja lepingulist suhet oma kasutajatega käsitleb autor kui maaklerilepingulist suhet, võiks platvormipidaja tasu saamise õigus tulla VÕS § 664 lg 1 järgi. Käsundiandja kohustus maksta maakleritasu on maaklerilepingu olemuslikuks tunnuseks VÕS § 658 lg 1 valguses.¹⁴⁷ Kui üldjuhul tekib käsundisaajal tasulise käsunduslepingu täitmisel õigus tasu saada vastavalt oma kohustuse täitmisele VÕS § 628 lg 1 järgi, olenemata, kas saavutati tulemus või mitte, siis maaklerilepingu puhul on maakleritasu maksmise tingimuseks maaklerilepingu eesmärgi täitmine – vahendatud või osutatud leping on sõlmitud. VÕS § 664 lg 2 järgi on tasu maksmise kohustus sõltuvuses sõlmitud lepingu täitmisest.¹⁴⁸ Tegemist on nõ maakleri motiveerimisega, et maakler otsiks käsundiandja jaoks lepingupartnerit. Oluline on rõhutada, et sama sätte lõike 2 kohaldamise eelduseks on asjaolu, et käsundiandja on kolmanda isikuga lepingu sõlminud maakleri tegevuse tulemusena, kuid erinevuseks sama sätte lõike 1 järgi on see, et maakleritasu maksmine on täiendavalt sõltuvusesse seatud sõlmitud lepingu täitmisest.¹⁴⁹

¹⁴⁷ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M. VÕS § 664, p 3.1.

¹⁴⁸ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M. VÕS § 664, p 3.2.

¹⁴⁹ RKTko 23.09.2008, 3-2-1-72-08, p 11.

Tasu maksmine, nagu ka eelnevalt platvormi funktsioone analüüsid, käib platvormi rakenduse järgi automaatselt, kui teenusesaaja tasub soovitud teenuse eest. Platvormipidaja võtab enda tasu osa osundatud teenusest ning ülejäänu kannab teenuseosutaja maksekontole. Autor ei näe vähemalt Uberi ja Airbnb näitel ulatuslikku probleemi platvormipidaja tasu saamise õiguses. Samuti ka tasu kokkuleppe küsimus VÕS § 665 valguses ei ole autori hinnangul problemaatiline jagamismajanduse olevate platvormide näol, kuivõrd on autor oma kogumuse järgi puutunud kokku hulgaliste veebiplatvormidega, ning platvormide kasutustingimustes on ette nähtud konkreetset kokkulepet platvormipidaja tasu osas. Samuti käib see ka Uberi ja Airbnb kohta, kus platvormipidaja võtab teenustasu protsentuaalselt platvormis reklaamitud teenuseosutamise tasust.

3.2. Platvormipidaja kohustused seoses lepingueelse teabe esitamisega

3.2.1. Lepingueelsed läbirääkimised

Võttes arvesse käesoleval juhul maaklerilepingu olemust ja eesmärki ning lepingupoolte positsiooni on autor seisukohal, et platvormi kasutajate poolt vaadates on teavitamiskohustus ja informatsioon lepingu rikkumise vältimiseks põhiline moodus. Platvormipidajal on kohustus arvestada teise poole huvide ja eesmärkidega vastavalt hea usu (VÕS § 6) ja koostöö (VÕS § 23 lg 2) põhimõttest. Teavitamiskohustuse üldine definitsioon tuleneb TsÜS §-st 95, mille kohaselt selleks, et kindlaks teha kas asjaolu tuleb teisele poolele teatavaks teha, tuleb eelkõige arvestada, kas asjaolu on teisele poolele tähtis, millised eriteadmised on pooltel, eriti platvormipidajal tulenevalt sellest, kas tegemist võiks olla tarbija või ettevõtjaga VÕS § 1 lg 5 ja sama sätte lõike 6 tähenduses.

Jagamismajanduses tegutseva platvormipidaja lepingulisi kohustusi tuvastades, on autori seisukohalt tarvis analüüsida, millised kohustusi võib platvormipidajal esineda ka lepingueelse läbirääkimise osas vastavalt VÕS §-le 14 ning arvestades situatsiooniga, kus maaklerilepingu teine pool on tarbija, siis vastavalt ka VÕS §-le 14¹. VÕS § 14 lg 1 kohaselt peavad lepingueelseid läbirääkimisi pidavad või lepingu sõlmimist muul viisil ette valmistavad isikud mõistlikult arvestama üksteise huvide ja õigustega. Kui isikud esitavad üksteisele lepingu sõlmimise ettevalmistamise käigus andmeid, peavad need olema tõesed. Mis puudutab maaklerilepingus jagatavat informatsiooni, ei pea autor kuigivõrd

problemaatiliseks seda, et platvormipidajal võiks olla huvi esitada oma kasutajale ebaõigeid andmeid. Ehkki, platvormipidaja funktsioon, nagu töö alapeatükis (1.1.) käsitletud, ei hõlma andmete esitamist oma platvormi kaudu pakutava teenuse detailide kohta, vaid seda teeb teenuseosutaja kui platvormi kasutaja ise, jääb vaid küsitavaks, kas platvormipidaja valmistab ette platvormi poolt pakutava teenuse osutamise lepingu sõlmimist muul viisil VÕS § 14 mõistes. Riigikohus on seisukohal, et VÕS § 14 lg-s 1 lauses sisalduv kohustus edastada tõeseid andmeid on oma olemuselt teise poole huve ja õiguse arvestava kaitsekohustuse täpsustus.¹⁵⁰ Ettevalmistavat tegevust tuleb mõista selle laiemas tähenduses ning määravaks on poolte tahe luua tulevikus õiguslikud suhted.¹⁵¹ Informatsioon, mis avaldub platvormi kasutajale, toimub läbi veebi või telefonirakenduse ning seda ka lepingulise kohustusena nagu käesoleva töö alapeatükis (2.1.) välja toodud autori järelduse järgi platvormipidaja poolt. Platvormi kasutaja nii teenusesaaja kui ka teenuse osutajanäol tuleb jaatada tahet luua tulevikus õiguslik suhe, kui teenuseosutaja on pakutava teenuse teinud platvormi kaudu nähtavaks ning teenusesaaja otsib või sirvib võimalikke soovitud teenuseid. Arvestades asjaolu, et käesolev säte on dispositiivne, siis võiks teoreetiliselt asuda seisukohale ka, et pooled lepivad kokku VÕS §-st 14 tulenevate kohustuste vastutuse piiramises või välistamises vastavalt Riigikohtu seisukohale.¹⁵² Ent ei saa tugineda taolisele kokkuleppele vaidluse korral, kui on sõlmitud leping tarbijaga VÕS § 14¹ järgi. Autorile teadaolevalt ei käsitleta ei Uberi ega ka Airbnb kasutustingimustes vastutuse piiramist tarbija suhtes eraldi. Kummagi veebiplatvormi kasutustingimuses ei grupeerita oma kasutajaid mingilgi moel, kuivõrd vaid teenusesaaja ja teenuseosutaja suhtes, kuna kolmnurksuhtes esindatakse erinevaid rolle. Piirangu kehtivuse küsimust analüüsitakse töö alapeatükis (3.4.2.).

Küsimuses, kust langeb platvormipidaja teadmise kohustuse piir ebaõigete andmete osas, ei ole pretsedenditu. Nimelt võiks platvormipidajal esineda hoolsuskohustus oma kasutajate poolt esitatud andmetes vastavalt VÕS § 14 lg 1 ning InfoTS § 11 lg 3 alusel. Delfi kaasuses oli Riigikohus leidnud, et AS Delfi vastutab au teotamise VÕS alusel kommentaaride eest solidaarselt selle postitajaga.¹⁵³ Kohtuotsus kaevati edasi Euroopa Inimõiguste Kohtusse,

¹⁵⁰ RKTKo 04.03.2017, 3-2-1-168-14 p 12.

¹⁵¹ Volens, U. Usaldusvastutus kui iseseisev vastutussüsteem ja selle avaldumisvormid. Doktoritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond 2011, Tartu, lk 248. Kättesaadav Internetis: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/16786/urmas_volens_2.pdf (30.04.2017).

¹⁵² RKTKo 25.05.2015, 3-2-1-50-15 p 20.

¹⁵³ RKTKo 10.06.2009, 3-2-1-43-09 p 13.

(edaspidi ka kui EIK)¹⁵⁴ kus kohus nõustus Riigikohtuga ning leidis, et internetiportaal on kaasvastutav interneti kommentaariumis olevate kommentaaride sisu eest, kui ta on loonud kommenteerimisvõimaluse ja kutsub oma internetilehel ise inimesi üles aktiivselt kommenteerima.¹⁵⁵ Kokkuvõtvalt järeldeb autor, et platvormipidaja kohustused hõlmavad küll lepingueelsetest läbirääkimisest tulenevaid kohustusi VÕS § 14 ning sama sätte paragrahv 14¹ alusel, kuid vastutab üksnes enda teenuse ehk maaklerilepingu teenuse pakkumise osas. Autor ei pea küll aga tõenäoliseks, et platvormipidaja vastutaks teavitamiskohustuse rikkumise osas, mis on teenuseosutajal või saajal. Ehkki võib platvormipidaja vastutada siis, kui platvormipidaja teab, et teenuseosutaja või saaja poolt edastatud informatsioon on ebaõige. Autor peab võimalikuks, et platvormipidaja võib vastutada teabe eest, mida postitab platvormi kasutaja juhul, kui platvormipidaja teab või peab teadma, et andmed, mida esitatakse, ei ole tõesed ning mille vastu on poolel äratuntavalt oluline huvi VÕS § 14 lg 2 mõistes.¹⁵⁶ Taoline olukord võiks esineda kohas, kus Airbnb on teadlik läbi tagasiside süsteemi, et üks teenusesaaja on pidevalt olnud problemaatiline külastaja ning jätnud elamu alati koristamata või on pidevalt kahtlustatud varguses, kuid Airbnb ei anna sellest ohust teenuseosutajale mingilgi viisil teada.

Discussion draft sätestab platvormipidaja kohustused, mille sarnasust võiks leida, võrreldes VÕS § 14 jj tulenevate kohustustega lepingueelsetes läbirääkimistes. *Discussion draft*-i artikkel 19 sätestab platvormipidaja vastutuse toote, teenuse või digitaalse infosise ebaõige informatsiooni edastamise eest tarnija kohta juhul, kui ebaõigest informatsioonist tulenevalt on tekkinud kahju.¹⁵⁷ Olgugi, et viidatud artikkel räägib vastutusest, mis ei ole käesoleva alapeatüki teema, on ebaõige informatsiooni edastamise keeld analoogne VÕS § 14 lg-ga 1, kus samuti peab lepingupool esitama tõesed andmeid ning arvestama poolte huvidega.

Discussion draft-is on väljatoodud ka platvormipidaja kohustus, mis ei esine VÕS §-s 14, kuid võiks siiski tuua paralleele VÕS §-s 14 väljatoodud üksteise huvide arvestamisega ning

¹⁵⁴ EIKo 10.10.2013, 64569/09, *Delfi AS vs Eesti*.

¹⁵⁵ *Ibid*.

¹⁵⁶ RKTko 25.05.2015, 3-2-1-50-15 p 20.

¹⁵⁷ ingl “If a platform operator makes misleading statements about suppliers or about goods, services or digital content offered by suppliers, the platform operator is liable for damage which this misleading information has caused to customers.” Vt *Discussion draft* (vt viide 20), lk 168.

äratuntava olulise huviga. Nimelt Discussion draft-i artiklis 11 (a)¹⁵⁸ on välja toodud platvormipidaja teavitamiskohustus enne lepingu sõlmimist kliendiga. Nimelt on platvormipidaja kohustatud teavitama klienti¹⁵⁹, et ta astuvad lepingulisse suhtesse tarnijaga¹⁶⁰, mitte platvormipidajaga. Antud sätte olulisus võiks seisenda selles, et tulenevalt jagamismajanduse esinevate kolmnurksuhete tõttu, mille eluiga ei ole olnud suur, mistõttu peaks platvormipidaja teavitama klienti, mismoodi täpselt leiab teenuse osutamine aset kolmnurksuhtes. Küsitav on, kas eeltoodud kohustus võiks esineda ka Eesti siseriiklikus õiguses, mis puudutab jagamismajanduse olevate veebiplatvormide kohustusi. Autori hinnangul võiks taoline teavitamine olla vajalik, et vältida hilisemaid probleeme.

3.2.2. Sidevahendi abil sõlmitud leping

Tarbija puhul on sidevahendi abil sõlmitud lepingu puhul oluline, et oleks tagatud küllaldane informatsioon pakutava kauba või teenust puudutavad olulised asjaolud, selle eest tasumise tingimustest ja korrast, samuti talle kuuluvast seaduslikult lepingust taganemise õigused.¹⁶¹ Järgnevalt analüüsib autor, kas platvormipidaja ja tema kasutajate vahel sõlmitud maaklerileping allub sidevahendi abil sõlmitud lepingu kohaldamisalla VÕS § 52 alusel.

VÕS § 52 rakendusala VÕS-i kommentaaride järgi ei ole oluline, mis lepinguliigiga on tegemist või kas tegemist on tasulise lepinguga või mitte.¹⁶² Olgugi, et nii Airbnb kui ka Uberi puhul on tegemist tasulise lepinguga, möönab autor, et jagamismajanduses on ka platvorme, mis ei nõua teenustasu. Sidevahendi abil sõlmitud leping eeldab, et leping sõlmitakse sidevahendit kasutades. Selleks, et lepingut saaks pidada sidevahendi abil sõlmitud lepinguks, peavad kumulatiivselt olema täidetud järgmised eeldused: 1) leping sõlmitakse selliste lepingute sõlmimiseks kasutatavas turustus- või teenindussüsteemis; 2) ettevõtja ja tarbija ei viibi lepingu sõlmimisel ühel ajal koos samas kohas; ja 3) lepingupoolte

¹⁵⁸ Ingl “the platform operator must inform the customer [OPT: in good time] before the conclusion of a supplier-customer contract that the customer will be entering into a contract with a supplier and not with the platform operator”

¹⁵⁹ Autor tuletab meelde, et Discussion draftis viidatakse “customer”, kuid käesoleva töö mõistes tuleks mõista kui teenusesaaja.

¹⁶⁰ Autor tuletab meelde, Discussion draftis viidatakse “supplier”, kuid käesoleva töö mõisteks tuleks mõista kui teenuseosutaja.

¹⁶¹ Nõmper, A., Tikk, E. Informatsioon ja õigus. Juura, 2007, lk 130

¹⁶² Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. VÕS § 52 p 3.

tahteavaldused lepingu sõlmimiseks, sealhulgas tarbija tahteavalduse võtta endale lepingulised kohustused, edastatakse eranditult üksnes sidevahendi abil.¹⁶³

Autor, olles välja toonud kolm eeldust, ning kokku puutunud veebiplatvormide kasutamisega pikaajaliselt, peab vajalikuks täpsustada esimest eeldust. Nimelt turustus- või teenindussüsteemi kasutamise kriteerium tähendab, et sidevahendi abil sõlmitud lepingute regulatsiooni kohaldatakse lepingule üksnes juhul, kui lepingute sõlmimine sidevahendi abil ei ole ettevõtja jaoks juhuslik, vaid regulaarne ehk osa tema tavapärasest lepingute sõlmimise viisist. See ei eelda siiski eraldiseisva internetikeskkonna või telefonimüügi süsteemi loomist, vaid piisab ka sellest, et ettevõtja sõlmib tavapäraselt lepingui nt tarbijaga e-kirju vahetades või lepinguid digitaalselt allkirjastades.¹⁶⁴

Sidevahendi abil sõlmitud lepingu olulisteks kohustusteks just platvormipidajale tuleks pidada teavitamiskohustust, mis puudutab lepingu eseme hinna ja selle tasumisega seondutavat. Ettevõtja peab tarbijale teatama lepingu eseme koguhinna või selle arvutamise viisi ning kõik mõeldavad lisatasud, mida tarbija seoses lepingu sõlmimisega tasuma peab vastvalt VÕS § 54 lg 1 p-de 6 ja 7, samuti tasumise korra sama sätte lõike 9 järgi. Platvormi kasutajale on oluline olla kursis, millisel viisil toimub platvormipidajale tasumine ning autor näeb, et antud kohustused peaksid kohalduma platvormipidajale.

Autor mõönab, et VÕS § 54 välja toodud tarbija taganemisõigus võiks olla asjakohane säte platvormipidajaga maaklerilepingulises suhtes, kus platvormipidajal võiks olla tarbija ees teavitamiskohustus tagaminemisõiguse olemasolust vastavalt VÕS § 54 lg 1 p-dele 12-16. Samuti, kui ettevõtja ei ole tarbijat teavitanud kohustustest tasuda lepingust taganemisel lepingueseme tagastamise kulusid, ei ole tarbijal kohustus neid kulusid kanda vastavalt VÕS § 54 lg 8 alusel. Kuna platvormi kasutajad tihtipeale nõ kustutavad oma kasutajaid mobiilirakendusest ära, võiks teoreetiliselt platvormipidajal võiks tekkida soov lepingu lõpetamisel nõuda kulusid võimalikest kahjudest, mis võivad platvormipidajal tekkida, kuid pigem oleks antud olukord tõenäolisem, kui tegemist oleks finantsteenust pakkuva veebiplatvormiga, kus lepingu esemena antakse platvormipidajale asi.

¹⁶³ *Ibid*, VÕS § 52 p 4.2.

¹⁶⁴ *Ibid*, VÕS § 52 p 4.2.

VÕS-i kommentaaride toodud loetlust on autor seisukohal, et veebiplatvormide ja kasutajate vahelise lepingu sõlmimise viis täidab eelmainitud kolm eeldust. Veebiplatvormi lepinguline suhe oma kasutajate toimub sidevahendi abil VÕS § 52 järgi. Samuti näeb autor, et platvormipidaja lepingu sõlmimine oma kasutajate on regulaarne ehk osa tema tavapärasest lepingu sõlmimise viisist. Nagu ka töö varasemas faasis analüüsitud, saab isik platvormi kasutajaks registreerida ennast läbi nutitelefoni rakenduse või platvormi kodulehel.¹⁶⁵ Erandeid, kus VÕS § 52 ei kohaldu, on välja toodud loeteluna VÕS § 53 lg- 2, kuid kuna käesoleva analüüsi all on maaklerileping, ei näe autor, et VÕS § 53 kohalduks käesoleva lepingu puhul. Platvormipidaja kohustused tarbija ees on veel täpsustatud VÕS §- 54.

Autor peab vajalikuks rõhutada lõpetuseks ka järgnevat. VÕS § 54 lg 9 kohaselt ei kohaldata sidevahendi abil sõlmitava lepingu sõlmimise ettevalmistamisele VÕS § 14 lg-s 2 ja VÕS §-s 14¹ sätestatud üldist lepingueelse teabe andmise kohustuse regulatsiooni.¹⁶⁶ Teisisõnu öeldes, kui platvormi kasutaja näol on tegemist tarbijaga, ei või ta tugineda lepingueelsete läbirääkimiste sätetele VÕS § 14 lg 2 ja VÕS § 14¹ osas.

3.2.3. Arvutivõrgu abil sõlmitud leping

Autor analüüsib, kas platvormipidaja ja tema kasutajate vahel sõlmitud maaklerilepingule kohaldub täiendavalt ka arvutivõrgu abil sõlmitud lepingu VÕS § 62¹ alusel.

VÕS § 62¹ lg 1 kohaselt annab ettevõtja, kes sõlmib lepingu arvutivõrgu abil, lepingu teise poole kasutusse sobivad ja tõhusad tehnilised vahendid, millele teisel poolel on juurdepääs ja mille abil ta saab enne tellimuse edastamist tuvastada ja parandada sisestusvead. VÕS-i kommentaaride järgi peetakse oluliseks seda, et käesolev paragrahvi rakendamiseks on vaja, et kasutataks arvutivõrgu abi.¹⁶⁷ Arvutivõrgu mõistele viitab VÕS-i kommentaar InfoTS § 2 p-le 1, mis ütleb, et infoühiskonna teenus on teenus, mida osutatakse majandus- või kutsetegevuse raames teenuse kasutaja otsesel taotlusel ja mille puhul andmeid töödeldakse, säilitatakse ja edastatakse digitaalkujul andmete töötlemiseks ja säilitamiseks mõeldud elektrooniliste

¹⁶⁵ Platvormipidaja ja tema kasutajate suhtlust vaata käesoleva töö alapeatükid (2.2.1 ning 2.2.2.)

¹⁶⁶ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. VÕS § 54 p 3.

¹⁶⁷ *Ibid*, VÕS § 62¹ p 3.

vahendite abil, kusjuures osapooled ei viibi üheaegselt samas kohas.¹⁶⁸ Infoühiskonna teenus peab olema täielikult üle kantud, edastatud ja vastu võetud elektrooniliste sidevahendite abil. Infoühiskonna teenus ei ole faksi ega telefonikõne abil edastatud teenus ega televisiooni- või raadioteenus.

Autor on seisukohal, et platvormipidaja ja tema kasutaja vaheline lepingu sõlmimine käib elektroonilise vahendi abil InfoTS järgi kas siis interneti kodulehe kaudu või nutitelefonirakenduse kaudu. Platvormipidaja puhul vähemalt Airbnb ning Uberi näitel on tegemist ettevõtjaga. Igal juhul tuleb jaatada ka fakti, et maaklerilepingu sõlmimiseks kasutatakse ettevõtja poolt arvutivõrgus tellimuse edastamiseks loodud tehnilist lahendust. Lepingu sõlmimisel ei pea autor tõenäoliseks, et osapooled viibiksid samas kohas. Autor mõnab, et platvormipidaja saaks olla teoreetiliselt ka füüsiline isik ning sel juhul ei kohalduks VÕS § 62¹, kuid peab seda väga ebatõenäoliseks, kuivõrd enamuse veebiplatvormide omavad ettevõtted.

Platvormipidaja kohustused võiksid ennekoike hõlmata teavitamiskohustusi VÕS § 62¹ lõike 2 kuni 8 alusel. Platvormi kasutajal oleks oluline, et ettevõtja teeks lepingu teisele poolele teatavaks lepingu sõlmimise tehnilised etapid, toimingud, mida peab ettevõtja ühelt poolt ja teine lepingupool teiselt poolt tegema selleks, et leping saaks sõlmitud. Peamine on, et teisele lepingupoolele ehk antud juhul platvormi kasutajale oleks selge, millal on ta lepinguliselt seotud ning millal tekivad ettevõtjal lepingulised kohustused.¹⁶⁹ Autor on seisukohal, et võib olla kergesti tekkiv olukord, kus platvormi kasutaja olenemata, kas ta on teenuseosutaja või teenuse saaja, ei ole kursis, millised on platvormipidaja lepingulised kohustused. Kuivõrd on käesoleva paragrahvi üle võetud e-kaubanduse direktiivi artiklid 10-11, siis peatu autor antud alapeatükis pikemalt direktiivil.¹⁷⁰ Samuti ei ole tarvis analüüsida tarbija ja ettevõtja kohta kohalduvaid sätteid eraldi, kuivõrd teiseks lepingupooleks võib olla nii ettevõtja kui ka tarbija.¹⁷¹

Discussion draft-i artikkel 14 on sisuliselt analoogse sättega VÕS § 62¹ lg 1. Nimelt sätestab platvormipidaja kohustused varustada tarnijale vastavate vahenditega, et tarnija saaks täita

¹⁶⁸ *Ibid*, VÕS § 62¹ p 3.

¹⁶⁹ *Ibid*, VÕS § 62¹ p 4.2.

¹⁷⁰ *Ibid*, VÕS § 62¹ p 2.

¹⁷¹ *Ibid*, VÕS § 62¹ p 3.

oma teavitamiskohustused kliendi ees.¹⁷² *Discussion draft*-i artikkel 13 (c) järgi on platvormipidaja kohustatud andma lepingueelselt (ehk enne lepingu sõlmimist teenuseosutajaga) teavitama teenuseosutajat maksevahenditest, mida platvormipidaja rakendab tarnija ja kliendi vahelises lepingus. Tegemist peaks olema jällegi sisuliselt samasisulise sättega VÕS § 62² lg 1 p-ga 2. Erinevalt VÕS § 62¹ jj ei ole *Discussion draft*i koostades õigusteadlased pidanud oluliseks reguleerida platvormi kasutajate taganemisõigusest tulenevaid õiguslikke tagajärgi.

3.3. Platvormipidaja lepingust tulenevad üldised kohustused

Platvormipidaja kohustuste sisu osas tuleb lähtuda maaklerilepingust ning muudest seadusest tulenevatest kohustustest. Maaklerilepingu kohustuste sisu tuvastamisel tuleb lähtuda käsundisaaja kohustustest käsunduslepingu valguses vastavalt VÕS §-le 619.¹⁷³ Käsundisaaja põhikohustuseks on osutada kokkulepitud teenus.¹⁷⁴ Teenuse osutamisel peab käsundisaaja siiski järgima teatud hoolsusstandardit (hoolsuskohustust). Erikokkuleppe puudumisel täpsustab seda VÕS § 620. Hoolsuse määr, mida käsundisaajalt oodata saab sõltub tema enda isikust. Maaklerilepingu puhul puudub regulatsioonis hoolsus- ja lojaalsuskohustuse norm, vaid see kohaldub maaklerilepingule kohaldatavast üldnormist VÕS §-st 620. Tallinna Ringkonnakohus¹⁷⁵ on märkinud, et maakler on VÕS 620 lg 1 järgi kohustatud tegutsema käsundiandjale lojaalselt ja käsundi laadist tulenevalt vajaliku hoolsusega.

Maaklerilepingu kohustusi hinnates on asjakohane uurida huvide konflikti esinemist VÕS § 668 valguses. Nimelt olles analüüsinud kolmnurksuhte olemust, tasub platvormipidajale maaklerilepingutasu nii teenusesaaja kui ka teenuseosutaja. Iseenesest peetakse seda tavapäraseks, kui ollakse maakleriks mõlemale poolele, nt kinnisvaramaakleri puhul. Ent tuleb jälgida, et maakler tegutseks, et tulemus oleks käsundiandjale parim, lähtudes käsundiandja huvidest VÕS § 620 lg 1 järgi. Teisalt, olles maakler vahendatava või osundatava lepingu mõlemaks pooleks, tekib oht huvide konfliktiks – maakler ei pruugi saada täita ühe poole suhtes lojaalsuskohustust.¹⁷⁶ Lojaalsuskohustuse rikkumise küsimus võiks

¹⁷² *Discussion draft*, (vt viide 20), lk 167

¹⁷³ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M. VÕS § 658.

¹⁷⁴ *Ibid*, VÕS § 619 p 3.

¹⁷⁵ TlnRnK 18.05.2007. a otsus nr 2-06-17297.

¹⁷⁶ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M. VÕS § 668 p 3.1.

tulla kõne alla, kui Airbnb platvormi kaudu majutuse pakkuda paneb tunduvalt kõrgema turuhinna oma elamu eest. Sellisel juhul võib olla Airbnb-l olla raske tegutseda ka teenusesaaja huvides. Arvestades, et platvormipidaja tegevuses võiks näha pigem osundamist kui vahendamist, on lepingu rikkumine ühe poole suhtes väiksem. Oluline on, et maakler annaks teada, kui ta osutab teenust mõlemale osapoolale.¹⁷⁷ Kokkuvõtvalt on maakleril õigus saada tasu mõlema poole käest, kui ta väldib VÕS 668 lg 1 välja toodud lojaalsuskohustust. Veebiplatvormide funktsioone arvestades peab autor vähetõenäoliseks, et tekiks olukorda, kus platvormi kasutaja ei tea või ei ole mõistlikkuse raames informeeritud, et platvormipidaja tegutseb ka teise poole huvides.

Autor peab aga problemaatiliseks kohaks VÕS § 668 lg 2 eeldust, et pooled tasuvad maaklerile võrdses ulatuses. Riigikohus on küll rõhutanud, et VÕS § 668 lg 2 põhiline eesmärk on vältida situatsiooni, kus maakler saaks sama töö eest tasu kahekordselt, kuid samas möönnud, et tegemist on eeldusnormiga ning eeldust on võimalik ümber lükata.¹⁷⁸ Platvormipidaja vähemalt Uberi ning Airbnb näitel nõuab omas kasutajate suhtes erinevat tasu. Küll aga, kuna tasus on kokku lepitud, siis tasu võrdsuse eeldus ei kehti. Problemaatiline on just olukord, kus platvormipidajal võib olla suurem motivatsioon tulenevalt oma maaklerilepingu kohustustest käituda rohkem selle poole huvides, kellelt ta saab rohkem tasu. See võib omakorda viia tagasi VÕS § 668 lg 1 huvide konflikti ja lojaalsuskohtuse rikkumise juurde.

3.4. Platvormipidaja vastutus

3.4.1. Seadusjärgne vastutus ja selle piirangud kasutustingimuste kohaselt

Kui platvormipidajal on lepingust tulenevad kohustused nõuetekohaselt (õigel ajal, õigest kohas, õigel viisil ja õige kvaliteediga) täidetud, lõpeb leping täitmise tõttu. Kui esineks eranditult taoline situatsioon, ei ole käesoleval magistritööl jätkusuutlikust ega tähendust. Autor lähtub faktist, et lepingust tulenevad kohustused ei ole platvormipidajal täidetud. Juhul, kui lepingust tulenevad kohustused ei ole täidetud nõuetekohaselt, on tarvis analüüsida lepingulist vastutust. Vastutuse tuvastamine on üks eeldustest, et võlausaldaja saaks võlgniku vastu esitada õiguskaitsevahendeid ehk käesoleval juhul platvormi kasutaja platvormipidaja

¹⁷⁷ *Ibid*, VÕS § 668 p 3.1.

¹⁷⁸ RKTKo 05.12.2005, 3-2-1-140-05 p 5.

vastu. Et teha kindlaks, kas platvormi kasutajal võiks olla nõudeid platvormipidaja vastu, tuvastab autor järgnevalt lepingulise vastutuse. Vastutuse küsimuse analüüsi vajadus esineb olukorras, kui toimub kohutuse rikkumine. Kohustuse rikkumise mõiste on toodud VÕS §-s 100, mille kohaselt on kohustuse rikkumine võlasuhtest tuleneva kohustuse täitmata jätmine või mittekohane täitmine, sh täitmisega viivitamine.¹⁷⁹ Et saaks rääkida kohustuse rikkumisest, peavad võlasuhte pooled olema omandanud kohustused kehtivast võlasuhtest.¹⁸⁰

Hindamaks, kas kohustust on rikutud, tuleb võrrelda, kas see, mida võlgnik kaasuse asjaolude kohaselt tegelikult tegi, oli seesama, mida ta lepingu kohaselt pidi tegema või tegemata jätma. Kui see nii ei olnud, on tegemist võlgnikupoolse kohustuse rikkumisega. Kuivõrd käesolev magistritöö keskendub platvormipidaja vastutusele, siis eeldab, et kohustuse rikkumine on toimunud platvormipidaja poolt, mitte kasutaja tegevusest või tegevusetusest.

Lepingueelsest võlasuhtest nõuded tulenevad eelkõige VÕS §-s 14 sätestatud kohustuste rikkumisega. VÕS § 14 kohustuste rikkumise korral tekkiv vastutus allub samuti VÕS §-de 100 jj regulatsioonile. Taolisel juhul kohalduksid VÕS § 14 võlasuhtest tulenevate kohustuste rikkumise tagajärjel õiguskaitsevahendid. Tingimusel, et lepingueelsed läbirääkimised lõpevad lepingu sõlmimisega, loetakse lepingueelsed kohustused lepingulisteks kohustusteks ning nende rikkumise eest vastutatakse samal viisil nagu lepinguliste kohustuste rikkumise eest. Ennekõike võiks taoline olukorda esineda, kus pärast lepingu sõlmimist ilmneb lepingueelsete läbirääkimiste käigus toimunud VÕS § 14 lg-st 1 või 2 tuleneva kohustuse rikkumine: sellisel juhul loetakse VÕS § 14 lg-st 1 ja 2 tulenevad kohustused lepingulisteks kohustusteks ja nende rikkumise eest vastutatakse samade põhimõtete alusel nagu lepinguliste kohustuste rikkumise puhul. Mis puudutab lepingueelseid läbirääkimisi, on autor kahtleval seisukohal, millistel elulistel juhtumitel võiks platvormi kasutajal esineda nõue VÕS § 14 alusel. Autor ei pea tõenäoliseks, et võiks esineda probleeme platvormipidaja poolt esitatud andmete tõesuses, kuid küsimus võiks tekkida, millistel juhtudel võiks platvormi kasutajatel esineda äratuntav oluline huvi arvestades maaklerilepingu eesmärki VÕS § 14 lg 2 valguses. Analoogselt vastutab platvormipidaja ka sidevahendi abil (VÕS § 52) sõlmitud lepingu kohustuste rikkumise ning arvutivõrgu abil (VÕS § 62¹) sõlmitud lepingu kohustuste rikkumise eest. Juhul, kui platvormi kasutaja näol on tegemist tarbijaga, siis vastavalt VÕS § 54 lg 9 järgi ei kohaldu VÕS § 14 lg 2 ning sama sätte paragrahv 14¹ sätted.

Kuivõrd on autor tuvastanud platvormipidaja ja tema kasutajate vahelised õigussuhted, siis

¹⁷⁹ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K., VÕS § 100, p 1.

¹⁸⁰ *Ibid*, VÕS § 100, p 3.

selleks, et analüüsida lepingulist vastutust, eeldab autor hüpoteetiliselt, et maaklerilepingust ning seadusest tulenevaid kohustusi on rikutud. Autor ei peatu lähemalt, millist kohustust on rikutud, vaid asub analüüsima vastutuse ulatust. Platvormipidaja vastutab maaklerilepingu VÕS § 658 alusel mõlema oma kasutaja suhtes. Kohustuse rikkumine võiks seisneda näiteks platvormipidaja poolt ebaõige soovitus andmises VÕS § 660 järgi. Käsunduslepingu peatükk sisaldab erisätteid vaid käsunduslepingu ülesütleamise kohta. Samuti vastutab ta ka seaduse alusel tekkinud võlasuhtest VÕS § 52 ning VÕS § 62¹ alusel ning kui tegemist ei ole tarbijaga, siis ka VÕS § 14 alusel. Eeltoodud vastutuse ulatusest saaks rääkida vaid olukorras, kus oleks täidetud eeldus, et tegemist oleks aktiivse platvormiga. Erinevus passiivsest ja aktiivsest platvormist vastutuse küsimuses seisneb autori hinnangul järgnevas: passiivne platvormipidaja saab vältida vastutust, määratledes ennast kui “vahendajana” e-kaubanduse direktiivi 4. jao valguses. Direktiiv määratleb platvormipidajat kui “pelk edastaja” ning platvormipidajale laienevad direktiivi artiklite 12-15 vastutust välistavad sätted. Autori hinnangul ei ole jagamismajanduses tegutsevad platvormid passiivsed ning e-kaubanduse direktiivi vastutust välistavad sätted ei kohaldu, millest tulenevalt ei saa platvormipidajad ennast määratleda kui “vahendajana”. Oma aktiivsusest tingituna, vastutab platvormipidaja tulenevalt maaklerilepingust, kus platvormipidaja vahendab kasutajate omavahelist lepingut, olenemata kasutajate vahelisest lepinguliigist. Samuti vastutab platvormipidaja seaduse alusel tekkinud võlasuhetest. Juhul, kui platvormi kasutajal peaks esinema lepingu rikkumine teise kasutajaga, võib teatud tingimustel see nõue olla suunatud platvormipidajale.

Uberi näitel on Alessio Di Amato analüüsinud, kas Uberi juhi ja Uberi vahelist õigussuhet tuleks vaadelda kui töölepingulist suhet. Analoogselt käesoleva töö järeldustega, nõustub A. Amato, et Uberi ise ei oma positsiooni tegemaks otsuseid, kas Uberi juht ja reisija sõlmivad lepingu või mitte, ning sellest tingituna on kahtleval seisukohal Uberi kui platvormipidaja lepingulisest suhtest oma kasutajatega. Teisalt on A. Amato seisukohal, et Uber on vaieldamatult vastutav kahju eest, mida võidakse tekitada Uberi reisijale või kolmandatele isikutele Uberi juhi poolt, põhjendades seda väitega, et Uberi kui platvormi aktiivsuse tõttu ei saa teda pidada “vahendajaks” e-kaubanduse direktiivi kohaselt.¹⁸¹

Dr. Sofia Ranchordás on jõudnud sarnasele järeldusele platvormipidaja vastutuse osas. Nimelt on Dr Ranchordás seisukohal, et platvormipidaja vastutuse ulatus ebaõige teabe postitamisel kasutaja poolt või kasutajate omavahelise õigussuhte rikkumisel on tugevalt seotud kontrolli ulatusega, mis platvormipidajal võib olla seoses platvormi kasutajate poolt edastatud teabe

¹⁸¹ Di Amato, A. Uber and the Sharing Economy. Italian Law Journal, 2016/1, lk 187.

osas. Samuti on Dr Ranchordás seisukohal, et kaasaegsed jagamismajanduse platvormidele ei laiene enam e-kaubanduse direktiivi vastutust välistavad sätted artikkel 12-15 valguses.¹⁸²

EuCML *Discussion draft*-i eesmärk on reguleerida platvormipidaja vastutust. Nimelt eristab *Discussion draft* kahtesugust platvormi: platvorm, kes määratleb ennast arusaadaval viisil kui vahendajana, ning sellest tulenevalt ei vastuta platvormipidaja lepingu mittekohasest täitmisest oma kasutajate vahelises lepingus.¹⁸³ Teisel juhul on tegemist platvormiga, kelle suhtes võib tarbija mõistlikult olla seisukohal, et tegemist on aktiivse platvormiga.¹⁸⁴ See, millisel viisil saab tarbija mõistlikult pidada platvormi aktiivseks, on loetelus.¹⁸⁵ Viimasel juhul on platvormipidaja solidaarselt vastutav kasutajate vahelise lepingu mittekohase täitmise eest. Samuti on viimasel juhul platvormipidaja vastutav kahju tekkimise eest, mis tekib platvormipidaja enda poolt postitatud ebaõige teabe eest teenuste, toodete, digitaalse infosisu või kasutajate osas.¹⁸⁶ Lisaks eelnevale vastutab platvormipidaja teatud tingimustel ka tarnijate poolt edastatud informatsiooni eest.¹⁸⁷ Arvestades Eesti siseõigust, vastutaks maakler samuti olukorras, kus ta teadis või pidi teadma asjaolusid, mis annavad mõistliku aluse kahelda selles, et see isik täidab lepingust tulenevad kohustused kohaselt VÕS § 660 järgi. Dr Irene Kull küll aga ei näe, et platvormipidajad võivad olla vastutavad mis iganes teenuseosutamise või müügiga seotud lepingulise mittekohase täitmise eest.¹⁸⁸

Discussion draft on ka liikunud vastutuse etapist ühe võrra edasi ning pakkunud välja ka hüvitamise võimaluse *Discussion draft*-i artikkel 22 järgi.¹⁸⁹ Ent artikkel 22 annab platvormipidajale võimaluse saada hüvitist tarnija käest, kui platvormipidaja on vastutav kliendi ees ebaõigete andmete esitamisest või tarnija lepingulisest mittetäitmisest tarnija-kliendi vahelises lepingus.¹⁹⁰ Tegemist võiks olla platvormipidaja tagasinõue ehk regress

¹⁸² Ranchordás, S., Gedeon, Z., Zurek, K., lk 113-114.

¹⁸³ *Discussion draft*, artikkel 16, lk 167.

¹⁸⁴ *Ibid*, artikkel 18, lk 168.

¹⁸⁵ *Ibid*, artikkel 18 p 2, lk 168. (*Discussion draft*-is olev loetelu on toodud alapunktis (1.2.).

¹⁸⁶ *Ibid*, artikkel 19, lk 168.

¹⁸⁷ *Ibid*, artikkel 17, lk 168.

¹⁸⁸ Kull, I., lk 56.

¹⁸⁹ *Ibid*, artikkel 22 “*right to redress*” lk 168.

¹⁹⁰ *Ibid*, artikkel 22 1 (a) ning (b), lk 168 “*A platform operator who, under Arts. 17 or 18, has become liable towards a customer for (a) a supplier’s misleading statements or; (b) a supplier’s failure to perform the supplier-customer contract has the right to be indemnified by the supplier.*”

korras nõudega tarnija vastu, mistõttu võiks rääkida siinkohal platvormipidaja vastutuse piiramisest *Discussion draft*-i artikli 22 valguses. Kehtiv VÕS ei defineeri tagasinõudeõiguse legaalmääratlust.

Võttes arvesse õigusteadlaste analüüsi ning EuCML pakutud lahendust, näeb autor mitmeid sarnasusi. Suurim ühisosa on see, et platvormipidajal peaks eksisteerima mingisugune vastutuse ulatus lepingu rikkumisest tema kasutajate vahel. Vastutuse ulatus rikkumise sisu valguses küll erineb, kuid pigem ollakse ühel meelel, et platvormipidaja ei saa väita, et tal puudub igasugune vastutus, olenemata sellest, mis on tüüptingimustes määratletud. Samuti ollakse ühel meelel, et platvormipidaja vastutust võiks tuleneda lepingust oma kasutajatega, ning lisaks teatud kohustused teabe esitamisest. See, mis on see teabe hulk ning millisel määral seda tuleb kontrollida, erineb mingil määral erialakirjanduses mõistetavalt. Vaidlusalune on mõndades Euroopa Liidu liikmesriikides ka see, kas platvormipidaja ja teenuseosutaja vahel võiks esineda töölepingu tüüpi õigussuhe. Kuivõrd autor ise töölepingu kohaldamist käesolevas töös ei uuri, puudub ka võrdlev analüüs töölepingu kohaldamise osas.

Olenemata sellest, kas teoreetiliselt võiks platvormipidaja vastutada misiganes rikkumise pärast või mitte, on platvormipidaja kasutustingimustes kirjas, et platvormipidaja ei vastuta võimalike tekkivate rikkumiste eest ning ei ole pooleks kasutajate omavahelises õigussuhetes. Tulenevalt platvormipidaja kasutustingimustest, oleks platvormipidaja vastutus välistatud kogu ulatuses olenemata, kas ja kui suur kahju on tekkinud platvormi kasutajatele. Autor on seisukohal, et taoline platvormipidaja vastutuse välistamine võib olla kehtetu.

3.4.2. Kasutustingimuste järgsete vastutuse piirangute kehtivus

Autorile teadaolevalt nõuavad kõik platvormid kasutustingimustega aktsepteerimist, et platvormi teenuseid sooviv isik saaks registreerida ennast edukalt kasutajaks. Kasutustingimuste näol on tegemist tüüptingimustega VÕS § 35 tähenduses.

Platvormi kasutajal platvormipidajaga õigussuhtesse astudes ei ole reeglina läbirääkimisruumi lepingutingimuste üle. Platvormi kasutajal on võimalik kas nõustuda, või mitte nõustuda lepinguosaks oleva kasutustingimustega. Viimasel juhul ei järgne õigussuhet platvormiga. Tegemist on nõ võta-või-jätta süsteemiga. Võta-või-jätta leping on lepingu sõlmimise viis, kus

platvormi või muu tarkvarateenuse kasutaja annab oma nõustumuse valides kursoriga sobiva koha, mis markeerib nõustumist.¹⁹¹

Tüüptingimuste saamine lepingu osaks VÕS § 37 lg 1 järgi ei näe autor vajadust analüüsida süvitsi, kuna näeb, et antud küsimuses ei ole käesoleva töö raames keskset probleemi ega ka üldiselt tüüptingimuse lepingu osaks saamise osas probleemi, kuna peab tüüptingimusi lepingu osaks mitte saamist väga ebatõenäoliseks. Analoogsele järeldusele on jõutud ka Tartu Ülikooli magistritöös: “Pilveteenuse osutamisel tekkiva õigussuhte kvalifitseerimine Eesti õiguses”¹⁹² autor Kristel Tuul, tuues välja, et VÕS § 37 lg 1 kui ka 11. oktoobril 2011. a Euroopa Komisjoni poolt Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitatud ettepaneku Euroopa ühise müügiõiguse määruse¹⁹³ (edaspidi ka kui EÜM) art 24 p 3 (e) ja art 70 p 1 võib jaatada tarkvara teenuse lepingu sõlmimisel tüüptingimuste lepingu saamise osaks saamist nii *click-wrap* kui ka *browse-wrap* meetodil. Olgugi, et eelmainitud töö keskendub pilveplatvormile, on autor seisukohal, et tüüptingimuste valguses ei oma tähtsust, mis valdkonda platvorm esindab, kuivõrd tüüptingimuste esitamise viis platvormipidaja poolt on analoogne nii pilveteenuse platvormidel kui ka jagamismajanduses olevatel platvormidel. Mõlema platvormi toimimisfunktsioon on väga sarnane. Platvorm viitab tüüptingimustele selgelt ning platvormi kasutajatel on võimalus nende sisust teada saada.

Autor möönab aga, et mõndade pikkade ja keeruliste lausekonstruktsioonide puhul on võimalik, et tüüptingimus on VÕS § 37 lg 3 alusel keeleliselt ebaselge ja ei ole seetõttu lepingu osaks saanud, kuid peab seda väga erandlikuks juhuks. Nimelt VÕS § 37 lg 3 järgi ei loeta lepingu osaks tüüptingimust, mille sisu, väljendusviis või esituslaad on niivõrd ebatavaline või arusaamatu¹⁹⁴, et teine lepingupool ei võinud selle tingimuse olemasolu lepingus mõistlikkuse põhimõttest lähtudes oodata või seda tingimust olulise pingutuseta

¹⁹¹ Tuul, K. Magistritöös (vt viide 18) viidati tihti peale “võta-või-jäta” süsteemile.

¹⁹² Tuul, K., lk 52.

¹⁹³ Euroopa Komisjoni 11.10.2011. a ettepanek: Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus Euroopa ühise müügiõiguse kohta KOM(2011) 635. – ELT C 37/04, 10.02.2012. Arvutivõrgus. Kättesaadav Internetis: <http://eur-lex.europa.eu/LexU%20riServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0635:FIN:et:PDF>. (14.04.2017)

¹⁹⁴ Airbnb kasutustingimustes on sätestatud järgnev: “*You acknowledge and agree that, by accessing or using the site, application or services or by downloading or posting any content from or on the site, via the application or through the services, you are indicating that you have read, and that you understand and agree to be bound by these terms and receive our services (including, where applicable, programs such as the host protection insurance program, whether or not you have registered with the site and application.*” Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/terms> (30.04.2017).

mõista. Euroopa Kohus on asunud seisukohale, et kuna tüüptingimuse sisu mõistmine on tarbijale oluline otsustamaks, kas lepingut üldse sõlmida, ei saa tingimuse selguse nõue piirduda vaid tingimuse vormilise ja grammatilise arusaadavusega.¹⁹⁵ Selguse nõuet tuleb mõista selle laias tähenduses. VÕS-i kommentaar loetleb ka, et arusaadavates tüüptingimustes ei tohiks olla keerulisi lauseid.¹⁹⁶ On vaieldav, kas ebaselgus võiks tuleneda pikkadest lausetest, mis ei pruugi olla kergesti mõistetavad. Viidatud Airbnb kasutustingimustes on autori hinnangul keeruline liitlause, kus teoreetiliselt võiks asuda seisukohale, et tegemist on keeleliselt ebaselge tüüptingimusega VÕS § 37 lg 3 valguses.

Jagamismajanduses olevate platvormipidajate vastutuse küsimus ei oleks iseenesest relevantne teema, mida analüüsida, kui platvormid ise oma kasutustingimustes selgesõnaliselt määratlevad ennast kui pelgalt vahendaja ning välistavad igasuguse vastutuse, mis võiks tekkida nõudest. Olenemata sellest, et platvormipidaja poolt esitatud tüüptingimused on muutnud platvormipidaja ja tema kasutajate vahelise lepingu osaks, ei pruugi olla need kehtivad VÕS § 42 lg 1 järgi. Autori põhiline rõhk tüüptingimuste kehtivuse osas ongi platvormipidajate vastutust välistava tüüptingimuse kehtivuse analüüsimisel. Samuti analüüsib autor, kuidas reguleerida situatsiooni, kus sõlmitakse maaklerileping, kuid tüüptingimustes sätestatakse, et ei sõlmita maaklerilepingut.

Uber on oma kasutustingimustes märkinud, et kui Uberi kasutaja nõustub kasutajatingimustega, siis: *“Kinnitate, et uber ei paku transpordi- ja logistikateenuseid ega funktsioneerigi transpordiettevõttena ning et kõiki transpordi- ja logistikateenuseid pakuvad sõltumatud muu osapoole töövõtjad, kes ei tööta Uberi ega selle sidusettevõtete alluvuses.”* Uber Eesti keelses kasutajatingimustes märgib küll, et kasutaja (nii teenuseosutaja kui ka saaja) astub lepingulisse suhtesse Uberiga, kuid ei täpsusta, millisesse suhtesse.¹⁹⁷ Samuti ei maini Uber, et Uberi kasutajate ja Uberi vahel oleks maaklerileping. Lisaks ütleb Uber oma kasutustingimuses vastutuses alapeatükis, et: *“Uber ei vastuta teenuste kasutamisega seotud või nende kasutamisest tulenevate kaudsete, juhuslike, eriliste, iseloomulike, karistustuslike*

¹⁹⁵ EKo 30.04.2014, C-26/13, Kasler ja Kaslerne Rabai vs OTP Jelzalogbank Zrt, p 72. *L'Oréal* jt, p 115. EKo 26.02.2015, C-143/13, Bogdan Matei, Iona Ofelia Matei vs SC Volksbank Romania SA, p 74.

¹⁹⁶ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K., VÕS § 37 p 4.4.3.

¹⁹⁷ Uber'i kasutustingimused. Vt punktis 2 sätestatud "teenused". Kättesaadav Internetis: <https://www.uber.com/legal/terms/ee/>. (30.04.2017)

või põhjuslike kahjude eest, sealhulgas saamata jäänud kasumi, andmekadude, inimvigastuste ja varakahjude eest, isegi kui Uberit on selliste kahjude võimalikkuse suhtes teavitatud.”¹⁹⁸

Airbnb märgib oma kasutajatingimustes, et: “*mõistate ning nõustute, et Airbnb ei ole lepingupooleks mitte üheski lepingus majutusteenuse pakkuja ja saaja vahel ega ei käitu kinnisvara maaklerina, agendiga ega kindlustusandjana.*”¹⁹⁹ Samuti on Airbnb väljendanud, et: “*Airbnb ei ole vastutav ning eitab igasugust vastutust mis on seatud mis iganes majutuse pakkumisega.*”²⁰⁰ Sarnaselt Uberile, on selge, et ja Airbnb eesmärk on vältida võimalikult palju vastutust mida iganes lepingulise rikkumise eest ning rõhutades, et igasugune lepinguline vaidlus saab olla tema kasutajate vahel. Samuti on mõlemad platvormid määratlenud, et ei paku teenuseid ning Airbnb on ka poolt selgelt välja öelnud, et ei käitu üüripindade maaklerina.

Kuivõrd autor on jõudnud järeldusele, et platvormipidaja käitub kui maakler maaklerilepingulises suhtes, peab vajalikuks analüüsima, mil viisil lähtuda siiski maaklerilepingust, kuivõrd pooled on leppinud kokku, et tegemist ei ole maaklerilepinguga. VÕS § 29 järgi tuleb lepingu tõlgendamisel lähtuda lepingupoolte ühisest tegelikust tahtest. Kui see tahe erineb lepingus kasutatud sõnade üldlevinud tähendusest, on määrav lepingupoolte ühine tahe. VÕS § 29 lg 4 sätestab üldiselt tunnustatud objektiivse tõlgendamise reegli, mille kohaselt peab lepingu tõlgendamisel lähtuda sellest, kuidas lepingupooltega sarnane mõistlik isik seda samadel asjaoludel võis mõista.²⁰¹ Antud olukorras tuleb lugeda poolte ühiseks tahteks platvormipidaja poolt osutada võimalusele sõlmida leping kolmanda isikuga ning platvormi kasutajal tasuda selle teenuse eest tasu. Juhul, kui peaks tekkima kohtuvaidlus lepinguliigi tuvastamise küsimusel, kus platvormipidaja on väitnud läbi tüüptingimuse, et tegemist ei ole maaklerilepinguga, peab lepingu poolte ühist tahet hakkama tõestama platvormi kasutaja.²⁰²

¹⁹⁸ *Ibid.*

¹⁹⁹ Airbnb kasutustingimused. Terms of Service. Inglise keeles: “*You understand and agree that Airbnb is not a party to any agreements entered into between hosts and guests, nor is Airbnb a real estate broker, agent or insurer.*”

²⁰⁰ Airbnb kasutustingimused. How the Site, Application and Services Work. Inglise keeles: “*Airbnb is not responsible for and disclaims any and all liability related to any and all listings and accommodations.*”

²⁰¹ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K., VÕS § 29 p 4.5.

²⁰² RKTko 18.06.2014, 3-2-1-42-14 p 13.

Samuti peab autor vajalikuks siinkohal kontrollida, kas Uberi ja Airbnb näitel väljatoodud vastutust välistavate tüüptingimuste näol võib olla tegemist tühiste tüüptingimustega VÕS § 42 jj valguses, mis on kogu tüüptingimuste regulatsiooni keskne säte.²⁰³

Vastavalt VÕS § 42 lg 1 kohaselt on tüüptingimus tühine, „*kui see lepingu olemust, sisu, sõlmimise viisi, lepingupoolte huvisid ja teisi olulisi asjaolusid arvestades kahjustab teist lepingupoolt ebamõistlikult, eelkõige siis, kui tüüptingimusega on lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste tasakaalu teise lepingupoole kahjuks oluliselt rikutud. Ebamõistlikku kahjustamist eeldatakse, kui tüüptingimusega kaldutakse kõrvale seaduse olulisest põhimõttest või kui tüüptingimus piirab teise lepingupoole lepingu olemusest tulenevaid õiguseid ja kohustusi selliselt, et lepingu eesmärgi saavutamine muutub küsitavaks.*“ VÕS § 42 lg 1 sätestab üldise hinnangulise standardi tüüptingimuste kehtivuse või tühisuse tuvastamiseks: tühine on tüüptingimuse, mis on “ebamõistlikult kahjustav”. Seda üldprintsipi täpsustab sama sätte lõige 3. Lõikes 3 sätestatakse olukorrad, millal võib eelkõige tarbijaga sõlmitud lepingus tüüptingimus ebamõistlik olla.²⁰⁴ Direktiivi 93/13/EMÜ²⁰⁵ lisa loetleb tingimusel, millele on viidatud artikkel 3 lg-s 3, sisaldab tingimusi, mis konkretiseerivad VÕS § 42 lg-s 1 sätestatud ebamõistlikult kahjustavate tüüptingimuste üldsätet. Antud direktiivi lisas oleva loetelu on siiski soovituslik ja mittetäielik.

Juhul, kui platvormi kasutaja on tarbija, kohaldub platvormipidaja vastutuse igasuguse välistamise puhul VÕS § 42 lg 3 p 1, mille kohaselt mille kohaselt on tarbijat kahjustavaks eelkõige tüüptingimus, millega välistatakse tingimuse kasutaja seadusest tulenev vastutus või piiratakse seda juhuks, kui põhjustatakse teise lepingupoole surm või kahjustatakse tema tervist, samuti muuks juhuks, kui kahju tekitatakse tahtlikult või raske hooletuse tõttu. VÕS-i kommentaaride järgi on vastutuse välistamine põhimõtteliselt lubatud, kui ei ole lubatud välistada vastutust tahtliku või raske hooletuse lepingurikkumise eest.²⁰⁶ Vastutuse välistamist täiendab ka VÕS § 106 lg 2.²⁰⁷ Tegemist on nõ lepinguvabadust piirava sättega, nähes ette, millised kokkulepped ei ole lubatud.²⁰⁸ Nimelt saab ebamõistlikuks vastutuse välistamiseks

²⁰³ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K., VÕS § 42 p 1.

²⁰⁴ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K., VÕS § 42 p 4.1.1.

²⁰⁵ Nõukogu direktiiv 93/13/EMÜ, ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes, EÜT L 95, 21.4.1993.

²⁰⁶ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K., VÕS § 42 p 4.8.1.b).

²⁰⁷ *Ibid*, VÕS § 106 p 3.

²⁰⁸ *Ibid*, VÕS § 106 p 1.

või piiramseks esmasjoones lugeda kokkuleppeid, mis vabastavad võlgniku olulisel määral sisuliselt igasugusest vastutusest ja takistavad võlausaldaja võimaluse oma õigusi reaalselt kaitsta.²⁰⁹ VÕS § 106 lg 2 on ilmselgelt ka imperatiivne säte.²¹⁰

Kuivõrd platvormipidaja välistab igasuguse vastutuse, võiks tekkida ka küsimus, kas vastutust välistav tüüptingimus on kehtiv lepingueelse läbirääkimistes esinevate kohustuste rikkumise korral. Riigikohus on seisukohal, et ei saa välistada, et pooled välistavad või piiravad kokkuleppel müüja vastutust muuhulgas VÕS §-st 14 tulenevate kohustuste rikkumise eest. See poolte õigus tuleneb nii dispositiivsuse põhimõttest Tsiviilkohtumenetluse seadustiku²¹¹ (edaspidi ka kui TsMS) § 5 kui ka asjaolust, et pärast lepingu sõlmimist tuleb pooltevahelist suhet (sh lepingueelseid suhteid) vaadelda ühtse lepingulise suhtena.²¹² On võimalik, et kohtuvaidluses saaks platvormipidaja rõhutada lepingueelse teabe kohustuse rikkumisel eelmainitud kohtulahendile, kuid sellele tuginemine sõltub autori hinnangul suuresti konkreetsest kohustusest, mida platvormipidaja rikuks. Kuivõrd VÕS § 14¹ on imperatiivne säte, siis vastutuse piirang ei kehti tarbijalepingu osas.

Uberi ja Airbnb näitel toodud tüüptingimused, millega välistatakse igasugune vastutus on autori hinnangul tühised ning ei võimalda platvormi kasutajatele seadusest tulenevat võimalust võtta võimaliku otsese varalise kahju või saamata jäänud tulu tekkimise tulemusel platvormipidajat vastutusele. Kasutajad võivad ilma jääda oma õigusest kasutada õiguskaitsevahendeid eelkõige esitada kahju hüvitamist platvormipidaja vastu võimalike kahju tekkimise pärast või muudel määral, nt lepingu mitte täitmisel või mittekohasel täitmisel.

Kui ei ole platvormi kasutaja näol tegemist tarbijaga, võiks platvormipidajate vastutust välistav tüüptingimus olla tühine VÕS § 44 kohaselt, kui § 42 lg-s 3 nimetatud tingimust kasutatakse lepingus, mille teiseks pooleks on isik, kes sõlmis lepingu oma majandus- või kutsetegevuses, siis eeldatakse, et see tingimus on ebamõistlikult kahjustav. Seega on Eesti õiguse alusel kaitstud ka majandus- ja kutsetegevuses pilveteenuse osutamise lepingu sõlminud kasutajad. Direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (edaspidi ebaõiglaste tüüptingimuste direktiiv)²¹³ kaitseb ebaõiglaste tingimuste eest tarbijaid

²⁰⁹ *Ibid*, VÕS § 106 p 5.3.b).

²¹⁰ *Ibid*, VÕS § 108 p 8.

²¹¹ Tsiviilkohtumenetluse seadustik. - RT I, 28.12.2016, 22

²¹² RKTKo 25.05.2015, 3-2-1-50-15 p 20.

²¹³ Vt Nõukogu direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes.

ning Artikkel 2 b defineerib tarbijana füüsilist isikut, kes sõlmib lepingu eesmärkidel, mis ei ole seotud tema majandus- ega kutsetegevusega. Selles tulenevalt ei laiene direktiivi kaitse majandus- ja kutsetegevuses tegutsevatele isikutele nagu Eesti õiguse alusel.

Samuti on autoriga samale seisukohale jõutud, analüüsides digitaalset infosisu pakkuva Apple App Store kasutustingimuseid. Vastutust välistavate tüüptingimuste kehtivust on küsitlenud Marco B. M. Loos, võttes näitena Apple App Store ning Google Play Store. Tegemist on küll platvormiga, mis pakub digitaalset infosisu, kuid sarnaselt Uberi ning Airbnb platvormiga, on Apple App Store kui ka Google Play Store mõlemad oma tüüptingimustes välistanud igasuguse vastutuse.²¹⁴ M. Loos on seisukohal, et olgugi, et taoliste igasuguse vastutust välistavate tüüptingimuste määramine on platvormidel tavapärane, ning peab võimalikuks, et taoliselt tüüptingimused saavad lepingu osaks, on M. Loos kahtleval seisukohal nende kehtivuses. M. Loos kutsus ülesse, et olenemata eeltoodud platvormide tüüptingimustele, võiks iga isik siseriiklikult jälgida tähelepanuga, kas igasugust vastutust välistav tüüptingimus on ebamõistlikult kahjustab ning kas see on kehtiv või mitte.²¹⁵

Ülalkirjeldatust järeldab autor, et vastutust välistav tüüptingimus platvormipidaja välja toodud tüüptingimustes ei ole kehtiv. VÕS-i kohaselt on toodud tüüptingimused platvormi kasutajat ebamõistlikult kahjustavad ning pole sellest tulenevalt kasutajale siduvad. Autor küll ei pea tõenäoliseks olukorda, kus platvormipidaja võib põhjustada teise lepingupoole surma või kahjustatakse tema tervisele VÕS § 42 lg 3 p 1 valguses. VÕS § 106 lg 2 täpsustab, millistel tingimustel on vastutust välistav kokkulepe tühine. Autor ei pea tõenäoliseks ka olukorda, kus vastutust välistava tüüptingimuse kehtetus tooks kaasa kogu lepingu tühisuse. Küll aga peab autor vägagi tõenäoliseks, et platvormipidaja võib tekitada kahju tahtlikult või raske hooletuse tõttu. Kuivõrd on platvormipidaja vastutus välistatud igal juhul, siis VÕS § 42 lg 3 p 1 järgi on tüüptingimus koheselt tühine, kui kahju on tekitatud tahtlikult või raske hooletuse tõttu. Autori hinnangul võiks platvormipidaja huvi iseenesest olla käsitleda eraldi tarbijat ja ettevõtjat, kuivõrd platvormi kasutajate huvi erineb selgelt, kus teenuseosutaja võib suure tõenäosusega olla ettevõtja ning teenusesaaja tarbija VÕS § 1 lg 5 ning lg 6 mõistes.

On mõisteta, et veebiplatvormide pidajate eesmärk on välistada igasugune vastutust eriti arvestades veebiplatvorme, kus ei võeta teenuste eest ka tasu. Kuna VÕS-i tüüptingimuste

²¹⁴B.M. Loos, M. Standard Terms for the Use of the Apple App Store and the Google Play Store. Amsterdam Law School Legal Studies Research Paper No. 2016-16. lk 1.

²¹⁵ B.M Loos, M., lk 10.

regulatsiooni lähtub alusdirektiivist 93/13/EMÜ, on analüüsitud tüüptingimused tühised ka nimetatud direktiivi kohaselt.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärk oli analüüsida kas ja kui, siis miks on jagamismajanduses olevad veebiplatvormid väljunud e-kaubanduse direktiivi kohaldamisalalt, mis käsitleb vastutuse välistamist. Samuti, kuidas tekivad jagamismajanduse olevate veebiplatvormide ja nende kasutajate vahel nõ kolmnurksuhted ning kuidas neid õigussuhteid kvalifitseerida, kuivõrd hetkel puudub kehtiva õiguse näol selle kolmnurksuhte regulatsioon. Viimaseks, mis ulatuses vastutab platvormipidaja vastavalt siis seadusest või lepingust tulenevalt. Platvormipidaja vastutuse tuvastamise olulisus on praktiline küsimus. Kui Uberi juht on purjus ning teeb avarii, mille tulemusel saab Uberi reisija vigas, siis kas Uber võiks olla kaasvastutav tekkinud kahju eest? Kui Airbnb kaudu antakse kasutusele suvila, kus on kiik, mis ei ole korralikult kinnitatud ning üürnik vigastab ennast, kas Airbnb võiks sarnaselt Uberi näitele olla vastutav?

Magistritöös jõuti järgnevatele järeldustele.

Jagamismajanduse kui ärimudeli populaarsuse kasvamise tulemusel on hakatud tähelepanu pöörama jagamismajanduse olevate veebiplatvormide õigusliku staatuse ning vastutuse üle. Jagamismajanduse kui majandusmudeli kontseptsiooni mitmetimõistmine on tõenäoliselt üks põhjustest, miks veebiplatvormi kasutavate õigussubjektide õigusi ning kohustusi ei ole üheselt ning konkreetselt kvalifitseeritud.

Autor jõudis järeldusele, et taolise tempoka arengu tõttu on jagamismajanduse olevad veebiplatvormid õiguslikus vaakumis. Õiguslik vaakum on tingitud suuresti platvormi rolli muutusest oma kasutajate suhtes. Platvormipidaja käitub võrreldes varasemate *hosting* platvormidega aktiivsemalt, omades suuremat kontrolli oma kasutajate poolt edastatud informatsiooni osas. See kontroll väljendub informatsiooni redigeerimises ning modifitseerimises ning juhtnööride andmises, kuidas kasutaja saaks oma edastatud teavet muuta atraktiivsemaks, et oma teenuse või toore turustamine oleks edukam. Lisaks informatsiooni kontrollile on just jagamismajanduses olevad platvormipidajad hakanud ka vahendama teatud teenuseid nagu eluruumi ajutiseks kasutamiseks andmine ning veoteenus vastavalt siis Airbnb ning Uberi näol. Nende platvormide näol on platvormipidaja hakanud lisaks informatsiooni kontrollile ka võtma tasu vahendatava teenuse eest, esitama kvaliteedinõudeid platvormi vahendusel pakutava teenusele ning looma tõhusa võimaluse maksete teostamiseks. Taolise aktiivsuse tõttu ei laiene platvormidele enam e-kaubanduse

direktiivis toodud platvormi vasutust välistavad sätted, millest tulenevalt võib platvormipidaja vastutada oma kasutajate vahelise lepingurikkumise eest.

Jagamismajanduses olevate veebiplatvormide tekkiva kolmnurksuhte kvalifitseerimisel tuleb lähtuda poolte kohustustest ning huvidest. Platvormipidaja ja teenuseosutaja vahelist õigussuhet tuleks käsitleda kui maaklerilepingut VÕS § 658 mõistes. Platvormipidaja osundab lepingu sõlmimise võimalusele, mis seisneb veebiplatvormi kaudu infrastruktuuri pakkumises. Teenusesaaja tasub platvormipidajale teenuse eest. Platvormipidaja ja teenuse saaja vahelist õigussuhet tuleks samuti käsitleda kui maaklerilepingut VÕS § 658 mõistes. Teenuse saaja kohustus teenuse osutaja omast ei erine. Samuti on platvormipidaja kohustus jätkuvalt võimaldada veebiplatvormi keskkonda, et teenusesaaja saaks tõhusalt leida endale sobiva teenuse. Maaklerilepingu tuvastamise käigus rõhutab autor ka seda, et platvormipidajal võib tekkida huvide konflikt VÕS § 668 mõistes, kuna ta on maakler mõlemale kasutajale ning tihtipeale saab tasu mõlemi käest, mis ei ole võrdne. Olgugi, et töö eesmärgi täitmisel platvormipidaja vastutuse valguses ei ole oluline, milline lepinguliik kohaldub platvormi kasutajate omavahelises suhtes, ent on oluline, et lepinguline suhe siiski esineks poolte vahel. Vastasel juhul ei saaks rääkida maaklerilepingust platvormipidaja ja tema kasutajate vahel. Lepinguline suhe tuvastati nüüd autor mõõnnas ka, et Airbnb puhul võiks olla tegemist üürilepinguga VÕS § 271 mõistes ning Uberi puhul reisijaveolepinguga VÕS § 824 mõistes. Õigusteadlased on jõudnud kolmnurksuhte lepinguliikides sarnastele järeldustele ka Euroopa Liidu liikmesriikides Prantsusmaa, Hollandi ja Hispaania eraõiguse järgi.

Kolmnurksuhte osas on oluline see, et platvormipidaja ei paku reklaamitavat teenust. Platvormipidaja näitab vaid võimaluse oma kasutajatele sõlmida leping. Teenuse pakkumine käib teenuseosutaja ning saaja vahel läbi veebiplatvormi vahenduse. Samuti, platvormipidajal puudub funktsioon ise aktiivselt sõlmida lepingut. Lepingu sõlmimise võimalus on ainuüksi teenusesaaja käes, kellest sisuliselt sõltub kolmnurksuhte kõikide lepingute saatus. Kui teenusesaaja ei tee ettepanekut sõlmida leping teenuseosutajaga, ei teki lepingut teenusesaaja ja osutaja vahel. Maaklerileping tõenäoliselt tekib, küll aga ei teki platvormipidajal tasu saamise õigus VÕS § 664 alusel.

Veebiplatvormi funktsioonid annavad mõista, et lepingu sõlmimise viisist võiks tekkida platvormipidajal lisakohustusi tulenevalt seadusest. Platvormipidaja ja tema kasutajate lepingu sõlmimine viis käib läbi interneti kodulehe või läbi mobiilirakenduse, kus platvormi kaudu vahendavast teenuse osutamisest või saamisest olev isik registreerib ennast kasutajaks.

Taolise lepingu sõlmimise viisist on autori hinnangul platvormipidajal ka seadusest tulenevaid kohustusi, mis puudutavad lepingueelseid läbirääkimisi, sidevahendi abil sõlmitud lepinguid ning ka arvutivõrgu abil sõlmitud lepinguid. Eeltoodud seadusest tulenevad kohustuste erisused platvormipidajale tulenevad sellest, kas veebiplatvormi kasutaja on tarbija või ettevõtja VÕS tähenduses.

Käesoleva töö autor, olles analüüsinud platvormipidaja õigussuhte oma kasutajatega ning sellele lisanduvad seadusest tulenevad kohustused, on seisukohal, et platvormipidaja võiks olla vastutav vastavalt maaklerilepingule VÕS § 658 alusel ning lisaks seadusest tulenevate kohustuste rikkumisel, eelkõige lepingueelse läbirääkimise, sidevahendi abil sõlmitud lepingu ja arvutivõrgu abil sõlmitud lepingu kohustustest.

Platvormipidajad aga välistavad oma vastutuse. Jagamismajanduse olevad platvormipidajad esitavad oma kodulehel kasutustingimused, mida tuleb potentsiaalsel kasutajal aktsepteerida, et platvormi poolt reklaamitavat teenust pakkuda või saada. Need kasutustingimused on üldjuhul lepingu osaks saanud tüüptingimused VÕS § 35 mõistes. Teatud üksikul juhtudel võib asuda seisukohale, et toodud tüüptingimused ei saa lepingu osaks, kuna nende esituslaad või sisu on arusaamatud näiteks liiga pikkade lausete näol. Autor analüüsis tüüptingimustes toodud täielikku vastutust välistavaid tingimusi ning jõudis järeldusele, et vastavalt VÕS § 42 lg 3 p 1 alusel on taolised vastutust välistavad tüüptingimused tühised, kuna tegemist on ebamõistlikult kahjustavate tüüptingimusega platvormi kasutaja suhtes. Ehk, olukorras, kus platvormi kasutajal võiks olla võlanõue platvormipidaja vastu tulenevalt seadusest või maaklerilepingust, võib platvormipidaja väita, et lepingust tulenevalt on välistatud platvormipidaja igasugune vastutus täielikult. Platvormi kasutaja võiks sellisel juhul tugineda VÕS § 42 jj sätetel, öeldes, et vastutust välistav kokkulepe ei ole kehtiv. Vastavalt VÕS § 42 lg 3 p 1 alusel on vastutust välistav kokkulepe tühine, kui platvormipidaja on tekitanud kahju süüliselt või raske hooletusega. VÕS § 106 lg 2 täpsustab, millistel tingimustel on vastutust välistav kokkulepe tühine.

Autori poolt tuvastatud platvormipidaja kohustuse osas on ühisnimetajana kõlanud informatsioon. Kohustus edastada oma kasutajatele informatsiooni, mis on õige. Kohustus kontrollida, kas kasutajate poolt edastatud informatsioon vastab tõele. Kohustus anda informatsiooni lepingu sõlmimise viisi ning tehniliste etappide kohta. Kohustus anda informatsiooni, kui on põhjendatud kahtlus, et kasutajate omavahelise õigussuhtes võib esineda rikkumisi. Kohustus, üldiselt tooduna, esitada informatsiooni, mille osas võiks

kasutajal olla õigustatud huvi.

Hetkel kehtiv Eesti õigus ei anna täielikku ülevaadet, kuidas reguleerida jagamismajanduses olevate veebiplatvormides olevate kolmnurksuhetes tekkivatest õigussuhteid või mis ulatuses platvormipidaja vastutaks lepingurikkumise eest. Platvormipidaja lepingulist suhet oma kasutajate vahel tuleks võtta kui maaklerilepingut kui tõenäoliselt ei esine seal klassikaline maaklerileping *per se*. Hetkel kehtiv õigus tagab vähemalt küll minimaalsel määral tarbija ja ettevõtja õigused, mis puudutab lepingu sõlmimise viisist tulenevat teavitamiskohustust. Küll aga veebiplatvormide kolmnurksuhe oma unikaalsuse tõttu vajaks autori hinnangul Eesti siseriiklikus õiguses platvormipidaja ja tema kasutajate kohustuste täpsustamist. Autori hinnangul võiks Eesti õigus võtta arvesse EuCML poolt koostatud ettepanekut *Discussion draft*–i valguses. Välja pakutud nõ “eelnõu” on küll väga algeline ning sisaldab mitmeid valikulisi klausleid, kuid annab parema ülevaate ning kindluse, kuidas võiks reguleerida jagamismajanduses olevat veebiplatvormide kohustusi ning vastutust. Juhul, kui peetakse vajalikuks võtma vastu uusi seadusi, mis reguleeriksid jagamismajanduse toimimist, võiks see olla tasakaalus õiguskindluse ja innovatsiooniga, et jäetaks ruumi jagamismajanduse edasisele arengule.

Relationships between the users of the sharing economy

Resume

The purpose of this thesis was to define the contractual relationships between the platform operator and its users in the triangular relationship. Also, to address the rising “activity” of the sharing platform and its compliance to the e-commerce directive. Lastly, to question whether the sharing platform operators can be held liable for non-performance by the platform operator and by its users.

Despite the tremendous interest that the platform is attracting from regulators and scholars, the literature has thus far not been up to the task to offer a comprehensive account of law in the new platform economy. Because of that, academic scholars have most recently started to raise questions about the regulation of the sharing economy. The main reason for that might be the fact that there has been misunderstanding of the concept of the sharing economy. Over the years scholars have come up with many different definitions to the sharing economy but because of the rapid growth of sharing platforms, it has been difficult to find one universal definition. The author of this thesis has used the term “sharing economy” since it contains the broadest and is most comprehensive when it comes to the layout of sharing. This thesis analyzes peer-to-peer sharing, which is a decentralized model in which two individuals interact by buying or selling goods and services with each other through an online platform. These services are facilitated through mobile apps and web pages controlled by online platform operators. Because of that, sharing platforms allow informal, small-scale individuals to exchange services online. Catering to peer-to-peer transactions, rather than to business-to-consumer transactions, serves different purposes. It allows providers to profit from underused personal assets. For example, if a person is leaving for the holidays, it is possible to rent out the apartment and earn extra money. In addition, informal providers may not be subject to the same regulations as larger businesses. In the Law of Obligations Act (LOA) transactions between consumer and business law aspects are regulated giving the consumers more contractual protection.

In time, sharing platforms have developed to become more “active” than regular information sharing platforms. Defining the activity of a sharing platform is crucial when it comes to contractual liability. Thus far, platforms have intended to act as intermediaries for the concrete service providers. Also, platforms state that it is not a party to a contract of sale of

service. By doing that they do not take any responsibility for their performance. The scholars are skeptical whether such a declaration is sufficient for reducing the role of the sharing platform to an intermediary. The term intermediary is used in the E-Commerce Directive 2000/31 where the directive gives exemptions on liability for access providers (art. 12-13) and hosting providers (art. 14) for illegal content they provide. These providers are mere passive bulletin boards offering only technical means for users to find each other. The author argues that the sharing platforms that exist do not fall in the same scope as the platforms described in the E-Commerce Directive. It is important to understand that it is not important what kind of service is facilitated by the platform rather than the amount of control the platform has over its users. The characteristics of an active platform are *inter alia* contracts between the platform and its users are exclusively concluded through facilities provided by the platform; the platform operator can withhold payments made by its users; the terms of the contracts between the platform and its users are essentially determined by the platform operator; the platform provides a trust system due to the double direction relationship that appears in the Sharing Economy environment etc. Therefore, sharing platforms should be liable for at least some sort of non-performance by their users. To determine the scope of liability of the sharing platform, the author defined the contractual obligations of each party, making it easier to define the specific contracts in the triangular relationships.

In the contract of the platform-service provider the obligations of the platform provider is to facilitate the potential agreement between the service provider and the third party. It is done by providing the service provider with a working infrastructure where the service provider is able to offer selected goods. The obligations of the service provider is to pay a service fee for using the infrastructure provided by the platform. Taking these obligations into account the author proposes that the relationship between the platform and the service provider should be considered as a brokerage contract (Art 658 of the LOA) where one person (the broker) undertakes to act as an intermediary for another person (the mandator) who enters into contracts with third persons or to indicate to the mandator opportunities for entering into contracts with third persons, and the mandator undertakes to pay a fee (a brokerage fee) for such activities to the broker. Similarly, to the contract of platform-service provider the contract between platform-recipient should be considered as a brokerage contract as well. The platform provider is also required to pay a fee and the platform operator must provide an environment where the recipient could find the desired service operator. The necessity to understand the specific contract between the service provider and the recipient is not essential since the main purpose for this thesis is to address the liability of the platform provider and not

its users. Although, it is necessary to detect the principle fact that there is a contractual relationship between the service provider and the recipient. In cases of Uber and Airbnb the author asks to consider the contractual relationship between the service provider and the recipient to be a lease contract and a contract of the carriage of people respectively under the LOA. Since the contract between the platform provider and its users is to be considered a brokerage contract, the author points out an important additional aspect of the obligations of the platform provider. Since the platform provider acts as a broker and undertakes to act as an intermediary to both parties there is a risk of a conflict of interest. With the examples of Uber and Airbnb the platform provider has acted for the benefit of another party to a contract regarding which the broker has acted as an intermediary on behalf of the mandator or to which the broker has referred the mandator, it is presumed that the parties to the contract shall pay an equal share of the brokerage fee. The problem is that both Uber and Airbnb charge both of its users but different amount. There might be a situation where a platform provider could be more motivated to benefit one party of a contract more significantly than the other one which could bring back the issue of a conflict of interest. The platform provider is obligated to foresee the before mentioned scenario.

The author argues that it is necessary to distinguish brokerage contracts and agency contracts. On the contrary to a broker, an agent has the right to negotiate or enter into contracts in the name and on account of the mandator independently and on a permanent basis. The author emphasizes that contracts between any of the parties in the triangular relationship can only be launched by the recipient. If the recipient chooses not to offer an agreement to the service provider via platform there could not be a contractual relationship between the service provider and the recipient.

In addition to the basic contractual obligations of the platform provider there are general provisions under the LOA in regard of the specifics of concluding contracts. Art 14 of the LOA represents the obligations of the parties in precontractual negotiations. Art 52 of the LOA represents the obligations of parties if a contract is concluded in a distance. Art 62¹ of the LOA covers the obligations if the parties enter into a contract through a computer network. Given the nature of the way contracts are concluded in the triangular relationship, the author argues that in addition to the obligations from the brokerage contract, the platform provider is required to follow given instructions when concluding contracts with its users. Most important obligations are mostly duties to inform the other party of essentials. For example, the platform provider should inform the other party of all circumstances with regard to which the other party has, based on the purpose of the contract, an identifiable essential

interest. Also, the platform provider should inform the other party of all aspects regarding the fees due to the platform operator, and how they are calculated; about any payment mechanism which the platform operator provides for supplier–recipient contracts; about any method of transferring communications between the supplier and its recipients etc. It might be possible to imagine that a platform is liable for the information made available by the service provider, if the platform knows the service provider of the recipient has a clear suspicion with regard to unfair conduct or cheating.

What is clear is that the platform has a contractual relationship with each of its users, non-performance of which will give rise to (contractual) liability. The difficult question is whether the platform can incur liability for unlawful behavior of users on the platform, such as illegal transactions, posting false and misleading advertisements and reviews, and even non-performance of the underlying contract.

The author, having analyzed the obligations of the platform provider finds that the platform provider is liable for non-performance (Art 100 of the LOA) under the brokerage contract and liability under the general provision articles from the LOA. In such a situation, the platform provider has an opportunity to rely on the Terms of Services which every user must agree with in order to become a user of a selected platform. In these Terms of Services there is included a clause in their standard terms and conditions that states that the services are provided “as is”. It is understandable that the purpose of this clause is to exclude the liability of platform providers for any disturbance in the service’s availability or reliability and to state that platform providers give no guarantees with regards to the provision of its services. It may depend on the applicable national law whether such a clause would be considered or presumed unfair.

Whether or not these clauses are binding or not it is necessary to first understand if these standard terms are part of the contract. Online service providers may have reasonable causes for limiting their liability against their users. Often, web platforms are delivered to consumers free of charge and the provider itself is a small business that could not withhold being sued to cover potentially huge consumers’ losses. Therefore, under certain circumstances clauses limiting or excluding web platform operators’ liability could be justified. In this respect it is not surprising that clauses limiting or excluding liability are not unfair per se under European Union law.

Standard terms are part of a contract if the party supplying the standard terms clearly refers to them as part of the contract before entering into the contract or while entering into the

contract and the other party has the opportunity to examine their contents under Art 37 para 1 of the LOA. In Art 37 para 1 of the LOA standard terms the contents, wording or presentation of which are so uncommon or unintelligible that the other party cannot, based on the principle of reasonableness, have expected them to be included in the contract or which the party cannot understand without considerable effort are not deemed to be part of the contract. In the Terms of Service of Airbnb, there is a clause²¹⁶ which is extremely long and could be unintelligible enough that it could be considered not a part of a contract. Author argues that in general it would be very uncommon for standard terms not to be part of a contract.

The main issue in standard terms lies in clause where platform operators exclude any and all liability. In Art 42 para 3 p 1 of the LOA a contract where the other party is a consumer, a standard term is considered to be unfair if, in particular, the term precludes the liability arising from law of the party supplying the standard term or restricts such liability in the case where the death of the other party or damage to the health of the other party is caused or in other cases where damage is caused intentionally or due to gross negligence. The author does not see reasonable scenarios where there could be caused a death or damage to the health. Still, it is very common for certain clauses to be unfair of exemption of liability or limiting liability unfairly. It will be necessary to carefully consider the unfairness of exemption clauses or of clauses limiting particular liability under any national law. These liability excluding clauses In Estonia law is to be considered void since these terms cause unfair harm to the other party, particularly if it causes a significant imbalance in the parties' rights and obligations arising from the contract to the detriment of the other party.

The platform operator in the sharing economy should be considered liable for non-performances under the brokerage contract and other general provisions in the LOA regarding the specific ways platforms conclude contracts with its users. Information is the most common aspect when analyzing the obligations of the platform operator. Obligation to

²¹⁶ “*YOU ACKNOWLEDGE AND AGREE THAT, BY ACCESSING OR USING THE SITE, APPLICATION OR SERVICES OR BY DOWNLOADING OR POSTING ANY CONTENT FROM OR ON THE SITE, VIA THE APPLICATION OR THROUGH THE SERVICES, YOU ARE INDICATING THAT YOU HAVE READ, AND THAT YOU UNDERSTAND AND AGREE TO BE BOUND BY THESE TERMS AND RECEIVE OUR SERVICES (INCLUDING, WHERE APPLICABLE, PROGRAMS SUCH AS THE HOST PROTECTION INSURANCE PROGRAM, WHETHER OR NOT YOU HAVE REGISTERED WITH THE SITE AND APPLICATION.*”

inform is users about fees due to the platform operator. Obligation to inform about any payment mechanisms which the platform operator provides for supplier–recipient contracts. Obligation to inform all circumstances with regard to which the other party has, based on the purpose of the contract, an identifiable essential interest.

The existing Estonian legal system may not be fully adequate to regulate the new sharing economy and its triangular relationship. Although, the author argues that at least minimum contractual protection for consumers and businesses are present at this time.

LÜHENDID

DCFR	<i>Draft Common Frame of Reference</i>
EIK	Euroopa Inimõiguste Kohus
EK	Euroopa Kohus
EKo	Euroopa Kohtu otsus
EuCML	Journal of European Consumer and Market Law
EÜM	Euroopa ühise müügiõiguse määruse
NESTA	<i>National Endowment for Science, Technology and the Arts</i>
P2P	<i>peer-to-peer</i>
RKTKo	Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus
TlnRnKo	Tallinna Ringkonnakohtu otsus
vs	versus

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

KASUTATUD KIRJANDUS JA PERIOODIKAVÄLJAANDED

1. Aloni, E. Pluralizing the sharing economy. *Washington Law Review*, 2016.
2. B.M. Loos, M. Standard Terms for the Use of the Apple App Store and the Google Play Store. *Amsterdam Law School Legal Studies Research Paper No.* 2016-16.
3. Bonadio, E., Santo, M. Court of Milan holds video sharing platforms liable for copyright infringement. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 2012. Kättesaadav Internetis:
<http://openaccess.city.ac.uk/3710/1/The%20Milan%20Court%20Condemns%20Video%20Sharing%20Platforms%20for%20Copyright%20Infringement.pdf> (30.04.2017).
4. Busch, C., Schulte-Nölke, H., Wiewiórowska-Domagalska, A., Zoll, F. The Rise of the Platform Economy: A New Challenge for EU Consumer Law? *Journal of European Consumer and Market Law*. 1/2016.
5. C von Bar, Clive, E., Schulte-Nölke, H. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (edaspidi ka kui DCFR). European Law Publishers GmbH, Munich, 2009.
6. Cauffman, C. The Commission's European Agenda for the Collaborative Economy – (Too) Platform and Service Provider Friendly? *Maastricht European Private Law Institute Working Paper No.* 2016/07.
7. Crespo, Y. Uber v. Regulation: "Ride-Sharing" Creates a Legal Gray Area. *University of Miami Business Law Review*, 2015.
8. Di Amato, A. Uber and the Sharing Economy. *Italian Law Journal*, 2016/1.
9. Dyal-Chand, R. Regulating Sharing: The Sharing Economy as an Alternative Capitalist System, 90 *Tulane Law Review*, 2015.
10. Edelman, B., Geradin, D. Efficiencies and Regulatory Shortcuts: How Should We Regulate Companies like Airbnb and Uber? *Stanford Technology Law Review* 19, no. 2, 2016.
11. EuCML Research group on the Law of Digital Services. Discussion Draft of a Directive on Online Intermediary Platforms. *Journal of European Consumer and Market Law* (edaspidi ka *Discussion Draft*). 4/2016.
12. Katz, V. Regulating the Sharing Economy, *Berkeley Technology Law Journal*, 2015.

13. Koolhoven, R., Neppelenbroek, E. D. C., Santamaría Echeverría, O. E., Verdi Th.P.L. Impulse paper on specific liability issues raised by the collaborative economy in the accommodation sector: Paris - Amsterdam - Barcelona. University of Groningen, Faculty of Law, 2016.
14. Kull, I. The Adequacy of Existing Estonian Laws for the Platform Economy. *Journal of European Consumer and Market Law*, 2016/1.
15. Light, S. Precautionary federalism and the sharing economy, *Emory Law Journal*, 2015/66.
16. Murphy, M. Cities as the Original Sharing Platform: Regulation of the New “Sharing” Economy. *Journal of Business & Technology Law* 127, 2016.
17. Nõmper, A., Tikk, E. *Informatsioon ja õigus*. Juura, 2007.
18. Prassl, J., Risak, M. Uber, Taskrabbit, and Co.: Platforms as employers? Rethinking the legal analysis of crowdwork. *Comparative Labour Law and Policy Journal*. 2016. Kättesaadav Internetis: http://www.labourlawresearch.net/sites/default/files/papers/15FEB%20Prassl_Risak%20Crowdwork%20Employer%20post%20review%20copy.pdf (29.04.2017).
19. Schoder, D., Fischbach, K., Schmitt, C. *Core Concepts in Peer-to-Peer Networking*. Idea Group Inc: 2005.
20. Sundaratajan, Arun. *The sharing economy: the end of employment and the rise of crowd-based capitalism*. The MIT Press, Cambridge, 2016.
21. Tolk, K. Vastutust välistavate ja piiravate tüüptingimuste kehtivus pilveteenuse osutamisel sõlmitavates lepingutes. Magistritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond 2014, Tartu. Kättesaadav Internetis: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/42666/tolk_kerli.pdf (30.04.2017).
22. Tuul, K. Pilveteenuse osutamisel tekkiva õigussuhte kvalifitseerimine eesti õiguses. Magistritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond 2014, Tartu. Kättesaadav Internetis: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/42957/tuul_kristel.pdf (30.04.2017).
23. Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M. *Võlaõigusseadus III. Komm vlj*. Tallinn: Juura 2009.
24. Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. *Võlaõigusseadus I. Komm vlj*. Tallinn: Juura 2016.
25. Volens, U. Usaldusvastutus kui iseseisev vastutussüsteem ja selle avaldumisvormid. Doktoritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond 2011, Tartu. Kättesaadav Internetis: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/16786/urmas_volens_2.pdf (30.04.2017).

26. Wendehorst, C. Platform Intermediary Services and Duties under the E-Commerce Directive and the Consumer Rights Directive. *Journal of European Consumer and Market Law*, 2016/5.

KASUTATUD NORMATIIVAKTID

27. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv [2000/31/EÜ](#) infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (edaspidi ka kui e-kaubanduse direktiiv). - ELT L 178 , 17/07/2000 Lk 0001 - 0016.
28. Infoühiskonna teenuse seadus. - RT I, 12.07.2014, 48.
29. Nõukogu direktiiv 93/13/EMÜ, ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes, EÜT L 95, 21.4.1993.
30. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. - RT I, 28.12.2016, 22.
31. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse. - RT I, 12.03.2015, 106.
32. Võlaõigusseadus. - RT I, 31.12.2016, 7.

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

EUROOPA KOHUS JA EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHUS

33. EIKo 10.10.2013, 64569/09, *Delfi AS vs Eesti*.
34. EKo 12.07.2011, C-324/09, *L'Oréal* jt.
35. EKo 23.10.2010, liidetud kohtuasjad C-236/08 kuni C-238/08, *Google France SARL, Google Inc.* jt.
36. EKo 26.02.2015, C-143/13, Bogdan Matei, Iona Ofelia Matei vs SC Volksbank Romania SA.
37. EKo 30.04.2014, C-26/13, Kasler ja Kaslerne Rabai vs OTP Jelzalogbank Zrt, p 72. *L'Oréal* jt.

RIIGIKOHUS

38. RKTKo 04.03.2017, 3-2-1-168-14.
39. RKTKo 05.12.2005, 3-2-1-140-05.
40. RKTKo 10.06.2009, 3-2-1-43-09.
41. RKTKo 13.11.2013, 3-2-1-123-13.

- 42. RKTKo 18.06.2014, 3-2-1-42-14.
- 43. RKTKo 23.09.2008, 3-2-1-72-08.
- 44. RKTKo 25.05.2015, 3-2-1-50-15.

RINGKONNAKOHUS

- 45. TlnRnKo 18.05.2007, 2-06-17297.

MUUD ALLIKAD

- 46. Airbnb kasutustingimused. Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/terms> (30.04.2017).
- 47. Airbnb, Inc. How do star ratings work? Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/help/article/1257/how-do-star-ratings-work> (30.04.2017).
- 48. Airbnb: What is pre-approval? Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/help/article/838/what-is-a-pre-approval> (29.03.2017).
- 49. Airbnb. Attract more guests: 10 simple tips from home staging expert Meridith Baer. Kättesaadav Internetis: <http://blog.airbnb.com/attract-guests-10-simple-tips-home-staging-expert-meridith-baer/> (30.04.2017).
- 50. Airbnb. Local destinations for a global community. Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/how-it-works> (30.04.2017).
- 51. Airbnb. What are guest service fees? Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/help/article/104/what-are-guest-service-fees> (12.03.2017.)
- 52. Airbnb. When am i charged for a reservation. Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/help/article/92/when-am-i-charged-for-a-reservation> (12.04.2017).
- 53. Botsman , R. The Shared Economy Lacks a Shared Definition, 2013. Kättesaadav Internetis: <https://www.fastcompany.com/3022028/the-> (30.04.2017).
- 54. Craigslist. Kättesaadav Internetis: <https://www.craigslist.org/about/sites> (30.04.2017).
- 55. Eljas-Taal, K., Rõa, K., Lauren, A., Vallistu, J., Müürisepp, K. Jagamismajanduse põhimõtete rakendamine Eesti majandus- ja õigusruumis, 2016 Kättesaadav Internetis: <https://www.mkm.ee/sites/default/files/lopparuanne.pdf> (30.04.2017).

56. Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. Veebiplatvormid ja digitaalne ühtne turg Euroopa võimalused ja probleemid. COM (2016) 288 final. Brüssel, 25.05.2016. Kättesaadav Internetis: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/ET/1-2016-288-ET-F1-1.PDF> (30.04.2017).
57. Euroopa Komisjoni 11.10.2011. a ettepanek: Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus Euroopa ühise müügiõiguse kohta KOM(2011) 635. – ELT C 37/04, 10.02.2012. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexU%20riServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0635:FIN:et:PDF> (14.04.2017).
58. Euroopa Liidu teemalised teabelehed. Kõikjale ulatuv digitaalne ühtne turg. Kättesaadav Internetis: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/et/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.9.4.html (30.04.2017).
59. Folger, J. The Pros and Cons of Using Airbnb. Investopedia, 2016. Kättesaadav Internetis: <http://www.investopedia.com/articles/personal-finance/032814/pros-and-cons-using-airbnb.asp> (30.04.2017).
60. GoWorkABit. Kättesaadav Internetis: <https://goworkabit.com/?lang=et> (30.04.2017).
61. How much does Uber Cost? Uber fare estimator. Kättesaadav Internetis: <http://www.ridesharingdriver.com/how-much-does-uber-cost-uber-fare-estimator/> (23.04.2017).
62. Investopedia: Sharing Economy. Kättesaadav Internetis: <http://www.investopedia.com/terms/s/sharing-economy.asp> (30.04.2017).
63. JPMorgan Chase and Co. Paychecks, Paydays, and the Online Platform Economy. A report from the JPMorgan Chase Institute, 2016. Kättesaadav Internetis: <https://www.jpmorganchase.com/corporate/institute/report-paychecks-paydays-and-the-online-platform-economy.htm> (30.04.2017).
64. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Uuring: jagamismajanduse käive Eestis oli mullu üle 40 miljoni euro. Kättesaadav Internetis: <https://www.mkm.ee/et/uudised/uuring-jagamismajanduse-kaive-eestis-oli-mullu-ule-40-miljoni-euro> (12.04.2017).
65. Osta.ee veebimüügiplatvorm. Kättesaadav Internetis: <https://osta-ee.postimees.ee> (30.04.2017).
66. Oxford English Dictionary. Kättesaadav Internetis: <https://www.oxforddictionaries.com> (20.04.2017).

67. PriceWaterhouseCoopers. Outlook for the Sharing Economy in the UK 2016. Kättesaadav Internetis: <http://www.pwc.co.uk/issues/megatrends/collisions/sharingeconomy/outlook-for-the-sharing-economy-in-the-uk-2016.html> (30.04.2017).
68. PWC, The Sharing Economy. Kättesaadav Internetis: <https://www.pwc.com/us/en/technology/publications/assets/pwc-consumer-intelligence-series-the-sharing-economy.pdf> (30.04.2017).
69. Ranchordás, S., Gedeon, Z., Zurek, K. Home-Sharing in the Digital Economy: The Cases of Brussels, Stockholm, and Budapest. Impulse Paper prepared for the European Commission, DG GROW.
70. Sloot, B. Welcome to the Jungle: The Liability of Internet Intermediaries for Privacy Violations in Europe, 2016, Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-6-3-2015/4318> (19.03.2017).
71. Stokes, K., Clarence, E., Anderson, L., Rinne, A. Making Sense Of The UK Collaborative Economy. NESTA, 2014. Kättesaadav Internetis: http://www.nesta.org.uk/sites/default/files/making_sense_of_the_uk_collaborative_economy_14.pdf (30.04.2017).
72. Zanona, M. Uber tripled its lobbying efforts in 2016. The Hill, 2017. Kättesaadav Internetis: <http://thehill.com/policy/transportation/315678-uber-triples-its-lobbying-efforts-in-2016> (30.04.2017).
73. Uber Technologies Inc. How to be a 5 star driver-partner. Kättesaadav Internetis: <https://www.uber.com/en-ZA/drive/resources/five-star-driver/> (30.04.2017).
74. Uber Vehicle Requirements For 2017. Kättesaadav Internetis: <https://rideshareapps.com/uber-vehicle-requirements-for-2016/> (30.04.2017).
75. Uber. I was charged a booking fee. Kättesaadav Internetis: <https://help.uber.com/h/2949c48a-dc4c-4c2b-a389-2e2f5be5b0c6> (30.04.2017).
76. Uber'i kasutustingimused. Kättesaadav Internetis: <https://www.uber.com/legal/terms/ee/> (30.04.2017).
77. Uberestimate.com. So, What is Uber? Kättesaadav Internetis: <http://uberestimate.com/about-uber/> (30.04.2017).
78. Website.com. What is web Hosting? Arvutivõrgus kättesaadaval: <https://www.website.com/beginnerguides/webhosting/6/1/what-is-web-hosting?.ws> (20.04.2017).
79. Wladawsky-Berger, I. The Rise of the Platform Economy. The Wall Street Journal, 2016. Kättesaadav Internetis: <https://blogs.wsj.com/cio/2016/02/12/the-rise-of-the-platform-economy/> (30.04.2017)

Lihtlitsents magistritöö reprodutseerimiseks ja magistritöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Edward Otsa** (sünnikuupäev: 10.03.1992)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Jagamismajanduses osalejate vahelised õigussuhted

mille juhendajad on dr. iur. Karin Sein ning mag. iur. Sander Kärson,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 02.05.2017